

EĞER ALLAH'I SEVİYORSANIZ	7
Yüce Meâlî:	7
Tefsiri:	7
Sebeb-İ Nüzul	7
Muhabbetin Manâsı	7
Efendimiz (S.A.V.)'In Üstünlüğü	8
Seven... ..	8
Sünnete Bağlılık	8
Muhabbetin Kutbu	8
İmânın Kemâli	9
Ümmetim Cennette Girecektir	9
Efendimiz (S.A.V.) Hazretlerine Tâbi Olmanın Melekler Tarafından Verilen Güzel Bir Misâl	9
Hikaye (Peygamberimizi görmek)	10
Efendimiz (s.a.v.)'in Ümmeti	11
ALLAH PEYGAMBERLERİ SEÇTİ	11
Yüce Meali:	11
Tefsiri:	11
Âdem Aleyhisselâm'ın İstifa Buyurulması	11
Nuh Aleyhisselâm'ın Üstünlüğü	11
Âl-İ İbrahim'in Üstün Kılınması	12
Âl-İ İmrân'ının Üstün Kılınması	12
Hazret-İ Meryem'in Soyu Şöyledir	12
Âlem İn Manâsı	12
Zürriyet	12
Kâfirlerin Nikâhları	13
Efendimiz (S.A.V.) İn Soyu	13
İstifa (Seçmek) Muhabbet Ve Hainlikten Daha Umumîdir	13
Peygamberlerin En Üstünü	13
Doğum İki Kısımdır	14
Babalar Üçtür	14
Manevî Doğum	14
Mehdî Aleyhirridvân	14
Gıdaların Tesiri	14
HAZRET-İ MERYEM	15
Yüce Meali:	15
Tefsiri:	15
İmran	15
Hazret-İ Meryem'in Annesi	15
Mescide Çocuk Adamak	16
Hazret-İ Meryem'in Doğumu	16
Erkek	16
Meryem adı	17
Hazret-İ Meryem'in Babası	17
Şeytan Çocuğa Musallat Olur	17
Fetekabbelehâ	17
Hazret-i Meryem	18
Tenbîh!	18
Müridler Ve Vuslat Ehli	18
Edep	18
Kendi Kusurlarını Görmek	18
Ma'siyet Ve Taat	19
İbâdet Ve Taatin Nuru	19
İbâdeti Muhafaza	19
Zekeriyya (A.S) Kefil Oldu	20
Yetimin Kefili	20
Zekeriyya Aleyhisselâm'ın Soyu	20
Allah Tarafından Gelen Rızık	20
Mihrabın Manâsı	21
Evliyanın Kerameti Hakdir	21
Hazret-İ Fâtıma (R.A.)'In Kerameti	21

Kerametın En Byg	22
Keramet.,	22
Hikâye (keramet)	22
Hikaye (keramet)	22
Zekeriyya (a.s.)'ın duası	23
Yüce Meali:	23
Tefsiri:	23
Kelimetllah Ve Ruh Denilmesi	24
Yahya Aleyhisselâm	24
Zekeriyya Aleyhisselâm'ın Hayreti	24
Allah Dilediğini Yapar	25
Evlâd Nimetine Şükür	25
Kalbi Zikir	26
İsa Aleyhisselâmın Zikri	26
Zikrullâh Nefse Mânidir	26
Kalbi Zikir	26
Allâh Hergün Şöyle Seslenir	26
Manen Yükselmenin Yolu İbdetlerdeki Halvetir	26
Zikrullâh Şeytanı Çarpar	27
Hikâye (Zikirde gevşeklik)	27
Meleklerin Hazret-i Meryem'e müjdeleri	27
Yüce Meali:	27
Tefsiri:	27
Kadından Peygamber ?	27
İrhâs	28
Peygamberimizin İrhsı	28
Cemaatla Namaz Kıl	28
Secdenin Rükû'dan önce Zikredilmesi	28
Bunlar Gayb'tan Haberlerdir	29
Gaybi ğrenmenin Yolları	29
Vahiy Kelimesinin Manâları	29
Mucize	29
Hazret-i Meryem'in Faziletini	30
Kadınlarda Kemâl	30
Hikâye (salına kadın)	31
Ateş Ehlidir	31
Bu Hadis-İ Şerifin Şerhi	31
İSA ALEYHİSSELÂM	32
Yüce Meali:	32
Tefsiri:	32
İsa Aleyhisselâm'ın Mjdenmesi	32
İsa (a.s.)'a Kelime Denilmesi	32
İsa A. "İn Beşikte Konuşması	33
İsa A. 'in Peygamberliği	33
İsa Aleyhisselâmın Vasfi	34
Hazret-İ Meryem'in Hayreti	34
Ol Emri	34
Cebrail (A.S) fledi	34
Hazret-İ Meryem'in Kendisini İlk Kez Savunması	35
İsa Aleyhisselâm'ın Zhd	35
Hikâye (Yaşlı Kadın ve İsa (a.s.))	35
İsa A.m Mal Varlığı	35
Hikâye (Fakir Hali)	36
Evliyâullâh'ın Hâli	36
Ruhanî Kuvvet	36
İsa A. Ve Güzel Yazı	36
Çamurdan Kuş	37
İsa (a.s) Yarasa Kuşunu Yapmıştı	37
Yarasada Bulunan Acblikler	37
Krleri İyileştirmesi	38

Abraşları İyileştirmesi	38
Calinusun Teşhisi	38
İsa Aleyhisselâm'ın Tedavi Şekli	38
Günde Elli Bin Hasta	38
Ölüleri Diriltmesi	38
İsa Aleyhisselâm'ın Dirilttiği Kişiler	39
Azerî Diriltmesi	39
Bir Kadının Oğlunu Diriltmesi	39
Âşir'in Kızını Diriltmesi	39
Nuh A. 'ın Oğlu Samı Diriltmesi	39
Ne Yediklerini Haber Vermesi	40
Çocuklarının Domuz Olması	40
Açık Deliller	41
Tevrâti Tasdik ve Nesh	41
Allah'a İbâdet Edin	41
İstikâmetini Düzelt	41
Masiva Dan Uzaklaşmak	42
Cenneti İsteyen	42
İstikâmet Büyüklerin İşidir	42
Edepli Kulun Alâmeti	42
Takva İçin	43
İsrail Oğullarının Küfrü	43
Havariler	43
Allah'ın Dinine Yardım Eden	43
Havarilerin Duası	44
İyilerin Amel Defterleri	44
Yahudiler Hile Yaptılar	44
İsa A. "in Göğe Yükseltilmesi	44
Yahudiler Kendi Adamlarını Öldürdü	45
Hazret-i Meryem	45
Mekrullâh	45
İnsan Nimete Aldanmamalıdır	45
Istidraç	46
Ahmed Bin Hambel (R.H.)'in Tavsiyeleri	46
İSA ALEYHİSSELÂM KÂFİRLERDEN TEMİZLENDİ	46
Yüce Meali:	46
Tefsiri:	47
"Seni Ref Edeceğim,"	47
İsa (a.s.) Âhırzaman'da İnmesi	47
İsa Aleyhisselâm'ın Evlenmesi	47
Müslümanlar Üstündürler	47
Kâfirler İçin	48
Ecirler Tam Verilir	48
Mârifetullâh	49
Kurân-ı Kerim'e Tâbi Olmak	49
Zâlimleri Allah Sevmez	49
Tarikat Ehli	49
Hikâye(Nahiv Âlimi ile Gemici)	49
Allâh'dan Gayrisini Talep Eden	50
Varlıktan Kurtulanlar	50
Doğum İki Çeşittir	50
Âdem Misâli	50
Âdem Denilmesi	50
Necrân Heyetinin Medine-i Münevvere'ye Gelmesi	51
Hıristiyanların İnançları Bâtıldır	51
İBTİHÂL ve LA'NETLEŞMEK	52
Lanetleşme	52
Hıristiyanların Anlattıkları	53
Evliyâ'mn Duaları	53
Hikâye (Evliyâ'nın Bedduası)	54

Sâlihlere Eziyet.....	54
Yaşlılara İkrâm Eden	54
Üstadın Hakkı.....	54
Hikâye (Edep).....	54
Hikâye (Büyüklerin bedduası).....	55
KİTAB EHLİNE SESLENİŞ	55
Yüce Meali:	55
Tefsiri:	55
Teâlev Kelimesinin Manâsı	56
Müslümanlar İle Kitab Ehli	56
Allah'a İsyanda Mahlûka İtaat	56
Şâhid Olun ki Biz Müslümanız.....	56
Rum Kayserine Gönderilen Mektub	56
Rum Kayserinin Tutumu	57
Îrân Kısrasına Mektup	57
Kullukta İhlâs	57
Kâfirleri Şâhid Tutmak.....	57
Müezzine Şahidlik	57
İlim Ve Amel	58
Zorun En Zoru	58
İBRAHİM ALEYHİSSELÂM	58
Yüce Meali:	58
Tefsiri:	58
İbrâhimî Dinler Tâbiri	59
Tevrat ve Incil Asırlarca Sonra İndi	59
Yahudî ve Hıristiyanlar	59
Yahudî ve Hıristiyanlar Müşriktirler	60
İbrahim (A.S.) A En Yakın.....	60
Allah Mü'minlerin Velisidir.....	60
Kitab Ehlinin Bir Taife	60
EFENDİMİZ (S.A.V.)'İN VEFATI.....	60
İtikâd ve Amel	61
İnsanların Madenleri Farklıdır	61
Ebdâl ve Evtâddan İstimdâd	62
Kitab Ehlinin İnkârı	62
KİTAB EHLİNİN KÖTÜ EMELLERİ.....	62
Yüce Meali:	62
Tefsiri:	62
Hidâyet Allah'ın Hidâyetidir.....	63
Fazilet Allah'ın Elindedir.....	63
Allah Rahmetini Dilediğine Tahsis Eder	63
ALİM VE HASED.....	63
Haset (Gıpta) İki Şeydedir	64
Hesab Görmeden Cehenneme Gidecekler	64
Kibir.....	65
Hırs Yasak Olan Şeylere Çeker	65
Haset	65
Kıskançlık Ömrü Kısaltır.....	65
Kıskancın Ameli Makbul Değildir	65
Kıskançlık.....	65
Hased Kötü Gıpta İyidir	66
EMÂNETLER KARŞISINDA KİTAB EHLİNİN TUTUMU	66
Yüce Meali:	66
Tefsiri:	66
Yahudi Ve Hıristiyanların Haksızlığı	67
Ümmî Kelimesinin Manâsı.....	67
Yahudilerin Zulümleri	67
Zulüm Bütün Dinlerde Haramdır.....	67
Ümmilere Yol Var	68
Tâatın Özü	68

Münafıkların Alâmetleri	68
İçî ve Dışı Bir Olmayanlar	68
Ahde Vefa İki Türüdür	69
Ahidleri İfâ	69
Hikâye (Ahde Vefa).....	69
Ahdini Birkaç Parayla Satanlar	69
Tezkiyenin Manâları.....	70
Yahudiler İçin Acıklı Bir Azab.....	70
Sebeb-i Nüzul	70
YAHUDİLERİN TEVRÂTİ TAHRİF ETMELERİ	70
Yüce Meali:	70
Tefsiri:	71
Yahudilerin Kitaba Katmaları.....	71
İşaret Edilen Bazı Manâlar	71
Bütün Kerameti Sarık Olmamalıdır	72
Zinâkâr Kadınların Cehennemdeki Durumu.....	72
Sahte Şeyhler ve Zinâkâr Kadınlar	73
Çalgıcılar	73
Ekmeğe Ulaşmak.....	73
Şeyhlerin Çoğu	73
Müteşâyihlere Halk Nasıl Davranmalı?	73
PEYGAMBERİN VAZİFESİ	74
Yüce Meali:	74
Tefsiri:	74
Sebebi Nuzûl	74
Semavî Kitabların İnişi	74
Kitabı Öğretmek	75
Peygamberler Küfrü Emretmez	76
Peygamberler	76
Amelsiz Âlim ve İlimsiz Sofu.....	76
Ahlaksız Âlim ve Cahil Sofu.....	76
Fayda Vermeyen İlim Korkmayan Kalb.....	76
İlim Öğrenmede Maksat	77
Mürşîd-i Kâmillerin Adeti.....	77
Sahte Şeyh	77
Sahte Şeyhler Kedi Gibidirler.....	77
Meşhur Olma	77
Kötü Zannetiğin Kimse	78
PEYGAMBERLERİN MİSÂKİ	78
Şahid Olun Allah'a.....	79
Ahdinden Dönen Fasıktır.....	79
BAŞKA DİN Mİ ARİYORLAR?	79
Allâh-ü Teâlâ'mn Almış Olduğu Ahidler	80
Zahirî ve Bâtınî Nimetler.....	80
İbrahim Edhem (k.s.) Hazretleri	80
Hayır ve Şer Teklîfi	81
Nefsini Tezkiye	81
Yüce Mertebe	81
Evliyanın Durumu	81
PEYGAMBERLERE İMAN	81
Yüce Meali:	81
Tefsiri:	82
Nuzûl	82
Bütün Peygamberlere İndirilenlere İmân Ettik	82
Şeriatları Neshedilen.....	82
Biz Allah'a Boyun Eğenleriz	83
İSLÂM'IN GAYRİ DİN ?.....	83
îmândan Sonra Küfre Girenler.....	83
Kul Kasd Eder Allâh-ü Teâlâ Yaradır	83
Lisân İle İkrar, Kalben İman.....	84

Hidâyet Vermez.....	84
Kâfir ve Zâlimlerin Hidâyeti	84
Lanet.....	84
Ebediyen Mel'ûn Olanlar	84
Lanet Olmayanlar	85
Hikâye	85
Garip ve Yolcuymuş Gibi Ol.....	86
İyi Ve Kötü İşler	86

EĞER ALLAH'I SEVİYORSANIZ ...

Yüce Meâlî:

De ki: "Eğer siz Allah'ı seviyorsanız hemen bana uyun ki, Allah da sizleri sevsin ve suçlarınızı mağfiretle örtsün. Allah ga-fûr'dur, rahîm'dir."³¹
De ki: "Allah'a ve Peygambere itaat edin." Eğer aksine giderlerse şüphe yok ki, Allah kâfirleri sevmez.¹

Tefsiri:

"De ki: "Eğer siz Allah'ı seviyorsanız hemen bana uyun ki,"
"Öyleyse bana tâbi olun," kavlı-i şerifinin sonunda ye harfî isbât edildi. Çünkü asıldır. Ama,
"Ve benden sakının (korkun) artık, benden!..²
"Artık Allah'tan korkun da bana itaat edin."³
Kavlı-i şeriflerinin sonunda ye harfî isbât edilmedi. Çünkü, buralar, Âyet-i kerime sonlan olduğundan, onun sebebiyle vakfe niyet edildi.
"Allah da sizleri sevsin,"⁴

Sebeb-İ Nüzul

Bu âyet-i kerime, Yahudiler hakkında nazil oldu.
Bu âyet-i kerime. Efendimiz (s.a.v. hazretleri, Ka'b bin Eşref ve (Yahudilerden) ona tâbi olanları imana davet ettiğinde, onlar (Yahudîve Hıristiyanlar):
"Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz"⁵ dediler.
Allâh-ü Teâlâ, peygamberine onlara şöyle seslenmesini buyurdu:
-"Ben Allah'ın peygamberiyim! Sizi Allah'a çağırıyorum! Eğer siz Allâh-ü teâlâ Hazretleri'ni seviyorsanız, Allah'ın dininde bana tâbi olun! Benim işlerimi imtisal edin (örnek alıp sarılın!) İşte o zaman Allâh-ü Teâlâ hazretleri sizi sever ve sizden razı olur!"
(Efendimiz s.a.v. hazretleri bunu söyleyince onlar iman etmediler, küfürlerinde yine ısrar edip durdular.)⁶

Muhabbetin Manâsı

Muhabbet, nefsin kemâli idrâkindan dolayı bir şeye meyfetmesidir. Kendisini ona yaklaştıracak şeylere yüklenir. Kul, Allâh-ü teâlâ hazretlerinden başka hakikî kemâlin olmadığını bildiği zaman (ki bu gerçeği kavramanın yolu) insanın kendi nefsinden veya gayrisinde kemâl olarak gördüğü her şey; Allâh-ü Teâlâ hazretlerindedir. Allah'ın kudretiyle ayaktadır ve sonuçta Allah'a dönecektir...
İşte bu gerçeği kavrayan kişinin muhabbeti ancak Allah'a olur. Bunun sevgisi ancak Allah için olur. Bunlarda Allah'a taat ve ibâdet doğrultusunda irâdeyi kullanmayı ve kişi Allâh-ü Teâlâ hazretlerine yaklaştıracak şeylere rağbet etmeyi gerektirir. Bundan dolayı muhabbet, taat iradesiyle tefsir olundu. Allah sevgisi, E-fendimiz (s.a.v.) hazretlerine tâbi olmanın lazımı kılındı. Allâh-ü Teâlâ'nın taati, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine itaat etme hırsına bağlı kılındı. (2/22)
"Ve (Allah) suçlarınızı mağfiretle örtsün."
Allâh-ü Teâlâ hazretleri sizin kalblerinizden perdeleri kaldırsın! Aşırılıklarınızı gidersin. Sizi izzetinin cennetlerine yaklaştırsın ve sizi kudsî civarında katında sizlere yer hazırlasın!
Muhabbetle ondan istiare yolu veya muşâkele⁷ (yoluyla) tâbir edildi.
"Allah gafûr'dur, rahîm'dir."
Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine uyararak Allah'ın sevgisini kazananlara karşı Allah gafur ve rahimdir.
Hıristiyanlar ve İsa Aleyhisselâm'a tâbi olanlar hakkında şu kavlı-i şerif nazil oldu.
De ki: "Allah'a ve Peygamber'e itaat edin."
Bütün emirlerde ve yasaklarda Allah'a ve rasûluna itaat e-din. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine tâbi olmak evleviyetle bu itaatın altına girer.
"Eğer aksine giderlerse

¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/399.

² Bakara: 2/41.

³ Âl-i İmrân: 3/50.

⁴ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/399-400.

⁵ ei-Mâide: 5/18,

⁶ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/400.

⁷ muşâkele sanatı, manevî güzelliklerdendir. Bir şeyin gerçek veya takdiri olarak başka bir şeyin sohbetinde vaki olduğu için diğer şeyin lafzıyla zikretmek, demektir. M üL^ "Allah'ın boyası" Bakara: 2/138. kavli şerifinde de olduğu gibi... Bu konuda daha geniş bilgi için: Bedî ilmine bakınız. El-Mutavvel Şerhü't-Telhis Miftâhü'l-Ulûm. s. 648,

Dile getirilip söylenen sözün (makûlü kavlin) tamamı iki te (o) harfinden birinin hazfiyle olan fiM muzârî muhatab'dır.

Manası: Eğer siz aksine gider ve yüz çevirirseniz, demektir.

Veya kelam müferrâ olup, Hak Teâlâ hazretleri, tarafından fiil-i mâzî gâib sığasıyla sevk edilmiştir. Zikrin terkinde itaat ihtimali vardır. Şu kavli-i şerifte de olduğu gibi:

"Eğer Müslüman olurlarsa,⁸

Bu aynı zamanda onlardan böyle bir şeyin muhtemel olmadığına bir tarizdir.

"Ve şüphe yok ki, Allah kâfirleri sevmez."

Muhabetin nefyi, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin buğzundan ve onlara olan gazabından kinayedir. Allâh-ü teâlâ hazretleri, onlardan razı olmaz. Onların yaptıklarına sevap vermez ve onları övmez, demektir.⁹

Efendimiz (S.A.V.)'In Üstünlüğü

Bu âyet-i kerime Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin fazilet ve şerefine delâlet etmektedir... Allâh-ü Teâlâ kendisine tâbi olmayı, Habib-i Edib-i Muhammed Mustafa (s.a.v.) hazretlerine tâbi olmaya bağladı.

Kim, Allah'ın rasûlünün sünnetine tâbi olmadan, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ni sevdiğini söylerse o kişi, kitabullah'ın nassıyla yalancıdır.¹⁰

Buyrulduğu gibi:

İlahî sevdiğini izhâr ettiği halde sen ona isyan ediyorsun. Gerçekten bu işlerin içinde görülmemiş (acâip ve yeni) bir iştir.

Eğer senin sevgin doğru olmuş olsaydı mutlaka sen ona itaat ederdin. Çünkü seven sevdiğine itaat eder....

Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ni sevdiğini iddia edip de Rasûlünün sünnetine muhalefet eden iddiasında yalancıdır...¹¹

Seven...

Çünkü bir kimseyi seven, onun havassını (özel dostlarını, yakınlarını) ve onunla beraber olanları da sever. Onunla münâsebeti olan, kölesini, cariyesini, beyini, binasını, mahallesini, mekânını, duvarını, köpeğini, merkebinin ve bunlardan başka onunla ilgili olan her şeyi sever. İşte bu aşkın kanunu ve muhabetin kaidesi-dır.

Mecnûn el-Âmir bu mânâyâ şöyle işaret etti:

O diyarlara, Leylânın diyarına uğruyorum. Duvar sahibini (perde sahibini) duvar (perde) sahibini öpebilsem! Diyarın sevgisi kalbimi kaplamış değil; lakin o diyarlarda oturanın sevgisi gönlümü kapladı...¹²

Sünnete Bağlılık

imam Kuşeyrî (r.h.) buyurdular:

Alih-ü Teâlâ, geçmiş ve geleceğin Efendisi (s.a.v.) hazretlerine, uymadan (ve sünnetiyle amel etmeden) kimsenin yakasını bırakmayacağını açıklayarak herkesin boş ümitlerini kesmiştir.¹³

Muhabetin Kutbu

Kâşânî (r.h.) buyurdular:

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in muhabet ve sevgisi, ancak ona tâbi olmak; söz, amel, ahlak (huy) hal, siret, akide (ve inanç) bakımından onun yoluna girmekle olur. Bunlar olmadan muhabet iddiası olmaz ve sevgi yolunda yürünmez.

Çünkü Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, muhabetin kutbudur. Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin yolunun mazharı muhabet ve sevgidir. Kimin Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin yolunda bir nasibi yoksa (gerçek mânâda) o kişinin sevgiden nasibi yoktur. O insan muhabetten mahrumdur.

Kişi, tam tâbi olmakla Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine tâbi olduğu zaman; onun Bâtını, sırrı, kalbi ve nefsi; Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin, Bâtını, sırrı, kalbi, ve nefesine münâsib olur.

İşte muhabetin mazharı budur. Sevginin izhâr edilip açığa vurulması bu demektir...

⁸ Âl-i İmrân: 3/20.

⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/401-402.

¹⁰ imam Gazali hazretleri bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Bir şeyhi görsen, havada uçuyor! Veya denizin üzerinde yürüyor! Veya ateş {in içine giriyor yanmıyor ya da ateş} yiyor! Veya bunlardan başka olağanüstü şeyler gösteriyor! O kişi, Allah'ın farzlarından bir farzı terk ediyorsa veya Rasûlü Muhammed Mustafa {s.a.v.} hazretlerinin sünnetlerinden bir sünneti terk ediyorsa iyi bil ki muhakkak o kişi kezzâb'dır (şeyhlik iddiasında) yalancıdır, (düzenbazdır, ondan sadır olan şeyler) keramet değildir. Belki istidrâctir. Böyle insanlardan ve onların amellerinden Allah'a sığınınız." Mukâşefetü'l-Kulûb el-Mukarnbu ilâ Allâmî'l-Ğuyûb, s. 48, İmam Gazali, Darü'l-ma'rife, Beyrut-1417,

¹¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/402-403.

¹² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/403.

¹³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/404.

Bu münâsebet; bu tâbi olan kişiye gücü nisbetinde Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin muhabbetinden bir ölçü ve hakkının olmasını gerektirir.

Böylece onun muhabbeti, Allâh-ü Teâlâ hazretlerine kavuşur. Yine Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin ruhundan bu muhabbetin nuru olacağından daha seri (çok hızlı) bir şekilde onun kalbine sirayet eder.

Eğer muhabbetullah (Aliâh sevgisi) olmasaydı, onu (Efendimiz s.a.v.'i) hiç seven olmazdı.

Sonra bu makamdan indi. Çünkü o "kibrit-i ahmer" den daha değerlidir. Allâh-ü Teâlâ hazretleri insanları, muhabbet makamında en umûmi olana davet etti.

Bu (muhabbet makamı) da irâde makamıdır. Ve:

"De ki: "Allah'a ve Peygamber'e itaat e-din," buyurdu.

Manâsı: Eğer sizler, sevmez, habibime tâbi olmaz ve itaat etmezseniz, size emrettiğim şeylerde sizin hakkınızda "murid" olduğunuzu ve "itaatkâr" olduğunuzu söyleyemem. Çünkü müridin, muradının emrine itaat etmesi ve emirlerine sarılmasıdır.

"Eğer aksine giderlerse," eğer onlar bundan yüz çevirirlerse onlar kâfir ve muhabbetten perdeli ve mahrumdurlar." Kâşânî'nin sözleri bitti. ¹⁴

İmânın Kemâli

Buhâri, Abdullah bin Hişâm'dan rivayet etti.

O Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hazretleriyle beraberdi. E-fendimiz (s.a.v.) Hazret-i Ömer (r.a.)'ın elinden tutmuştu. Hazret-i Ömer:

"Ya Rasûlailahî Gerçekten nefsim hariç bana her şeyden daha sevimlisin!" dedi. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri:

"Muhammed (s.a.v.)'m nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin olsun, sizden birinize ben, kendi nefsinden daha sevgili gelmedikçe o kişi iman etmiş olamaz" buyurdu. Bunun üzerine Ömer (r.a.) hazretleri:

"İşte şu anda sen, bana nefsimden daha sevgili ve daha değerlisin," dedi. Bunun üzerine Efendimiz (s.a.v.) hazretleri de:

"İşte simde imanın kâmil oldu yâ Ömer!" buyurdular. ¹⁵

Ümmetim Cennette Girecektir

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"Ümmetimin hepsi cennete girecektir; ancak yüz çevirip kaçan haricî (Sahabe-i kiram r.a.):

"Ya Rasûlallah! 'Yüz çevirip kaçan' kimdir? dediler.

Efendimiz (s.a.v.) buyurdular:

Bana itaat eden cennete girecektir. Bana âsî olanda yüzçevirip kaçmıştır!" ¹⁶

Efendimiz (S.A.V.) Hazretlerine Tâbi Olmanın Melekler Tarafından Verilen Güzel Bir Misâl

Cabir bin Abdullah (r.a.) buyurdular:

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hazretleri uyurken yanma melekler geldiler. Meleklerden bazıları:

"O uyuyor!" dedi. Bazı melekler:

"Muhakkak ki uyuyor!" dedi. Meleklerden bazıları:

"O gözü uyuyuyor ama; kalbi uyanıktır!" dedi. Melekler:

"Muhakkak ki bu sahibiniz için bir misâl vardır! O'na bir darb-ı misâl getirin!" dediler.

Meleklerden bazıları buyurdular:

Onun misâli, bir ev bina eden bir adam gibidir. Adam bir ev yapar ve orada ziyafet verir. Ziyafet için etrafa davetçiler gönderir. Davetçilere icabet eden kişiler, eve girer ve ziyafetten yerler. Bu davete icabet etmeyenler ise, eve girmezler, eve girmeyince de dolayısıyla o ziyafetten yiyemezler."

Melekler'den bazıları:

"Bunu O yüce Rasûl (s.a.v.) hazretleri için teVil edin ki iyice anlaşılınsın!" dediler.

Bazıan, o uyuyuyor, dediler. Bazıları da, gözü uyuyor ama; kalbi uyanıktır, dediler.)

Melekler buyurdular:

"Ev, cennettir. Davet eden, Muhammed Mustafa (s.a.v.)dir. Muhammed Mustafa (s.a.v.) hazretlerine itaat eden, Allah'a itaat etmiştir. Muhammed (s.a.v.) hazretlerine âsî olan Allah'a âsî olmuştur. Muhammed (s.a.v.) hazretleri, insanların arasını (mü'min ve kâfir olarak) ayırmıştır. ¹⁷

¹⁴ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/404-405.

¹⁵ Bu Hadîs-i şerif Buhâr-i şerifte değişik lafızlarla geçmektedir. Buhari: 6132,

İsmail Hakkı Bursevi, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/405.

¹⁶ Buhâri: 6737.

İsmail Hakkı Bursevi, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/406.

¹⁷ Buhârî: 6738,

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine tâbi olmak, cennet, kurbet (yakınlık) ve vuslatı tahsil eder.¹⁸

Hikaye (Peygamberimizi görmek)

Rivayet olundu:

Gazneli Mahmud Han¹⁹ Şeyhü'r-Rabbânî Ebu'l-Hasan el-Harkânî Hazretleri'ni 288 ziyaret için huzuruna çıktı. Bir saat kadar huzurunda oturdular.

Gazneli Mahmud Han:

- "Şeyh Ebû Yezid-i Bestâmî (k.s.) hazretleri hakkında ne dersiniz?" diye sordu. Şeyh hazretleri:

- "Mbayezid-i Bestâmî Allah'ın veli kullarından bir erdi. (Onu görüp 239) Ona tâbi olan hidâyet bulup kurtulur ve hiç şüphesiz saadete kavuşurdu," dedi. Gazneli Mahmud:

- "Bu nasıl olur? Ebû Cehîl, Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'ni gördü ama ebedî şakaavetten kurtulamadı?" dedi.

Bu sorunun cevâbında şeyh hazretleri buyurdular:

- "Ebû Cehû, Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'ni görmedi; o Muhammed bin Abdullah'ı gördü. Eğer o Rasûlullah (s.a.v.) Hazretleri'ni görmüş olsaydı, elbette imân eder ve böylece şekâavetten çıkıp saadete girerdi."

Sonra Şeyh Ebû'l-Hasan el-Harkânî hazretleri buyurdular:

- "Bunu Allâh-ü Teâlâ hazretleri'nin kitabında tasdik eden şu âyet-i kerimedir:

"Siz onları, doğru yolu göstermeye çağırarak olsanız, duymazlar. Ve görürsün onları, sana bakıp duruyorlardır da; görmezler."²⁰

Başın gözüyle bakmak, bu saadeti vacib kılmıyor. (Bu gerçeği görmek için) bilakis sır ve kalb gözüyle bakmak

¹⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/406-407.

¹⁹ Gazneli Mahmud, Gazneliler Devleti'nin en büyük hükümdarı ve Hindistan fâtihidir. Gazneli Mahmud. 2 Kasım 971 {Hicri 361} yılında doğdu. Babası Sebük Tekin'dir. Sebük Tekin. Buhârâ'daki, Sâ mânî Devletinin (819-1005) Horasan valisi olan Alp Tekin'in kölesiydi. İlmî, kültürlü ve güzel ahlakından dolayı valinin damadı oldu. Valinin vefatından sonra yerine vali tayin edildi. Sâ mânîlerin zayıflaması üzerine istiklâlîni ilan etti. Gazne bölgesini ele geçirdi. Onun için onlara Gazneliler denildi. Gazneli Mahmud böyle bir dönemde dünyaya geldi. Gazneli Mahmud iyi bir tahsil gördü. Küçük yaşta Kur'ân-ı Kerim'i ezberledi. Fıkıh ve hadis ilminde ilerledi. Devrin büyük âlimlerinin arasına katıldı. Genç yaşlarında devlet işleriyle ilgilendi. Savaş konusunda çok mahirdi. İyi bir savaş eğitimi gördü. Daha genç yaşında iken babasının yerine Gazne'ye vekil oldu. Zemindaver'e vali tayin edildi. Daha on beş yaşında iken, Hindular ile yapılan savaşa katıldı. Lamğân civarında yapılan savaşın kazanılmasında önemli rol oynadı. Savaşta cesaret ve üstün zekâsı ile kendisini gösterdi. Babası Sebük Tekin 997 yılında vefat etti. Vefatında orada bulunan küçük oğlu İsmail yerine geçti. Kısa bir sürede hazine'nin iflas etmesi ve idarecilerin daveti üzerine Gazneli Sultan Mahmud idareyi eline aldı. Kardeşini kendisine ortak etti. Ona iyi davrandı. Kısa bir süre içerisinde Buhara, Horasan, Herat, Belh, Büst ve Kabil'i ele geçirdi. İran ve Irak bölgelerinde hüküm süren ve itikâdları bozan Buveyhî (932-1062) ile savaştı. Onlara hakimiyetini kabul ettirdi. İslâm dünyasında bozuk düşüncelerin yayılmasını önledi. Abbasi Halifesi tarafından kendisine "Yemin-üd-Devle" lakabı verildi. Hil'at ve tac hediye olarak gönderildi. Gazneli Sultan Mahmud Han hazretleri. Hindistan'a on yedi büyük sefer düzenledi. Lahor, Kauc, Delhi gibi büyük şehirleri fethetti. Onun elinde bir çok kişi Müslüman oldu. O dönemde Hindistanda ölen Brehmanlerin eşleri (kadınları) kocalarının cenazesinde diri diri yakılıp ölüleri nehre atılıyordu. Gazneli Sultan Mahmud Han, insanlığa yakışmayan bu adeti yasakladı. Kadınların insan olduklarını ve kocalarının ölmesiyle onların ölmediğini hayatlarının devam ettiğini, isterlerse bir daha evlenebileceklerini Hindulara öğretti. Bir çok Hindu Müslüman oldu. Gazneli Mahmud, Allah'tan korkan, zeki, çalışkan, iyi niyetli ve âdil bir kişiydi. Halk tarafından seviliyordu. İlim ve âlimlere büyük önem veriyordu. Huzurunda ilim müzârekeleri oluyordu. Sanatı ve sanatçıyı koruyordu. Onun döneminde kitap yazılma işlerine hız verilmişti. Adaleti ile her tarafta seviliyordu. Sultan Mahmud Han'a gelip, oğlu Emir Mesûd'dan altmış bin dinar alacağını söylediğini söyleyen tüccarın isteği üzerine oğlunu mahkemeye çağırdı. Tüccarın alacağını oğlundan tahsil etti. Gazneli Mahmud, Irak'ı aldığı zaman, kervan ile yolculuk eden bir hanımın eşyası Kirman bölgesi hırsızları tarafından çalınmıştı. Kadın Gazneli Mahmud'un huzuruna çıktı. "Hırsızlar eşyama çaldı. Onlardan eşyama al veya öde," dedi. Sultan sordu: Hırsızlar nereden gelmişlerdi. Kadın cevap verdi. "Kirman bölgesinden gelmişlerdi." Sultan, "O bölge benim mülkümün dışındadır. Ben oralara bir şey yapamam," dedi. Kadın, "O halde tâbiyetini koruyamadığına göre, niçin cihan kethudalığı yaparsın? Ne biçim çobansın ki, koyunlarını kurttan koruyamıyorsun? Şîm ha benim zayıflığım ha senin kabiliyetsizliği için." dedi. Bu sözler karşısında Sultanın gözleri yaşardı. Ağladı. Kadına, "Ey kadın! doğru söyledin. Eşyanın bedelini vereyim. Hırsızların işi için de elimden geldiği kadar tedbirli olayım," dedi. Yine bir gün fakir ve gariban Müslümanın biri Gazneli Mahmud Han'ın huzuruna çıktı. Sultana, "Size peygamber Efendimiz (s.a.v.) Hazretlerinin selâm'ı var." Sultan heyecanlandı. Ayağa kalktı. "Baş ile göz üzerine," dedi. Adam devam etti. "Bin dirhem borcum var. Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri bana, "Git Sultan Mahmud'a söyle, borcunu versin," buyurdu. Ben de, "Ya Rasûlallah, Sultan Mahmud benim sözüme inanmaz ve benden alâmet isterse, ne yapacağım, ne söyleyeyim?" dedim. Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri, "senin sözünün doğruluk alâmeti şu olsun. Sultan Mahmud yatağına girip uyuyacağı zaman, üzerime üç bin defa salât-ü selâm getirip, ondan sonra uyumuştur. Sabahleyin kalkınca da yine üzerime üç bin defa salât-ü selâm getirdi." Adam devam etti: "Ey Sultan Mahmud işte Rasûlullah'ın emri budur. Sana tebliğ ediyorum," dedi. Sultan Mahmud ağlamaya başladı. O şahsın sözünü tasdik etti. Ona bin dirhem borcu için. bin dirhem de harçlık olarak verdi. Huzurda olan devlet erkanı: "Devletlü sultanımız, nasıl bu adamın sözünü tasdik ediyorsunuz? Bütün gece okusanız bile üç bin salât-ü selâm okuyamazsınız. Kaldı ki, sabah ve akşam biz seninle beraberiz. Sen bizimle ve devlet işleriyle meşgulsün. Senin bu kadar salevât okuduğunuzu görmedik." dediler. Sultan Mahmud: "Ben âlimlerden kim; Salevâtını kim bir kere okursa sanki bin kere' salevât okumuş gibi sevap alır. Ben de her gece yatmadan önce mutlaka üç kere bu salevâtı okurum. Sabahlan uyandığım zaman da yatağımda doğruluk doğrulmaz yine üç kere hemen bu salevâtı okurum. Ne mutlu bana, salâvâtlarım Efendimiz (s.a.v.) Hazretlerine ulaşmış, " dedi. (Abdullatif. Mecâlis Envân'l-Ahmediyye ve Mecâmi'i-Esran'l-Ahmediyye, s. 56) Sultan Mahmud bu şekilde takva ehli bir idareciydi.

288 Şeyhü'r-Rabbânî Ebû'l-Hasan el-Harkânî (k.s.) hazretleri. Silsile-i Sâdâtı Nakşibendiye-i Âliyye'nin altıncı halkasıdır. Doğum tarihi kesin olarak belli değildir. Asıl adı: Ali bin Caferdir. Bestâmın Harkan kasabasında doğdu. Bâyezid-i Bestâmî (k.s.) hazretlerinden manevî olarak ders aldı. Keramet ve irşâd sahibi bir mürşid-i kâmil idi.

42S (m. 1034) yılında Harkan'da vefat etti. Kars'da da bir makamı vardır. Kendisinden sonra irşâd makamına halifesi. Şeyh Ebû Ali Farmedî (k.s.) hazretleri verilmiştir.

289 Onu görmek ibaresi Ruhu'l-beyân'da yoktur. Fakat hikâyenin sıyak ve sibakı ve "tabakat" kitaplarında geçtiği için burada parantez içine aldım. Bakınız: "Silsile-i Sâdât-ı Nakşibendiyye-i Aliyye, s.119, Abdülkadir Dedeoğlu. Osmanlı Yayınevi"

²⁰ el-A'râf: 7/198

ve görmek lazım.
Bunu insana tam tâbi olmak verir.²¹

Efendimiz (s.a.v.)'ın Ümmeti

Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin ümmeti, ona tâbi olanlardır. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine ancak dünyadan yüz çeviren kimseler tâbi olur.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri insanları, Allah'a ve âhîret gününe davet etti ve insanları dünyadan sarfetmeye ve dünyevî nazlardan alıkoymaya çalıştı.

Sen dünyadan yüz çevirdiğin, Allâh-ü Teâlâ hazretlerine yöneldiğin ve vakitlerini salih ameller için harcadığın kadar ve o nisbette O yüce Rasûl (s.a.v.)'ın yoluna girmiş olursun. Ve onun yoluna girdiğin kadar da ona tâbi olmuş ve onun ümmetinden olmuş olursun....

Ve sen, dünyaya yöneldiğin kadar da onun yolundan dönmüş ve ona tâbi olmaktan ve onun sünnetiyle amel etmekten yüz çevirmiş olursun. Ve böylece:

"Artık her kim azgınlık etmiş, dünya hayat'ı tercih eylemiş ise muhakkak cahîmdir onun varacağı (yer).

²²Kimselerin zümresine dahil olmuş olurlar...

Velev ki sen, gizli gururdan çıkıp ve nefsine insaf etsen bile ey adam!

Bu adamı vekil etsek, o zaman sen, sabah ve akşama kadar dünyevi nazlarını ve lezzetlerini kazanma peşinde koştuğunu bilir ve anlarsın...

Sen ayağını ancak fâni olan dünya için hareket ettiriyorsun! Buna rağmen yarın o yüce Rasûl (s.a.v.) Hazretleri'nin ümmetinden olmayı ve ona tâbi olmaya tamah edip istemektesin! Yazıklar olsun! Ne uzak bir ümidimiz var! Ve bizim istek ve arzularımız ne çirkin ve ne kötü düşüncelerimiz var!

Allâh-ü Teâlâ hazretleri buyurdular:

"Ya artık müslimleri mücrimler gibi kılar mıyız? Neniz var, nasıl hükmediyorsunuz?²³

ALLAH PEYGAMBERLERİ SEÇTİ

Yüce Meali:

Gerçek (şu ki) Allah, Âdem'i ve Nuh'u ve ÂI-i İbrâhîm'i ve Â!-i İnvân'ı süzdü; âlemler üzerine ıstıfâ buyurdu.³³ Bir zürriyet olarak; birbirinden (hep tevhid dininden)... ve Allah'tır işiten, bilen.³⁴²⁴

Tefsiri:

"Gerçek (şu ki) Allah, Âdem'i istifa buyurdu."

"İstifa etmek" bir şeyden sâf olanı almaktır. İstisfâ etmek arındırmak ve seçmek gibi...²⁵

Âdem Aleyhisselâm'ın İstifa Buyurulması

Manası: Allah, Âdem Aleyhisselâm'ı kudsi nefis sebebiyle tercih etti ve seçti, demektir. Kendisine layık olan, ruhanî melekeler ve cismânî kemâlât, diğer peygamberlerde olduğu gibi Âdem Aleyhisselâm'ı da risâlet (peygamberlik) için hazırlaması istifanın nefsi ve kendisidir.

Veya kendisiyle ilgili olan şeyleri ve kendisinden neş'et eden (türeyen) şeyleri ıstıfâ etti. Hazret-i Meryem'de olduğu gibi...

Allah'ın Âdem Aleyhisselâm'ı seçmesi,

Âdem Aleyhisselâm'ı, Ailâh bizzat, kendi kudret eliyle güzel bir şekilde yaratmış olması,

Ona bütün eşyanın isimlerini öğretmesi,

Meleklerin ona secde etmesi,

Ve Allâh-ü Teâlâ'nın Âdem Aleyhisselâm'ı cennette iskân etmesidir.²⁶

Nuh Aleyhisselâm'ın Üstünlüğü

Ve"yine ıstıfâ buyurdu.

" Nuh'u"

²¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/407-410.

²² en-Naziât: 79/37.38,39.

²³ el-Kalem: 38/35,36,

İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/410-411.

²⁴ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/411.

²⁵ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/411-412.

²⁶ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/412.

Zikredilenlerden birinci vecih ile seçti.

Veya Allâh, Nuh Aleyhisselâm'ı kendisinden önceki peygamberlerin şeriatlerini ilk kez nesheden bir peygamber yapmakla onu tercih etti (istifa buyurdu).

Nuh Aleyhisselâm'dan önce mehârimin evlenmesi haram değildi.

Allah, Nuh Aleyhisselâm'ın ömrünü uzun kıldı.

Zürriyetini bakî kıldı.

Nuh Aleyhisselâm'ın kâfirler ve mü'minler hakkında olan duasına icabet edilmesi,

Ve Nuh Aleyhisselâm'ın suyun üzerinde (gemilerle) taşınmasıdır.²⁷

Âl-i İbrahim'in Üstün Kılınması

"Ve" yine ıstifâ buyurdu. "Âl-i İbrahim'i"

Âl-i İbrahim, İsmail Aleyhisselâm, (2/24) Ishâk Aleyhisselâm ve ikisinin evlâdından olan peygamberlerdir.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri de onların cümlesindedir. Âl-i İbrahim'in seçilmesi ve üstün kılınması, İbrahim Aleyhisselâm'ın da öncelikle seçilmiş olduğunu ifade eder.²⁸

Âl-i İmrân'ının Üstün Kılınması

"Ve" ıstifâ buyurdu.

"Âl-i İmrân'i"

Âl-i İmrân, İsa Aleyhisselâm ve annesi Hazret-i Meryem'dir.²⁹

Hazret-i Meryem'in Soyu Şöyledir

Meryem binti, İmrân bin Mâtân bin Adir, bin Ebî Hüd, bin Rabbi Yail bin Sâliyân, bin İşâ bin Racikîm, bin Süleyman bin Dâvûd Aleyhisselâm, bin İyşâ bin Uviyl bin Selmûn bin Yair, bin Memşûn bin İmyâd bin Dâm bin Hadrûm bin Farid, bin Yahûdâ bin Yakub Aleyhisselâm'dır...

Denildi ki:

"Âl-i İmrân" Musa ve Harun Aleyhisselâm'dır. Çünkü Musa Aleyhisselâm ile Hazret-i Harun, İmrân bin Yashur bin Fahîş bin Lavî bin Yakub Aleyhisselâm'ın evlâdıdır...

İki İmrân (Musa'nın babası İmrân ile Hazret-i Meryem'in babası İmrân) arasında bin sekizyüz (1800) sene vardır!

Buna göre, İsa Aleyhisselâm'ın ıstifâ buyrulması, (seçilmesi ve tercih edilmesi) İbrahim Aleyhisselâm'ın ailesinin içine girmekle oymuş oluyor.

Ama birincisi (Âl-i İmrân, İsa Aleyhisselâm ve annesi Hazret-i Meryem'dir, görüşü) daha zahir ve onu takip eden Hazret-i Meryem'in kıssasının deliliyle daha kuvvetlidir.

Hazret-i Musa ve Harun Aleyhisselâm'ın ıstifâ buyrulmaları, intizâm ile Âl-i İbrahim içine dâhildirler ve hem de aşikâr bir intizam ile...

"Âlemlerin üzerine,"³⁰

Âlem İn Manâsı

"Âlemler," kelimesi, "Âlem" kelimesinin cemiidir.

"Âlem" ise mahlûkâtın bir çeşidin ismidir. Kendisini diğerlerinden ayıran bir alâmet olduğu için "Âlem" denilmiştir.

Melek, cin ve insan gibi... Kara âlemi, deniz âlemi, arz âlemi ve semâ âlemi, denilir.

Bu âyet-i kerimde geçen, "Âlemler," den murad, her birinin kendi zaman ve çağında yaşayanlardan üstün kılınması, demektir.

Âyetin manâsı: Bunlardan her biri, kendi zamanında olan âlemlerin üzerine seçilip tercih edildiler, demektir.³¹

Zürriyet

"Bir zürriyet olarak;" (âl)dan bedel olmak üzere mensûptur. kelimesi, zal harfinin fethası ile, ayırmak, dağıtmak ve tefrik etmek manasındadır.

İnsan ve cinlerin nesline de "zürriyet" adı verildi. Çünkü Allâh-ü Teâlâ hazretleri, insan oğlunu yeryüzüne

²⁷ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/412.

²⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/413.

²⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/413.

³⁰ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/413-414.

³¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/414.

yaydığı için onlara zürriyet denildi.

Veya Allâh-ü Teâlâ hazretleri, Âdem Aleyhisselâm'ın sulbünden zerrecikler halinde çıkarttığı için onlara zürriyet denilce manâ'ya göre, "zürriyyet" kelimesinin cemiidir. ise karıncaların küçüklerine denilir. O zerrecikler dahi mahluklardır. Allâh-ü Teâlâ hazretleri zürriyetleri yarattı, yokluktan varlığa çıkarttı.

"Birbirinden (hep tevhid dininden) "zürriyyet" kelimesinin, sıfatı olmak üzere mahallen mensûbtur.

Manâsı: Her iki âl (aile)de bir zürriyettir, demektir. Birbirlerinin silsilesidirler. Bazıları diğer bazılardan "Al-i İbrahim" den maksat, İsmail Aleyhisselâm ile İshâk Aleyh'isselâmın ve onların zürriyetleridir.

İbrahim Aleyhisselâm, Nuh Aleyhisselâm'ın zürriyetidir. Nuh Aleyhisselâm da Âdem Aleyhisselâm'ın soyundandır. İsrail oğullarının son peygamberlerine ve son peygamber Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine kadar gelen bütün peygamberler o iki soydan gelmektedir.

"Al-i İmrân" Musa Aleyhisselâm ve Hazret-i Harun, İbrahim Aleyhisselâm'ın, Nuh Aleyhisselâm'ın ve Âdem Aleyhisselâm'ın soyundandırlar.

İsa Aleyhisselâm ve annesi Hazret-i Meryem'de öyle...

"Ve Allah'tır işiten,"Kullarının sözlerini işitendir.

"Bilen."

Kulların gizli ve aşikâr hallerini hakkıyla bilendir. Allâh-ü Teâlâ hazretleri, insanların arasında, söz, hareket ve fiilleri bakımından, kimin istikâmeti doğruysa (dinin) hizmetine onu seçer. Şu kavli şerif bu gerçeği ifâde etmektedir:

"Aliah, risâletini nereye tevdr edeceğini daha iyi bilir..³²

Kâfirlerin Nikâhları

Bu âyet-i kerime, kâfirlerin nikâhlarının sahih olduğuna delâlet eder. Çünkü evlilik yönüyle onların bazılarının bazılarına nisbeti sabit ve nesepleri sahih olmuş oldu.³³

Efendimiz (S.A.V.) İn Soyu

Efendimiz {s.a.v.) hazretleri şöyle buyurdular:

"Ben nikâh'dan doğdum, nikâhsızlıkla değil.³⁴

İstifa (Seçmek) Muhabbet Ve Hainlikten Daha Umumîdir

Bil ki, muhakkak istifa (seçmek) muhabbet (sevgi) hullet (dostluk)tan daha umûmîdir.

Çünkü istifâ bütün peygamberlere şâmindir. Bütün peygamberler seçkindirler. Çünkü peygamberlerin hepsi Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin en hayırlı kullan ve seçtikleridir. Burada onların faziletteki mertebeleri farklıdır. Zira Allâh-ü Teâlâ şöyle buyurdu:

"O işaret olunan resulder, biz onların bazısını bazısından efdai kıldık.³⁵

Peygamberlerin En Üstünü

Mertebelerin en husûsî olanı muhabbet mertebesidir. Şu kavli şerif ile buna işaret edilmektedir:

"Bazısını da derecelere daha yüksekler çıkardı.³⁶

Bundan dolayı peygamberlerin en faziletlisi ve en üstünü Habibullâh (Allah'ın sevgilisi) Efendimiz (s.a.v.) hazretleridir.

Muhabbet makamından sonra, faziletli olan hullet (dostluk) makamıdır. Bu da (Halilütlâh) İbrahim Aleyh'isselâm'ın sıfatıdır.

Bu makamların en umûmî olanı, (berrak, duru ve arınmış manâsında;

"Bir zürriyet olarak; birbirinden (hep tevhid dininden)..." Din ve hakikatte birbirlerinin zürriyetlerdir.³⁷

³² el-En'âm: 6/124,

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/414-415.

³³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/415.

³⁴ Tefsiri İbni Kesir: c. 1, s. 469, Ruhü'l-Meânî: c. 4. s. 246;

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

-"Ben (ve atalarım) câhiliyet ehlinin nikâhsızlıklarından hiçbir şeyden doğurmadılar. Ben ancak İslâmın nikâhı gibi olan nikâh'dan doğdum."

Beğavî Tefsiri: c.2.s.341,

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/416.

³⁵ Bakara: 2/Z53.

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/416.

³⁶ Bakara: 2/253,

³⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/416-417.

Doğum İki Kısımdır

Doğum iki kısımdır.

1- Sûrî,

2- Manevî,

Her peygamber, tevhid, marifet ve bâtna taalluk eden usûluddin'de başka bir peygambere tâbi olmaktadır. O peygamber, kendisine tâbi olmuş olduğu peygamberin evlâdı olmuş olur...

Bizim zamanımızda şeyhlerin manevî evlâdları gibi...³⁸

Babalar Üçtür

Denildi ki babalar üçtür:

1- Seni doğurtan baba,

2- Seni yetiştiren baba,

3- Seni öğreten baba.

Bedenin varlığı sûrî (maddî) doğumda, babasının nutfesinden annenin rahminden doğduğu gibi; kalbin vücûdû da hakikî doğumda böyledir... Şeyh (mürşid-i kâmil) ve muallimin nefhâ (manevî esintisinden) nefsin istidâd (kabiliyet) rahminde zahir olur... (2/25)

İsa Aleyhîsselâm bu hakikî (manevî) doğuma işaret ederek şöyle buyurdular:

İki kere doğmayan göklerin melekûtüne giremez.³⁹

Manevî Doğum

Sonra bil ki, manevî doğum, nesiüüşmede ekseriyetle maddî doğuma tâbidir. Bundan dolayı peygamberler, zahirde bir nesil ve bir ağacın meyvesi oldular.

Çünkü saflık, berraklık ve bulanıklıkta ruh, yaratılış vaktinde hakiki itidalden ve ademi itidal {hakiki itidalinin olmamasından) mizaca yakın olup ve ona münâsib düşer. Her bir ruhun kendisine husûsî ve münâsib bir mizacı vardır.

Feyiz bu münâsebete uygun olarak insana gelir. Ruhların ezelden değişik olmaları, onların saflıkları (berraklıkları) hasebince ve Hazret-i Ehadiyyete yakınlık ve uzaklıkları mertebelerine göredir.

Ruhların mizaçlarının değişikliği ebede kadar kendisine bitişeceklerin değişikliği içindir. Birbirlerinden birbirlerinin nesli olan ve bazıları bazısından olan bedenlerin mizaçları da çoğunlukla birbirlerine benzemektedir...

Allâhım! Ancak ârizî işler için ittifaklık vardır. Böylece onlara bitişen ruhlarda rütbe bakımından birbirlerine yakındırlar ve sıfat bakımından da birbirlerine münâsibtirler.⁴⁰

Mehdî Aleyhirridvân

Mehdi Aleyhirridvân'in⁴¹ Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin soyundan gelmesi bu davayı kuvvetlendirmektedir.⁴²

Gıdaların Tesiri

Gıdalar, bedenlere te'sir eder. Kimin gıdası helâl, temiz o-lursa, onun nefsinin heyeti, faziletli, nurânî, niyeti sâdık, hakkâniyetli olur. Bu kişinin evlâdı, mü'min, siddîk, evliya veya peygamber⁴³ olur.

Kimin gıdası, haram olursa, onun nefsinin heyeti habis, zulmânî, niyeti fasid (bozuk) ve kötü olur. Bu kişinin evlâdı, fâsık, kâfir veya zindîk olur.

Çünkü evlâdın kendisinden tevellüd ettiği (meydana gelip doğduğu) nutfe bu gıdalardan meydana gelmektedir.

Buna münâsib olarak Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

³⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/417.

³⁹ Ruhü'l-Meânî: c. 1, s. 362.

⁴⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/417.

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/418

⁴¹ Mehdi Aleyhirridvân; Efendimiz (s.a.v.)'in ehl-i beytinden olup; kıyamete yakın bir zaman çıkacak, yeryüzünü adalet, sevgi, saygı, hoşgörü ve kardeşlik ile dolduracaktır. Hazret-i İsa ile birlikte Deccâle karşı savaşacaktır. Ashab-ı Kehf de huruç edip, Mehdi Aleyhirridvâna vezir olacaklardır. Hilâfet makamı Hazret-i Mehdi Aleyhirridvân'm hurucu, velâyet makamı ise Hazret-i İsa'nın nüzulü ile nihayet bulacaktır. Son halife Hazret-i Mehdi olduğu gibi; Efendimiz (s.a.v.)'in ümmetinden son evliya da İsa Aleyhîsselâm'dır. Futuhât-ı Mekkiyye: 1/243

"Mehdi bizden bir adamdır. Fatma (r.a.)'ın soyundandır." Kenzul-Ummâl: 39675,

⁴² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/418.

⁴³ Peygamberlik, Efendimiz (s.a.v.) hazretleriyle son buldu. Helal ve temiz gıdalar alan kişilerin çocukları musannif hazretlerinin beyan ettiği mü'min, siddîk ve evliya bilir. Evliyalık makamı bütün mü'minlere açıktır. Her mü'min evliya olabilir.

"Çocuk babasının sırrıdır. ⁴⁴ Hazret-i Meryemin sıdkıyyeti, ve İsa Aleyhisselâm'm peygamberliği niyetinin sıdkıyyetinin bereketiyleydi...⁴⁵

HAZRET-İ MERYEM

Yüce Meali:

İmrân'in haremî (hanımı) şöyle dediği vakit: "Yâ rabbî! Ben, karnımdakini her kayıttan âzâde olarak sana adadım; hemen kabul buyur benden; çünkü bir sensin işiten, bilen sen. 'İSerken vaktâ ki hamüni vaz'etti doğurdu, "Yâ rabbî? Onu dişi vaz'ettim" dedi; Allah daha iyi bilirken ne vaz'ettiğimi.... Halbuki erkek dişi gibi değildi; "bununia beraber ben onun adını Meryem koydum ve işte ben onu ve zürriyetini o racîm şeytanın şerrinden sana ismarlıyorum."36

Bunun üzerine rabbi onu güzel bir kabul ile kabul buyurdu, ve güzel bir surette yetiştirdi; Zekeriyya'nın himayesine verdi. Zekeriyya onun üzerine mihraba her girdikçe, yanında yeni bir nızık bulur; "Yâ Meryem! Bu sana nereden?" derdi. O da "Allah tarafından..." derdi. Şüphe yok ki, Allah dilediğini hesapsız merzûk buyurur.³⁷ ⁴⁶

Tefsiri:

"Vakta ki"

"Hatırla, zikret" fiiliyle mensûb'tur.

"İmrân'in haremî (hanımı) şöyle dediği"

Bu sözleri söyleyen, İmrân bin Mâtân'ın eşi, Hazret-i Meryem Betül'ün annesi ve İsa Aleyhisselâm'ın anneannesidir. Adı Hanne binti Fakuzâ'dır.⁴⁷

İmran

Suâl: Eğer sen desen ki: İmrân bin Yasruh'un kızının adı Meryem idi. Bu Meryem Hazret-i Musa ve Harun Aleyhisselâm'dan daha büyüktü (yaşlıydı). İmrân bin Mâtân'ın da kızının adı Meryem Betül idi. Sen burada zikredilen, Meryemden maksadın, Hazret-i Musa ile Harun Aleyhisselâm'ın ablaları olan Meryem değil de, İmrân bin Mâtân'ın kızı Meryem olduğunu sana idrâk ettirip öğretene nedir?" diye soracak olursan;

Cevâb: Derim ki; Zekeriyya Aleyhisselâm'ın kefaleti bu İmrân'm Betül'ün babası olan İmrân olduğuna yeterli delildir. Zekeriyya bin Azan Aleyhisselâm ile İmrân bin Mâtân'ın ikisi bir asırdıydılar.

Zekeriyya Aleyhisselâm, onun kızı ve Hazret-i Meryem'in ablası İşâ ile evlendi. İsa Aleyhisselâm, Hazret-i Yahya ile teyze çocuklarıydılar...⁴⁸

Hazret-İ Meryem'in Annesi

Rivayet olundu:

İmrân'm eşi, Hanne kısırdı. Yaşlandığı çağa kadar doğurmadı. Bir gün bir ağacın altında gölgelenirken, bir kuşun yavrusuna yem vermekte olduğunu görür. Nefsi harekete geçer. Bir çocuk temennisinde bulunarak şöyle dua eder:

"Ey Allâhim! Bana bir çocuk verirsen, onu şükür olarak, Beyt-i Makdis'e tasadduk etmem (bağışlamam) ve adamam senin için benim üzerime haktır, o çocuk daima Beyti makdisin sadakalarından ve hizmetçilerinden olur!" dedi.

Bunun üzerine Hazret-i Meryem'e hâmile kaldı. Kendisi hâmile i-ken kocası İmrân vefat etti. Bu hadiseyi şu kavî-i şerîf beyân etmektedir:

"Yâ rabbî! Ben sana adadım;"

"Nezr" adak, insanın üzerine vacib kıldığı şey, demektir. "Karnımdakini."

Burada çocuktan U (akıl sahibi olmayan varlıklar için kullanılan ism-i mevsûl) ile tâbir olundu. Çocuğun durumu mübhem (kapalı) olduğu ve akıl varlıkların derecesinin çok altında olduğu için £ (ism-i mevsulu) ile ifâde edildi.

"Her kayıttan âzâde olarak,"

Beyt-i makdisin hizmeti için azad olunmuş, onun üzerinde benim bir elim, emrim olmaz, ben onu kendi hizmetimden kullanmam ve onun Beyt-i makdisin hizmetinden hiçbir şey meşgul etmez, demektir.

⁴⁴ Keşfü'l-Hafâ: 2911; Ebû Suud Tefsiri: c.4, s. 254; Ruhü'l-Meânî: c. 12, 188;

⁴⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/418-419.

⁴⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/420.

⁴⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/421.

⁴⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/421.

Ya da Allah'a halis ve Allah'ın ibâdetlerine muhlis kıldım. Dünya amellerinden hiçbir şey yapmaz. Asla evlenmez. Bütün dünyadan el ve etek çekip kendisini âhîret amellerine verir, demektir.⁴⁹

Mescide Çocuk Adamak

Böyle bir nezr (adak), onların şeriatlerine göre meşru idi. Dinlerinin emirlerindendi. Onların şeriatlarına göre, çocuk büyüüp hizmet etme çağına geldiği zaman ebeveynine (anne ve babasına) hizmet etmesi vacib idi. Ancak ebeveyn, hizmet çağına gelen çocuğunu Beyt-i Makdise adayarak onların bu hizmetlerini terk edebilirlerdi. Bu çeşit faydalanmadan kendileri vazgeçebilirlerdi. Çocuklarını hür bir kul olarak Mescidin hizmetine verirlerdi. Bütün peygamberlerin soylarından mutlaka Beyt-i Makdise hizmet eden biri vardı.

Onlar, Beyt-i Makdise ancak erkek çocuklarını adarlardı. Cârîye (kız) çocukları böyle bir iş için elverişli değildi. Çünkü kız çocukları, hayız gibi eziyetlere maruz kalıyorlardı. Böyle durumlarında Mescidden çıkmaları gerekirdi.

Lakin Hanne karnında bulunanı mutlak olarak, (kız ve erkek ayırımı yapmadan) nezretti.

Bununla Hanne adak işini erkek evlâdı takdiri üzere yaptı. Veya bu adağını karnında bulunanın erkek olmasına vesile kıldı.

"Hemen kabul buyur benden;"

Benim nezrettiğim şeyi benden kabul buyur.

Bu da bir şeyi rızâ üzere almak ve isteyerek kabul etmek demektir. Bu hakikatte çocuğunun olması için bir duadır. Çünkü makbul olan şey tahakkuk etmeden kabulün tasavvuru düşünülemez. Belki bu erkek evlâd için bir duadır. Çünkü kız çocuklarının mescide nezredilmeleri kabul görür bir şey değildi. (2/26) çünkü bir sensin işiten,"

Sen bütün işitilen şeyleri işitirsin, benim duam ve tazarrum da onların cümlesindedir.

"(Alimsin) Bilen sen."

Bütün ma'lumatı bilirsin. Benim kalbimde gizli olanlar da senin bildiklerinin zümresindedir, başkası değil...⁵⁰

Hazret-İ Meryem'in Doğumu

"Derken vaktâ ki hamlini vaz'etti, doğurdu,"

Doğan canlı çocuk kız olarak doğdu. "Dedi."

Hanne, çocuğunun erkek olmasını ümit ediyordu. Şöyle dedi: " Yâ rabbî! Muhakkak ki ben" Bâtl olan itikadını reddetmek için tekiddir. "Onu dışı vaz'ettim"

Gördüğü çocukta hayâl kırıklığına uğradı. Takdiri onun hayalinin aksine tecelli etti.

Burada bulunan zamir-i muttasıl, doğurulan çocuğa aittir. "dışı" kelimesi ise ondan hâldir.

"Allah daha iyi bilirken ne

vaz'ettiğinL..."

Bu kavli-i şerif, kadının doğurduğuna Allâh-ü Teâlâ hazretleri cihetinden bir tazîm'dir. Çünkü kadın (Hanne hanım) kız doğurduğu için hayrete düşüp mahzun olmuş ve üzülmüştü. Bunun üzerine Allâh-ü Teâlâ hazretleri şöyle buyurdu: Muhakkak ki o kadın kendisine hibe edilen çocuğun kıymet ve değerini bilmiyor. Halbu ki Allâh-ü Teâlâ hazretleri, kadının doğurmuş olduğu kız çocuğu ve ona taalluk eden acayıpları ve büyük işleri çok iyi bilmektedir. Zira Allâh-ü Teâlâ hazretleri, o çocuğu (Hazret-i Meryemi) onun oğlunu (İsa Aleyhisselâm'ı) âlemlere âyet ve ibret kılacaktır...

Hanne hanım bu işin gerçeğini bilmediğinden dolayı kız doğurduğu için hasret çekiyor, mahzun olup üzülüyordu.⁵¹

Erkek

"Halbuki erkek dışı gibi değildi,"

Bu Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin sözüdür. Yine Hanne hanımın doğurmuş olduğu kız çocuğunun yüksek değerini beyan etmekte, ona ta'zîm edip, onun mertebesini yüceltmektedir.

Her ikisinin başında G-s-jü erkek ve 61 dışı kelimelerinin başında bulunan) lam-i tarifler, ahd içindir.

Buna göre manâsı: Hannenin istediği ve hayâl ettiği erkek çocuk, kemâl ve kusurda Mescidin bekçilerinden (hizmetkârlarından) birinin kendisine hibe edilen kız gibi değildir.

Hannenin ilminin dairesi ve temennileri o kız çocuğunda bulunan açık ve parlak işleri kavrayacak derecede değildir. Halbuki ona verilen kız (Hazret-i Meryem) onun istediği erkek evlâddan daha faziletli ve daha hayırlıdır. Hanne hanım bunun farkında değildir, bu inceliğin bilgisine de sahip değil... Bu iki cümle;

"Allah daha iyi bilirken ne vaz'ettiğini.." ve: "Halbuki erkek dışı gibi değildi;" kavli-i şerifleri) Allâh-ü teâlâ

⁴⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/421-422.

⁵⁰ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/422-423.

⁵¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/423-424.

hazretleri tarafından söylenilmiş ve Hazret-i

Meryem'in annesinin (Hanne hanımın):

"Yâ rabbî! O'nu dışı vaz'ettim" kavli şerifiyle;

"Bununla beraber ben onun adını Meryem koydum." Kavli-i şeriflerinin arasında Hak Teâlâ hazretleri tarafından söylenilmiş bir cümle-i itirâzıyyedir. (Parantez cümlesidir...)

Bu iki parantez cümlesinin faydalarından bazıları, Hazret-i Meryem'in annesi Hanne, hanımı kız çocuğu doğurduğu için teselli etmek, onun doğurduğu kız çocuğuna değer vermek ve tazimini (büyüklüğünü) ifade etmektir...⁵²

Meryem adı

"Bununla beraber ben onun adını

Meryem koydum."

Burası, Hanne tarafından söylenilmiştir.

Ve onun, "Yâ rabbî! Onu dışı vaz'ettim (doğurdum)" sözünün üzerine'atıftır...

Manâsı: Ben onun adını "Meryem" yaptım. Hanne'nin onu allâmü'l-guyûb (gayıpları bilen) Allâh-ü Teâlâ'ya arz etmekten maksadı, bununla Allâh-ü Teâlâ hazretlerine yaklaşmaktı.

Hanne kızına "Meryem" adını vermekle onun ismetini (korunmasını ve iffetini) talep etti. Çünkü onların dillerinde, "Meryem" "ibâdet eden" ve Rabbin hizmetkârı" manâlarına geliyordu.

Hanne hanım, doğurduğu çocuk her ne kadar kız da olsa, niyetinden dönmüş (vazgeçmiş) değildi. Doğurduğu kız belki Beyt-i makdise hizmet etmeye elverişli değildi ama, orada ibâdet eden kadınlardan olmasını istiyordu.⁵³

Hazret-İ Meryem'in Babası

Bu kelâm'in zahiri, "Bununla beraber ben o-nun adını Meryem koydum" sözü), İmfân'ın daha önce vefat ettiğine delâlet eder. Gerçekten İmrân, Hanne, Hazret-i Meryem'i doğurmadan önce vefat etti. Yoksa anne, kızına isim vermezdi. Çünkü adet ve geleneklere göre çocuklara isim veren, babalardır.

"Ve işte ben onu sana ismarlıyorum."

Bunu senin korumana havale ediyorum, demektir. "Ve zürriyetini,"

Zamir-i mensûb üzerine atıftır. Ve evlâdını, demektir.

"O racîm şeytanın şerrinden," Kovulmuş şeytan recm'in aslı, taş ile atmaktır.⁵⁴

Şeytan Çocuğa Musallat Olur

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinden rivayet olundu.

"Hiçbir çocuk yoktur ki, doğduğu zaman ona şeytan dokunmasın. Onun dokunması dolayısıyla, bağırır. Meryem ve çocuğu bundan müstesnâ'dır.⁵⁵

Bu hadis-i şerifin manâsı: Muhakkak ki şeytan, her doğan çocuğu iğvâ etmeye tama eder (musallat olmak ister). Hazret-i Meryem'in annesinin bu duasının ve istiâzesinin bereketiyle, Meryem ve onun çocuğuna şeytan musallat olamamıştır.⁵⁶

Fetekabbelehâ...

"Onu kabul buyurdu,"

Meryem'i aldı. Erkek çocuk yerine Meryem'i adak olarak kabul etti ve ona râzî oldu.

" Onun Rabbi, "

Mâlîki ve onu layık olduğu kemâle erdiren, Allah! i "Güzel bir kabul ile,"

En güzel şekliyle adakları kabul eder. Allah, bu kız çocuğunu, dişiliği ve küçüklüğüyle beraber kabul buyurdu. Çünkü onların şeriat ve dinlerine göre, mu'tâd olan mescidin hizmetine ancak, hür, âkil, baliğ, iş yapmaya gücü yeten erkeklerin hakkında kabul edilmesiydi.

Burada Allâh-ü Teâlâ hazretleri, Hanne'nin duasını, yakarma ve tazarrusunu ve samimî niyetini bildiği için, onun çocuğu, kız, küçük ve mescide hizmet etmeye (iş yapmaya) gücü yetmemesiy-le birlikte kabul buyurdu...⁵⁷

⁵² İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/424-425.

⁵³ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/425.

⁵⁴ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/425-426.

⁵⁵ Buhâr-i şerif:4184,

⁵⁶ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/426.

⁵⁷ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/426-427.

Hazret-i Meryem

"Ve güzel bir surette yetiştirdi;"

Hazret-i Meryem'in güzel bir şekilde terbiye edilmesinden mezâcdır. Hazret-i Meryem'e ait bütün hallerinin islâhına şâmilidir. Sonra Allâh-ü Teâlâ hazretleri, Hanne hanımdan, Hazret-i Meryem'i kabul buyurduğunu zikretti. Bu, başlangıçta annesinin za'fi ve niyetinin sıdk-u samimiyetinden dolayı Sonunda ise, utanıyordu.

Bu zaman, mescide adanmış dört bin kişi vardı. Bu dört bin erkeğin içinden, Hazret-i Meryem kadar hayırlı ve meşhur olan olmadı. Hazret-i Meryem onların en hayırlıları ve en meşhurları oldu.⁵⁸

Tenbîh!

Bu hadise'de kul için şöyle büyük bir uyarı vardır. Amellerinin kabulü için; kul çalıştıktan sonra taksîr ve kusurları kendi nefsinden bilmelidir. İflâsını izhâr edip, ihlâsını gizlemeli ve kalbinde samimiyet üzere olmalıdır. Allah bizleri ve sizleri, ihlasla nızıklandırınsın.

Ne güzel buyurmuşlar:

Ehl-i yakînin yolu budur ki, onlar, "işin doğrusu budur," demediler, hep işlerinde kendi taksîr ve kusurlarını gördüler. (2/27)⁵⁹

Müridler Ve Vuslat Ehli

Bil ki Allâh-ü Teâlâ hazretleri, kendisine seyir edicileri olan müridleri ve ona vâsıl olan murad edilenleri, kendi amellerini görmekten ve hallerini müşahede etmekten kesip alıkoydu.

Seyir ediciler (müridler), Allâh-ü Teâlâ hazretleriyle beraber olmakta amellerinde sıdk, halis niyet ve samimiyetleri tahakkuk etmediği için, kendilerine taksîrleri gösterilmekle Allah'a varmaktan kesildiler.

Vuslat ehli ise, onların gaybleri, onu müşahede etmeleri olduğu içindir. Çünkü faal olan O'dur. Onlar ise müsahhar olan birer alettirler...⁶⁰

Edep

Vâsıtı⁶¹ Nişâbüra girdiğinde, Ebû Osman el-Mağribînin⁶² ashabına sordu.

-"Şeyhiniz size neyi emrediyor?" Onlar:

-"Şeyhimiz bize ibâdete sarılmamızı ve ibâdetlerimizdeki kusurlarımızı görmemizi emrediyor?" dediler. Vâsıtı buyurdular:

-"Onun size emrettiği Mecusiliğin ta kendisidir! Ben size, amelinizden gaybeti (onu asla görmemenizi) onun yerine o amellerin kendisinden gelen Allâh-ü Teâlâyı müşahede etmenizi, emrediyorum ," dedi.

İmam Kuşeyrî (r.h.) buyurdular:

Vâsıtı (r.h.) hazretleri, bununla onları, ucubun mahalli olan şeyden (kendilerini beğenmekten) korumayı istedi. Yoksa onları kusurlara saplanmalarını veya o müridlerin şeyhlerine karşı edebi ihlâl edip edepsizliğe girmelerini asla caiz görmezdi.⁶³

Kendi Kusurlarını Görmek

Nehcûrî buyurdular:

Amellerinde Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin kendisine yöneldiğinin alâmeti, kişinin ihlâsında taksîr müşahede etmesi, zikirlerinde gaflet görmesi, sıdk-u samimiyetinde noksanlık görmesi, mücâhedesinde, futûr ve eksiklik

⁵⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/427.

⁵⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/427

⁶⁰ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/427-428.

⁶¹ Vâsıtı. ismi Muhammed bin Musa'dır. Künyesi Ebû Bekir'dir, İbni Fergânî olarak bilinir. Doğum tarihi kesin olarak belli değildir. Gençliğinde Irak'da bulundu. Zahirî ilimleri tahsil etti. Cüneyd-i Bağdadî ve Süfyân-i Sevrî (k.s.) hazretleri gibi büyük zâtların sohbetlerinde bulundu. Onlardan tasavvufu öğrendi. Hayatını halkı irşâd etmek ve topluma dinini öğretmekle geçirdi. Devrin büyük evliyâsındandı. Vâsıtı, 320 (m. 932) yılında vefat etti. Kabri Merv şehrinde.

⁶² Ebû Osman Mağribî'nin asıl ismi. Said bin Salim mağribidir. Mağrib memleketlerinin Tunusta Kayrâvân'ın Keykeb köyünde doğdu. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Şeyhleri Önceleri, ava çok meraklı zengin bir kişiydi. Av için köpekler besliyordu. Bir gece içmek için süt ısıttı. İçecekti. Süt sıcak olduğundan içmedi. Yattı biraz sonra kalkıp içmek istediğinde, köpek üzerine saldırdı. Sütü olduğu yere bıraktı. Yine içmek istediğinde köpek yine üzerine saldırdı. Bu hal tam üç kere tekrar etti. O köpeğin bu haline bir mana veremezken yine sütü içeceği bir sırada köpek ondan önce davranıp o süttten bir içti. Köpek olduğu yere yıkıldı. Karnı şişti ve Öldü. Meğer yılan zehirini sütün içine akıtmıştı. Köpeğin sahibini zehirlenmekten korumak kendi canını feda etmesi Ebû Osman Mağribî'ye çok tesir etti. Bunun üzerine tevbe edip kendisini ilme ve maneviyata verdi. Malını fakir ve fukaraya dağıttı. Tam yirmi yıl kendisini ilim ve marifete verdi. Zahirî ve Bâtınî ilimlerde âlim oldu. Keramet sahibi büyük bir evliya idi. Bir çok talebe yetiştirdi. 373 (m.983) yılında yüzotuz (130) yaşlarında iken Nişâbur'da vefat etti.

⁶³ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/428.

bulması ve fakrinde (tasavvufunda) edebe riâyetini az görmesidir... Böylece onun bütün halleri, kendisinin yanında razı olunmayan bir halde olur. Allah'a karşı fakri, muhtaçlığı ve seyri daha da artar. Böylece Allah'ın dışında her şeyi fani görür...⁶⁴

Ma'siyet Ve Taat

Şeyh Ebü'l-Abbâs⁶⁵ Ailâh kendisinden razı olsun;

"Geceyi gündüze sokar, gündüzü geceye sokar ve bütün sinelerin kühünü bilir!"⁶⁶

Âyet-i kerimesinin tefsirinde şöyle buyurdular: Ma'siyeti taat'in içine sokar. Taatı da ma'siyetin içine sokar.

Kul, Allah'a taat ve ibâdetle bulunur. Yapmış olduğu ibâdeti beğenir (ucub'a kapılır), ona güvenir, o ibâdetleri yapamayanları küçük görür ve bu ibâdetleri, yaptığı için Allâh-ü Teâlâ hazretlerinden bir bedel ve karşılık ister. Böylece onun bu iyilikleri (haseneleri) yanar ve yerini seyyiât (kötülükler) alır.

Kul günah işler. (İşlemiş olduğu günahdan dolayı pişman o-lur ve) Allâh-ü Teâlâ hazretlerine sığınır. Nefsini küçük görür. Kendisinin işlemiş olduğu bu günahları işlemeyenleri büyük görür. İşte böylece bu günahlarını iyilikler kaplar.

Bunların hangisi taattir?

Bunların hangisi günahdır?

Salike (Allâh-ü Teâlâ'nın rızâsını arayan kişiye) düşen, ibâdet etmeye gayret edip iyi çalışması ve asla ibâdetleriyle şırmaması; belki bu şekilde gayelerin gayesi olan cennetlerin bahçelerine ulaşır.

Ne güzel buyurmuşlar:

Nice altınlar, siyah toprağın altındadır... Gün gelir bakır altın olur.

Yâni kimya sanatını tahsil etmekle meşgul olanlar, birçok dinar (altın paraları kazanmak) için altınları toprağın altına koyuyorlar. Daha çok altın kazanmak için altın. saçıyorlar. Ellerindeki bakırların altın olmaları için onları değişik sebeplerle harcıyorlar. Ve o altınlara kavuşmakla şereflepip seviniyorlar.

Ne güzel buyurmuşlar:

Altını satın almakla elde ettiğin faydayı söyleme! Dosta vâsıl olmaktan daha kıymetli ve değerli ne satın almak istiyorsun?

Ameller için çalışmak ancak Allâh-ü Teâlâ hazretleri'nin rızâsını talep etmek ve O'nun tarafından vuslata kavuşmak içindir. Allah fetih kapılarının açılması için yolunda mal ve ruh saçıp dağıtmaktadır.⁶⁷

İbâdet Ve Taatin Nuru

Şeyh Şâzeli (k.s.) hazretleri⁶⁸"Letâifü'l-Minen" kitabında buyurdular:

"Biliniz ki, muhakkak Allâh-ü Teâlâ hazretleri, melekûtunun nurlarını taât ve ibâdetlerinin sınıflarına (çeşitlerine) koymuştur. Kimi ibâdetlerden bir sınıfı kaçırırsa veya cinslerinden sâdece birine muvafakat etmeyi kastederse, o ibâdetin miktarı kadar nur kaybetmiş olur. Onun için ibâdetlerden hiçbir şeyi ihmâl etme. Evrâd-ü ezkâr'dan asla müstağni olma. (Kendilerinde bir maneviyât olmadığı halde) Müddeî olan dava edicilerin, kalblerinde bir şey olmadığı halde dilleriyle "bahrü'l-hakâik" hakikatler denizinde konuşan ve kendi nefislerine râzî oluşları gibi nefsinize râzî olmayın." Sözleri bitti.⁶⁹

İbâdeti Muhafaza

Kişiye gereken, ibâdet ve taatların herbirine devam etmesi ondan sonrasını unutmamasıdır. Ucub (kendini beğenme)

⁶⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/429.

⁶⁵ İlim ve tasavvuf tarihinde bir çok Ebü'l-Abbâs vardır. Musannif hazretlerinin kimi kasdettiğini pek bilmiyoruz. Ama bu zâtın tasavvufun büyük simalarından Şeyh Ebü'l-Abbâs el-Mürsî olma ihtimali büyüktür. 616 (m. 1287) yılında Endülüste Mürsî şehrinde doğdu. İmamî Busayri Hazretleri'nin hocası Ebü'l Abbas Mürsî Hazretleri: -Hızır Ateyhisselâm ile bu elimin içiyle müsafaha ettim. Hızır Aleyhisselâm bana : -Kim ki her

"Allâhümme'slih Ümmete Muhammedin Allâhümme Muhammedin Allâhümme'calnâ min Ümmeti Muhammedin

"Allah'ım Ümmeti Muhammedi İslah et. Ümmeti Muhammed'in günahlarını bağışla. Allah'ım bizi Ümmeti Muhammed'den kıl. (Amin)

Diye dua edecek olursa ebdal'dan (büyük velilerden) olur. Hazret-i Muhammed (s.a.v.) ve O' nun ümmetine olan sevgisinden dolayı Cenab-ı Allah, onu yüksek mertebelere nail eder. Evliya makamına çıkar... Fukaranın biri bu işin gerçeğini Ebu'l Hasan Ali Şazeli hazretlerine sorar.

Zamanın Mürşidi Kamili, talebesini tasdik eder: -"Ebu'l Abbas Mürsî doğru söylüyor. Hızır Aleyhisselâm benimde yanıma gelmektedir."

Buyurdu. 686 (m. 1278) yılında vefat etti.

⁶⁶ El-Hadîd: 57/6.

⁶⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/429-430.

⁶⁸ Şeyh Şâzeî, asıl adı: Nüreddin Ali bin Abdullah'tır. Lakabı Ebu'l-Hasan Şazeli'dir. Hazret-i Hasan'ın (r.a.) soyundan geldiği rivayet edilir. Tunus'un Şâzeî kasabasında 592 (m. 1196) yılında doğdu. İyi yetişti. Güzel bir tahsil gördü. Mâlikî mezhebinde fıkıh âlimiydi. Tefsir, hadis, fıkıh, usûl, sarf, nahiv, lügat ve bunlara benzer, maddî ve manevî ilimlerinde büyük bir alim idi. Tasavvufî silsilesi Sırrı Sekâti Hazretlerine dayanmaktadır. Büyük bir evliya idi. Hızır Aleyhisselâm, kendisine, "Ey Ebü'l-Hasan! Ailâh-ü Teâlâ hazretleri seni kendisine dost edinmiştir" demişti. Şâzeî tarikatının kurucusudur. Birçok kitab yazdı. "Hızbü'l-Bahr" isimli kitabı büyük bir havas kitabıdır. Yıllarca talebe okuttu. İslâm dininin yayılması için çok çalıştı. Şeyh hazretleri, 654 (m. 1256) yılında vefat etti.

⁶⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/430-431.

amelinin sevabını iptal etmesin diye daha sonra amelini unuttur. Bir taatı muhafaza etmek onu işlemekten daha şiddetlidir. Yapılmış ibâdetler cam gibidirler... Hemen sür'atli bir şekilde kırılmak ister gibidirler... Asla zorlanmayı kabul etmezler. Hayırlar da böyledir. Muhalif şeylerle sevabları her an giderilmeye mahkumdur...⁷⁰

Zekeriyya (A.S) Kefil Oldu

"Zekeriyya'nın himayesine verdi."

Fiil Allâh-ü Teâlâya isnâd edildiğinde cümlenin manâsı şöyledir: Allâh-ü Teâlâ, Hazret-i Meryem'i, Zekeriyya Aleyhisselâm'a emânet etti. Allâh-ü Teâlâ, Zekeriyya Aleyhisselâm'ı Hazret-i Meryem'in işlerini görmekte vazifelendirdi, demeKöfil: Bir kişiye infâk eden, bakan ve onun menfaatlerini koruyan, demektir.⁷¹

Yetimin Kefili

Hadis-i şerifte şöyle buyruldu:

"Ben ve yetimin kefil, şöyle yan yanayız."⁷²

Zekeriyya Aleyhisselâm'ın Soyu

Hazret-i Meryem'e kefil olan, Hazret-i Zekeriyya bin Azan bin Müslim bin Sadun'dur.

Zekeriyya Aleyhisseiâm, Hazret-i Süleyman bin Dâvûd Aleyhimesselâm'ın evlâdından (züriyyetinden)dir.

Rivayet olundu:

Hanne hanım, Hazret-i Meryem'i doğurdu. Onu bir parça beze sardı. Onu alıp Mescide götürdü. Harun Aleyhisselâm'ın evlâdı (züriyyetinde) olan "ahbâr" (ilim adamlarının) önüne koydu. Onlar beyti makdiste, Kâbenin muhafızları gibiydiler... Hanne onlara:

"Bu küçük nezire (adak) işte berinizdedir. Onu almız!" dedi. (2/28)

Hazret-i Meryem'i alma konusunda birbirleriyle yarıştılar.

Çünkü, Hazret-i Meryem onların imamlarının (liderlerinin) kızıydı. Onların kurbanlarının sahibiydi. Çünkü Mâsân'ın oğulları, İsrail oğullarının reisleri ve melikleriydiler...

Zekeriyya Aleyhisseiâm onlara:

"Onu almaya ben daha çok hak sahibiyim! Çünkü onun teyzesi benim yanımdadır (esimdir)," dedi. Onlar:

"Hayır!" dediler.

Tartışma büyüdü. İçlerinden bazıları:

"Meryem'e kimin bakacağı üzerine kur'a çekelim, öyle karar verelim!" dediler.

Yirmi yedi kişi idiler. Bir nehre gittiler. Denildi ki, gittikleri bu nehir "Ürdün nehri" idi.

Kendisiyle vahiy yazdıkları kalemlerini suya bıraktılar, "Kimin kalemi suyun üzerine çıkarsa o Meryem'e baksın" diye anlaştılar. Kimin kalemi suyun üzerine çıkarsa o kişi, tercih edilecek ve Hazret-i Meryem'e bakmaya hak kazanacaktı.

Tam üç kere kalemlerini suya bıraktılar. Her üçünde de Zekeriyya Aleyhisselâm'ın kalemi suyun üzerine çıktı. Diğerlerinin kalemleri suya batıyordu. Böylece Zekeriyya Aleyhisselâm, Hazreti Meryem'e kefil oldu.

Şeyh tefsirinde:

"Bunun üzerine rabbi onu güzel bir kabul ile kabul buyurdu, ve güzel bir surette yetiştirdi; Zekeriyya'nın himayesine verdi." "Ayetinin manâsı budur, buyurdu."⁷³

Allah Tarafından Gelen Rızık

"Her ne vakit"

"Onun üzerine her girdikçe," Meryem'in yanına girdikçe, (kim?)

"Zekeriyya" (nereye?)

"Girdi" fiilinin failidir.

"Mihraba," Mihrabın içinde."⁷⁴

⁷⁰ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/431.

⁷¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/431.

⁷² Ebû Davud: 3383. Bu Hadîs-i şerifin tam metni şöyledir:

"Ben ve yetimin kefilî böylece cennete yan yanayız. Peygamberimiz İki parmağını birbirine yaklaştırdı. Orta parmağıyla onu takip eden ibhâm parmağını birbirine yaklaştırdı."

"Ben ve yetimin kefilî, cennete böyleyiz. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, işaret parmağıyla orta parmağını işaret etti. Ve ikisinin arasını az bir şey açtı." Sahîh-i Buhârî: 4992.

İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/431-432.

⁷³ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/432-433.

⁷⁴ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/433.

Mihrabın Manâsı

Mihrabın üç manâsı vardır.

1 - Yüksekte bir oda,

2- Meclislerin en şerefli yeri,

3- Mescidler,

(Birincisi:) Denildi ki, Zekeriyya Aleyhisselâm, Hazreti Meryem için Mescidin içinde bir mihrâb yani bir oda yapmıştı. O odaya merdiven ile çıkılıyordu. (İkincisi:) Veya mihrâb, meclislerin en şerefli ve en önde olan yeriydi. Sanki Zekeriyya Aleyhisselâm, Hazret-i Meryem'i mescid'te en şerefli ve yüksek yere koymuştu.

(Üçüncüsü:) Veya mescidlerine mihrâblar adı veriyorlardı. Mihrâb mescidin kendisiydi demektir.

Rivayet olundu. Hazret-i Meryem'in olduğu yere, tek Zekeriyya Aleyhisselâm girebiliyordu. Zekeriyya Aleyhisselâm, Hazreti Meryem'in yanında ayrıldığında, iç içe olan yedi kapıyı kilitliyordu.

Bütün bunlara rağmen, Zekeriyya Aleyhisselâm, Hazreti Meryem'in yanına girdiğinde;

"Yanında yeni bir rızık bulur;"

Alışık olmayan çeşit çeşit meyveler bulurdu. Bu rızıklar cennetten geldiklerinden, Zekeriyya Aleyhisselâm, yazın Hazreti Meryem'in yanında kış meyvelerini, kışın da yaz meyvelerini buluyordu. Hazreti Meryem hiç süt emmedi.

"Derdı."

(Burası mukadder bir suâlin cevâbıdır) Sanki, şöyle denildi: Zekeriyya Aleyhisselâm, âyetleri (Ailâh tarafından gönderilen rızıkları) görünce ne dedi? Diye sorulmaktadır. Buna cevap olsun diye, "Dedi." Denildi.

"Yâ Meryem! Bu sana nereden?"

Bunlar, sana nereden geliyorlar? Çünkü bunlar, dünya rızıklarına benzemiyorlar! Bunlar başka yerden geliyorlardır. Hem bütün kapılar üzerinden kapalı, başkasının buraya girmesi de mümkün değildir.

"Dedi"

Meryem dedi (konuştu.) Meryem sözü anlamayacak kadar küçük iken konuşup cevâb verdi.

Denildi ki: İsa Aleyhisselâm beşikte konuştuğu gibi annesi Hazreti Meryem de küçük iken konuştu.

"O (rızık) Allah tarafından...."

Bu duruma şaşma ve garip karşılama ve imkân dışı görme!

"Şüphe yok ki, Allah dilediğini merzûk buyurur." Onu rızıklandırır,

"Hesapsız" Çokluğundan dolayı miktarsız olarak rızık verir. Muhasebesiz olarak verir. Veya hesap edilmeyen cihetlerden rızık verir. Rızıkın Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin katında olmasının illetidir.

Ya, Hazret-i Meryem'in kelâmının tamamıdır. O zaman da mahallen mensûb'dur.

Veya, Hak Teâlâ Hazretleri'nin kelâmıdır. Bu takdirde de istinaf cümlesidir.⁷⁵

Evliyanın Kerameti Hakdır

Bu âyet-i kerimede evliyanın kerametinin hak ve caiz olduğuna işaret vardır. Kerameti inkâr eden, bu durumu Zekeriyya Aleyhisselâm'ın irhâsına (peygamberlikten önceki hârikulâdelik-lerinden) ve onun peygamberliğinin esasından sayar.⁷⁶

Hazret-İ Fâtıma (R.A.)'In Kerameti

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinden rivayet olundu.

Bir kıtlık (yokluk) zamanında Efendimiz (s.a.v.) hazretleri çok acıkmışlardı. Hazret-i Fâtıma (r.a.) annemiz, iysâr yaparak (kendisi ve çocukları muhtaç oldukları halde Efendimiz s.a.v. Haz-retleri'ni kendisine tercih ederek) iki pide ekmek ve çiğdemlik eti Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine gönderdi. Efendimiz (s.a.v. hazretleri kendisine hediye edilen bu iki pide ekmek ve bir parça eti alıp Hazret-i Fâtıma (r.a.) annemizin evine geldiler. Ve ona:

"Gel kızım!" dedi.

Hazret-i Fâtıma (r.a.)'a gelip, sofrayı serdi. Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin elinden tabağı alıp kapağını açtı.

İçti ekmek ve et doluydu.

Kendilerine hibe edilmişti. Bunun Allâh-ü Teâlâ Hazretlerinin katından Efendimiz (s.a.v.) hazretleri için indiğini bildiler.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, Fâtıma (r.a.)'a annemize sordu:

"Yâ Fâtıma! Bu sana nereden?" Hazret-i Fâtıma (r.a.)'a annemiz:

"Allah tarafından...." derdi. Şüphe yok ki, Aüh dilediğini hesapsız merzûk buyurur."

Bunun üzerine Efendimiz (s.a.v. hazretleri şöyle dua ettiler:

"Seni İsrail oğullarının seyyidesi (hanım efendisi hazreti Meryem'e) benzeten Allâh-ü Teâlâ hazretlerine hamd

⁷⁵ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/433-435.

⁷⁶ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/435.

olsun!"

Sonra Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, Hazret-i Ali (r.a.) Hasan ve Hüseyin (r.a.) Hazretleri'ni ve bütün ehl-i beytini o sofraya çağırıldı.

Hepsi yediler. Doydular. Yemek yine de arttı.

Hazret-i Fâtıma (r.a.)'a annemiz yemeğin arta kalanını komşularına dağıttı.⁷⁷

Bu tür kerametler, sahabeler (r.a.) tabiîn (r.h.) ve onlardan sonra gelen evliyanın ellerinde çok zahir oldu.⁷⁸

Kerametın En Büyüğü

Sehl bin Abdullah (r.h.) buyurdular:

"En büyük keramet senin ahlaklarının içinde, kötü ahlakını değiştirmendir."

Şeyh Ebü'l-Abbâs (r.h.) hazretleri buyurdular:

Bir kişiye arzın dürülmesi, bir an Mekke'de ve aynı anda başka bir şehirde bulunması iş ve keramet değildir. En büyük iş ve keramet, kişiye kişiden nefsinin ahlaklarının dürülmesi ve güzel ahlaklara sahip olmasıdır.⁷⁹

Keramet..

Ebû Yezîd (i Bestâmî r.h.) hazretlerine; -"Falanca kişi suyun üzerinde yürüyor!" dediler. O:

- "Balıklar ondan daha güzel yüzüyor ve suyun üzerinde yürüyorlar!" dedi.

Yine kendisine denildi:

- "Falanca kişi, hava'da uçuyor!" O buyurdu:

- "Kuşlar ondan daha güzel havada uçuyorlar!"

Halbuki Şeyh Hazretleri'nin kendi hali de bu idi... (O da havada uçuyor ve suyun üzerinde yürüyordu.)

Kendisine denildi:

- "Falanca kişi Mekke'ye gidiyor ve aynı gün geri dönüyor!" O:

- "Şeytan bundan daha güzelini yapıyor!" dedi.

Şeytan, şeytan olma haliyle yeryüzü onun için duruluyor o bir lahza bütün dünyayı dolaşabiliyor. Halbuki şeytan mel'ündür. Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin la'netindedir...

Hakikî tayy (uçmak), dünyevî mesafelerin senden dürülmesi ve böylece senin âhireti sana, dünyadan daha yakın olduğunu görmendir. Çünkü arz (dünya) sana dürülür. (2/29) O zaman sen, şehirlerden istediğin yerde olursun. Çünkü bu tür şeyler, (suyun üzerinde yürümek, havada uçmak ve tayyi mekân yapmak) mağrur, kötü, günâh ve hatta kâfirler için bile meydana gelen şeylerdir. Bu Vâhidü'l-kahhâr olan Allâh-ü Teâlâya bağlanmayı gerektirir⁸⁰

Hikâye (keramet)

Ebû Unvan el-Vâsîfî (r.h.)'dan rivayet olundu. Buyurdular:

Gemi kırıldı. Bir tahta parçasının üzerinde ben ve eşim kaldık. Günlerce bu şekilde denizin içinde bir tahta parçasının üze-Tindeydik... Eşim bu halde bir çocuk doğurdu. Bana seslendi:

- "Susuzluktan öldüm!" diye bağırdı.

Başımı kaldırıp (yakıcı güneşe ve berraka gökyüzüne) baktım. Bir adam yukarıda oturuyor elinde altından imal edilmiş bir zincir vardı. Onlarda kırmızı yakuttan yapılmış bir küp vardı. Bana seslendi:

- "İşte su! İkiniz için!"

Küpü aldım. İkimiz ondan içtik! Miskten daha güzel kokulu ve baldan daha tatlıydı. Ona sordum:

- "Sen kimsin? Allah sana rahmet etsin!" O:

- "Ben senin mevlânın kullarından biriyim!" Sordum: - "Sen neyle bu dereceye yükseldin?" O: - "Ben Allâh-ü teâlâ Hazretleri'nin rızası için hevâ ve hevesimi terkettiğim için, Rabbim beni hava'da oturttu!" dedi.

Sonra gözlerimden kayıp oldu. Onu bir daha göremedim.⁸¹

Hikâye (keramet)

Süfyân-ı Sevrî (r.h.) hazretleri, Şeybân Er-Râî (r.h.)⁸² hazretleriyle beraber hac yolculuğuna çıkmışlardı.

⁷⁷ Eddürül-Mensûr: c. 2, s. 186.

⁷⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/435-436.

⁷⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/436.

⁸⁰ En büyük keramet, Kur'ân-ı Kerîm'e hizmet etmek ve ilâ-i kelimetullah için çalışmaktır. Çünkü kâfirler bunu yapamazlar...

⁸¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/436-437.

⁸² Şeybân er-Râî (r.h.) hazretleri, büyük evliyâ'dandır. Doğum tarihi kesin olarak belli değildir. Bahreyn'de doğdu. Ashâb-ı kirâm'dan Selmân-i Fârisî (r.a.) hazretlerinin sohbetiyle şereflendi. Zahirî ve manevî* ilimlerde söz sahibiydi. Fırat nehri kenarında, hep koyun güderdi, çobanlık yapardı. Onun için kendisine er-Râî (çoban) denilmiştir. Keramet sahibiydi. Cünüp olduğunda yıkanmaya su bulamazsa Rabbine dua eder; bir bulut gelirdi. Bulutun altına girer, yağmur suyu ile yıkanır. Böylece gusül abdestini alıp Cuma namazına giderdi. Bu arada kendi koyunlarının üzerine bir işaret bırakırdı. Geri geldiğinde sürüyü hiç kıpırdamamış bir halde oracıkta bulurdu. Bazen de koyunla-

Önlerine yırtıcı bir hayvan çıktı. Süfyân-ı Sevrî hazretleri, Şeybân er-Râî (r.h.) hazretlerine:

"Gördün mü bu yırtıcı hayvanı?" dedi.

Şeybân er-Râî hazretleri:

"Sen korkma!" dedi. Şeybân gidip, yırtıcı, hayvanın kulaklarından tuttu. Onları birbirlerine sürttü. Hayva> baygın bir şekilde bakarak kuyruğunu salladı. Bunun üzerine Süfyân-ı Sevrî hazretleri, kendisine:

"Bu şöret ne?" diye sordu. O da:

"Eğer şöhretten korkmasaydım; ağızımı aslan ve yırtıcı hayvanların sırtlarına yükler ve öylece Mekke'ye girerdim," dedi.

Ne güzel buyurmuşlar:

Sen âdil ve hakîm olan Allah'ın hükmüyle sarmaktasın.

Senin hükmün hiç kimseye bir şey saramadı.

Olmayan dost ile dostluk kurma!

Seni düşmanların eline verirler...⁸³

Zekeriyya (a.s.)'ın duası

Yüce Meali:

O aralık Zekeriyya rabbine dua etti. "Yârab!" dedi; "bana ledünnünden bir temiz zürriyyet ihsan eyle. Şüphesiz ki, sen duayı işitensin."³⁸

Derken melâikeler kendisine nida ettiler -o kalkmış mihrabda namaz kılıyordu-: "Haberin olsun, Allah sana Yahya'yı müjdeliyor; Allah'tan bir kelimeyi tasdik edecek, hem bir efendi, hem gayet zâhid ve bir peygamber, salihînden...

"Yârabî" dedi; "benim için bir oğul nasıl olur? Kendime ihtiyarlık çatmış, haremim de kısırken..." Buyurdu ki: "Öyle, Allah ne dilerse yapar"⁴⁰

"Yârabî" dedi; "bana bir âyet yap." Buyurdu ki: "Âyetin nâsa üç gün - sâde işaretten başka söz söyleyememendir. Bununla beraber rabbini çok zikret ve akşam sabah tesbîh eyle."⁸⁴

Tefsiri:

"0 aralık"

Zekeriyya Aleyhisselâm, mihrâb'da Hazret-i Meryem'in yanında oturuyordu. Hazret-i Meryem'in Ailâh katındaki keramet, yükseklik ve mertebesini görünce, lyşâ' hanımdan kendisine bir evlâd doğmasını ve bu evladının temiz,, iyi ve Aliâh katında makbul bir kişi olmasını istedi, lyşâ hanım, Hanne'nin kız kardeşiydi. Eğer hanımı kısır ise Hanne de daha önce böyle kısırды...

"Zekeriyya rabbine dua etti. "Yârab!" dedi; "bana ledünnünden ihsan eyle."

Manâsı: Bana sâdece kudretinden bir evlâd ver! Normal ve mutâd olan hâlin dışında veri...

"Bir temiz zürriyyet,"

Salih, mübarek, takvâli, (o senden) râzî ve (sen) kendisinden râzî ve memnun olan bir evlâd ver, demektir.

"Zürriyyet," nesil, demektir. Bir'e kullanıldığı gibi cemi'ye de kullanılır. Erkek ve dişiye vaki olur, hepsine zürriyyet denilir.

"Tayyib" pak ve temiz, fiilleri ve ahlakı temiz olan, kendisinden ayıplanacak ve kötü görülecek herhangi bir şey meydana gelmeyen demektir.

"Şüphesiz ki, sen duayı işitensin."

Dualara icabet edensin. Onların, "Allâh-ü Teâlâ kendisine hamd edeni işitir." Sözü gibidir... Ve bu şundandır; çünkü duaya icabet edemeyen, onu işitmemiş gibidir.

Sual: Eğer denilirse ki: "Zekeriyya Aleyhisselâm, Hazret-i Meryem'in halinden önce de Allâh-ü Teâlâ Hazretieri'nin kudretini biliyordu. Neden daha önce dua etmedi?"

Cevâb: Deriz ki: Bir şey insana ayan olduğunda insanın o şeye olan rağbeti artar. Her ne kadar daha Önce onu bilse bile...

"Derken melekler kendisine nida ettiler."

Cebrail Aleyhisselâm nida etti.

Bir cinsten birinin hükmü bazan cinsi kendi nefesine nisbet eder. Meselâ: "Falanca kişi ata bindi" sözünde olduğu gibi. (Burada geçen at cinsinin adıdır. Fakat) ata binen kişi atlardan birine binmiştir.

Cebrail Aleyhisselâm, meleklerin reisleri olduğu ve Cebrail Aleyhisselâm'a ta'zim için cemi olarak getirildi.

Nidâ'nın mefûlünden hâldir. Halbuki, Zekerîyya Aleyhisselâm, demektir.

"Kalkmış mihrabda namaz kılıyordu"

rını vadinin kurtlarına bırakırdı. Kurtlar, onun koyunlarına çobanlık yaparlardı, o gelesi-ye kadar... 130 (m. 748) yılında Bağdafta vefat etti.

⁸³ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/438

⁸⁴ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/439.

Mescid'te namaz kılıyordu. Veya Hazret-i Meryem'in odasında namaz kılıyordu.

"Haberin olsun, Allah," Nidâ'nın ikinci mefûlüdür. Yâni Allâh-ü teâlâ Hazretle-ri'nin izniyle demektir.

"Sana Yahya'yı müjdeliyor;" Adı, Yahya olan bir evlâd müjdeliyor, demektir. Çünkü onun sebebiyle annesinin rahmi hayat buldu. Ve çünkü kendisi, vaaz ve sohbetlerinin sebebiyle meclisler hayat buldu.

Bunun takdiri: Adı Yahya olan çocuğunun doğması sebebiyle, demektir. Çünkü müjdelemek, a'yâna taalluk etmez. "Allah'tan bir kelimeyi tasdik edecek." İsa Aleyhisselâm'ı tasdik edici demektir.⁸⁵

Kelimetullah Ve Ruh Denilmesi

Burada İsa Aleyhisselâm'a "kelime" adı verilmesinin sebebi, İsa Aleyhisselâm'ın babasız olarak; '£ "ol" emrinin tecellisi dünyaya gelmesindedir... Emir âlemi olan bediât'a benzediğindedir.

Yahya Aleyhisselâm, İsa Aleyhisselâm'a ilk iman eden kimseydi. Yahya Aleyhisselâm, İsa Aleyhisselâm'ın kelimetullah ve O'ndan bir ruh olduğuna ilk tasdik edendir.

İsa Aleyhisselâm'a aynı zaman da ruh adı verildi. Çünkü Allâh-ü teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'la insanları dalâletten kurtarıp manen diriltti; insanları ruh ile dirilttiği gibi...⁸⁶

Yahya Aleyhisselâm

Süddî (r.h.) buyurdular:

Yahya Aleyhisselâm'ın annesi, İsa Aleyhisselâm'ın annesiyle karşılaştı. Hazret-i Yahya'nın annesi:

-"Ya Meryem! Hâmile olduğumu hissettim!" dedi. Hazret-i Meryem'de:

-"Ben de hamileyim!" demişti.

Hazret-i Yahya'nın annesi, ona:

-"Karmmdakinin, senin karnındakine (secde ettiğini gördüm!" dedi. Bu Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin "Allah'tan bir kelimeyi tasdik edecek." Kavlı-i şerifidir...

Yahya Aleyhisselâm, İsa Aleyhisselâm'dan altı ay kadar büyüktü. (2/30) Sonra İsa Aleyhisselâm, göğe yükseltilmeden önce Yahya Aleyhisselâm Yahudiler tarafından öldürüldü.

"Hem bir efendi, "tasdik edici" kelimesinin üzerine atıftır.

Manâsı: Yahya Aleyhisselâm, reis idi. Kavminin efendisi ve başkanıydı ve şerefte hepsinden üstündü. İnsanların arasında tek ve üstünleriydi. Yahya Aleyhisselâm hiçbir hata ile levmi edilmedi (kınanmadı) ve hiçbir hatayı işlemeye himmet edip niyetlenmedi.

Ey günahların en parlaklarını işleyen kişi!

"Ve hem gayet zâhid,"

Nefsine hakim olmak ve gücü yettiği halde, nefsinin şehvetlerden mübalağayla meneden kişi, demektir.

Rivayet olundu.

Yahya Aleyhisselâm daha çocukluğunda iken, sabahleyin çocuklarla karşılaştı. Çocuklar onu oyuna (kendilerine katılıp kendileriyle oynamaya) çağırdılar. O:

"Ben oyun için yaratılmadım!" diyerek çocukların davetini nazik bir şekilde reddetti.

"Hasûr" kadınlarla evlenmeye gücü yettiği halde onlara karşı kendisini tutan kişi, demektir.

Fakat buna rağmen Yahya Aleyhisselâm gözünü haramdan koruması için evlendiler geldi.

"Ve bir peygamber,"

Baliğ olup peygamberlik çağına geldiğinde kendisine vahiy

"Salihînden..."

Sâlihlerden neş'et etmiştir. Çünkü salih insanlar olan peygamberlerin sulbünden geliyordu.

"Salâh", bütün hayırları tanzîm eden bir sıfattır. Burada salâh'tan murad, salâh'ın bile fevkinde olan peygamberlik makamına ait yüce bir hâldir. Onun mertebelerinin en uzağıdır.⁸⁷

Zekeriyya Aleyhisselâm'ın Hayreti

"Dedi"

Meleklerin kendisine nidası ve kendisine çocuk müjdelemeleri anında, âdet dışı olduğu için taaccub etti. Ve kendisine çocuğun verilmesiyle de sevindi. Ve şöyle sordu:

Rabbi? benim için nasıl olur?" Nasıl hasıl olur? "Bir oğul,"

Bu kavlı-i şerif, müjde anında kendisine verilen çocuğun erkek evlâd olduğu kendisine haber verildiğine işaret eder.

"Kendime ihtiyarlık çatmış

Yaşlılık senelerimi idrâk ettiğim halde ve onun eserleri bende görüldüğü halde...

⁸⁵ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/441-442.

⁸⁶ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/442.

⁸⁷ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/443-444.

Bu âyet-i kerime'de, senelerin yaşlılığı ölümü muttali edici (ölümün alâmetlerinden) olduğu için, insan ondan kendisini kurtaramadığına delâlet eder.

Denildiğine göre, Zekeriyya Aleyhisselâm (o zaman) doksan dokuz (99) yaşındaydı. Hanımı da doksan sekiz (98) yaşındaydı.

Ve haremim de kısırken...."

Hanımı kısırlık sahibi olup çocuk doğurmaya elverişli değildi.⁸⁸

Allah Dilediğini Yapar

"Buyurdu" Allah buyurdu:

"Öyle,"

Şu kavli-i şerifte ki Jai "yapar" fiilinin masdanna işaretidir:

"Allah ne dilerse yapar"

Allâh-ü Teâlâ dilediği zaman, acayip (insanları hayretler içerisinde bırakan) harikulade şeyler yapar.

"Allah" Lafza-i Celâli mübtedâ'dır. "yapar" onun

haberidir, d (Kef) harfi aslında mahzûf bir masdara sıfat olmak üzere mahallen mensûbtur.

Manâsı: Allâh-ü Teâlâ bu acayip iş gibi dilediğini yapar. Onun eşsiz ve benzersiz yaratma işiyle yaşlı ve fâni bir erkek ile kısır ve yaşlı bir kadından bir çocuk yarattı.⁸⁹

Evlâd Nimetine Şükür

"Yârab!" dedi; "bana bir âyet yap."

Dileğimin kabul olunduğuna delâlet eden bir alâmet yap. Veya hamileliğin vuku bulduğuna bir alâmet yap.

Rahmin işi, üzerinde durulması gereken gizli bir iştir. Zekeriyya Aleyhisselâm, Allâh-ü teâlâ Hazretleri'nin kendisini bu işe muttali kılmasını istedi. Böylece hasil olduğu zaman bu güzel bir nimete kovuşmayı ve şükürle karşılık vermeyi diledi. Mutâd bir şekilde zahir olduğu (hamileliğin belirtildiği bir zamana) geciktirmek istemedi.

"Buyurdu ki: "Âyetin,"

Çocuğun hadis olmasının alâmeti, "İnsanlara söylememendir. Onlarla konuşmaya kaadir olamamanızdır."Üç gün,"

Arcl arda ve geceleriyle birlikte, demektir. Çünkü gecelerin veya gündüzlerin tek başına zikredilmesi, diğerinin luğat ve örf bakımından kendisinin altına girmesini gerektirir.

Zekeriyya Aleyhisselâm'ın çocuk sahibi olması, bu (üç gün boyunca insanlarla konuşmaması) kılındı ki. bu müddeti Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin zikri ve şükürüye geçirmesi ve kendisine verilen nimetin hakkını kaza etsin diyedir.

"Sâde işareten başka,"

El, baş veya benzeri işaretlerle konuş...

Burada, söz ve konuşmaya adı verildi. Çünkü işaretler de konuşmanın yerine geçerli olmaktadır. Sözen anlaşılan manâ işaretlerden de anlaşılmaktadır.

Bundan dolayı £, "işaret" kelimesinin konuşmaktan istisnâ-i muttasıl olması caizdir.

Sonra işaretle konuşmanın Allah'ın zikrine mâni olmamasından dolayı; Allâh-ü Teâlâ hazretleri, işaretle konuşmayı Zekeriyya Aleyhisselâm'a emretti. Ve Allah buyurdu:

"Bununla beraber rabbini zikret"

Hapis (konuşmaktan men olunduğun) günlerinde faziletin hâsıl olması ve nimetin şükürü için Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ni zikret!

Çok"Çok zikretmekle Rabbini zikret.

"Ve akşam teşbih eyle"

Zeval vaktinden güneşin batışına kadar Allah subhânehû ve Teâlâ Hazretleri'ni teşbih et.

"Ve sabah..."

Fecrin doğmasından kuşluk vaktine kadar, demektir. Dilin zikrinden kalbin zikrine geçiş

İmam Fahreddin-i Râzî (r.h.) hazretleri,

"Bununla beraber rabbini çok zikret." Ayet-i kerimesinin tefsirinde buyurdular:

Burada iki kavil (söz ve görüş) vardır:

1- Allâh-ü Teâlâ. hazretleri, Zekeriyya Aleyhisselâm'a dilini dünya işlerinden tutmasını ve ancak remz (işaretle) konuşmasını emretti. Amma zikir ve teşbih'te muhakkak ki dili, serbest etti. Bu durum açık mucizelerdendir.

2- Bundan murad kalbî zikirdir. Bu, şöyledir. MârifetuHah denizine gark olanların adetleri, işin başında dil ile zikre devam ederler. Bir müddet dil ile zikrettikten sonra, kalbleri, zikruilah'ın nuruyla dolduğunda, dil sukut eder, susar. Kalbin zikri kalır. Bundan dolayı;

⁸⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/444.

⁸⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/445.

"Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ni bilen ve tanıyan kişinin dili tutulur." Dediler. Zekeriyya Aleyhisselâm, dil ile susmak ve sukut ile emrolunmakla beraber, kalbî olarak zikretmek, marifet ve kalbin zikrine devam etmekle emr olundu.⁹⁰ (2/31)⁹¹

Kalbi Zikir

Bilî Muhakkak ki, zikir birkaç mertebe üzeredir. Dil ile yapılan zikir, kalble yapılan zikre nisbetle derecesi düşük, biraz daha aşağıda ve noksandır.⁹²

İsa Aleyhisselâmın Zikri

Rivayet olundu:

İsa Aleyhisselâm, zikrin en yüksek mertebelerine yükselince, şeytan kendisine geldi. Şeytan:

-"Ya İsal Allah'ı zikret!" dedi.

İsa Aleyhisselâm, şeytanın bu sözlerine karşı hayret etti. Çünkü şeytanın cibeliyeti insanı zikrullah'dan menetmesiydi. İsa Aleyhisselâm:

-"Kaybol ey Allah'ın düşmanı!" dedi.

Sonra; şeytan ona iğvâ verip, İsa Aleyhisselâm'ı kalbî zikir mertebesinden lisânî zikir mertebesine indirmek istediğini anladı. Bu mertebe (dil ile zikretmek), İsa Aleyhisselâm'ın makamının çok altında bir makam idi.⁹³

Zikrullâh Nefse Mânidir

Akıllı kişi" gece ve gündüzün saatlerinde zikre devam etmelidir. Çünkü zikir nefsin hevâ ve hevesini defeder.

İnsanın bâtın âleminde nefsin hevâ ve hevesi kovulduğu zaman, şeytan da onun zahirine girmeye yol bulamaz.

İşte o zaman bütün menhiyyâtın kapıları kapanır. Kalb saf, temiz ve zikrin nuruyla aydınlanmış olur.

Ne güzel buyurmuşlar:

Toz ve duman savurarak attığı adımlar aynayı kirletti... Kişi, putların peşinde oldukça onun kalbi temizlik ve cilalanmayı kabul etmedi.⁹⁴

Kalbi Zikir

imam Kuşeyrî (r.h.) hazretleri buyurduar:

Lisânî zikir ile kişi, kalbî zikrin devamına ulaşır ve zikrin tesirine nail olur. Kul diliyle ve kalbiyle Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ni zikrettiği zaman, o kişi, vafında, hâlinde ve seyrû sülûkunda kemâle ermiştir.⁹⁵

Allâh Hergün Şöyle Seslenir

Sehl bin Abdullah (r.h.) buyurdular:

Hiçbir gün yoktur ki, Celû ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Allâh-ü Teâlâ şöyle nidada bulunmasın. (Her gün Allah şöyle seslenir kullarına:)

Ey kulum! Bana hiç insaflı davranmadın! Ben seni zikrediyorum; sen beni unutuyorsun!

Ben seni kendime davet ediyorum: sen benden başkasına gidiyorsun!

Ben senden belâ (ve musibetleri) uzaklaştıyordum; sen ise hatalara dalıyor ve günaha devam ediyorsun!

Ey Âdem oğlu! Yarın bana geldiğinde ne diyeceksin?⁹⁶

Manen Yükselmenin Yolu İbâdetlerdeki Halâvettir

H.z. Hüseyin (r.h.) buyurdular:

Üç şeyde halâvet (tad ve zevki) kaybettiniz.

1- Namaz,

2- Zikir

3- Kur'ân-ı Kerim okumak tadını....

Eğer bulursanız ne alâ, yok eğer bulamazsanız biliniz ki, kapılar kapanmıştır.⁹⁷

⁹⁰ Tefsiri Kebir: c. 8, s. 42,

⁹¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/445-447.

⁹² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/447.

⁹³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/447.

⁹⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/448.

⁹⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/448.

⁹⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/448-449.

⁹⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/449.

Zikrullâh Şeytanı Çarpar

Denildi ki: Zikir kalbe yerleştiği zaman, şeytan eğer o kişiye yaklaşırsa, şeytanın çarptığı insanın bağırması gibi şeytan da çarpılır ve bağırır.

Bütün şeytanlar onun başına toplanırlar. Ve:

- "Buna ne oldu?" diye sorarlar.

- "Bunu insan çarptı" derler.

Bazıları buyurdular: ⁹⁸

Hikâye (Zikirde gevşeklik)

Bana ormanlıkta Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ni zikreden bir zâtı vasfettiler. Onu görmeye gittim. Yanına vardım.

Bir de ne göreyim, büyük bir yırtıcı hayvan gelip ona pençesiyle bir darbe vurup etinden bir parça kopardı.

O anda o da ben de baygınlık geçirdik.... Ayılınca ona:

- "Bu ne hâl?" diye sordum. O:

- "Allâh-ü Teâlâ hazretleri bu canavarı bana musallat etti. Her ne zaman benden bir gevşeklik peyda olsa, gördüğün gibi, bu canavar bana saldırır ve etimden bir şeyler koparır!" dedi.

Allâh-ü Teâlâ Hazretleri bizleri ve sizleri yakın derecesine ulaştırın. Bizleri temkin makamı ile müşerref kılın. Bizlere her vakit zikrin halâvetini tattırın. Bizleri bütün salih kullanyla birlikte manevî cennetlerine koysun! Ecmeîn! Amin.. ⁹⁹

Meleklerin Hazret-i Meryem'e müjdeleri

Yüce Meali:

Hem melekler dediği vakit, "Ya Meryem! Her halde Allah seni süzüp seçti ve seni çok temiz, pâk kıldı; hem seni âlemîn kadınlarının fevkinde seçti. ⁴²

Yâ Meryem! Rabbine dîvan dur ve secdeye kapan ve rükû' edenlerle beraber rükû'a var!" ⁴³

Bu işte sana gayb haberlerinden; onu sana vahy ile bildiriyoruz, (yâ Muhammed!) Yoksa Meryem'i hangisi himayesine alacak diye kalemleriyle kur'a atarlarken de sen yanlarında değildin, çekişirlerken de yanlarında değildin. ⁴⁴ ¹⁰⁰

Tefsiri:

"Hem melekler dediği vakit,"

Meleklerin sözlerinin vaktini hatırla, demektir. Bu (melek,) Cebrail Aleyhisselâm idi. Buna delâlet eden Meryem süresindeki şu âyet-i kerime'dir.

"Derken kendisine ruhumuzu gönderdik de düzgün bir beşer halinde ona temessül ediverdi. ¹⁰¹

Düzgün bir beşer şeklinde gönderdik ki, kendisine ünsiyet etsin diye...

Cebrail Aleyhisselâm, meleklerin reisi olduğu için burada "Melekler" kelimesi cemi olarak geldi.

(Melekler ne dedi?) "Ya Meryem!"

Cebrail Aleyhisselâm'ın kendi tarafından söylediği sözdü; vahyi ilâhî değildi. ¹⁰²

Kadından Peygamber ?

Zira Allâh-ü Teâlâ hazretleri şöyie buyurmaktadır:

"Senden evvel de rasûl olarak başka değil, ancak kendilerine vahy verdiğimiz erler göndermişizdir; ehl-i zikr'e sorun bilmiyorsanız! ¹⁰³

(Hiçbir kadına vahiy gelmedi.) Ve hem de, bütün âlimlerin icma ve ittifaklarıyla kadınlardan peygamberlik olmamıştır.

Cebrail Aleyhisselâm'ın Hazret-i Meryem ile konuşması şifahî bir keramettir. Evliyâullâh'ın kerameti de hakır. ¹⁰⁴

⁹⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhul-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/449.

⁹⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhul-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/449.

¹⁰⁰ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhul-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/450.

¹⁰¹ Meryem: 19/17

¹⁰² İsmail Hakkı Bursevi, Ruhul-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/450-451.

¹⁰³ en-NahI: 16/43,

¹⁰⁴ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhul-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/451.

İrhâs

Veya bunlar, İsa Aleyhisselâm'ın peygamberliği için birer kelimesinden gelmektedir. Bu kelime kesreyle okunur. Duvarın en alt saffi demektir. Istilahta ise, irhâs, nübüvvet davasından önce, peygamberlerden zuhur eden harikulade şeylerdir.¹⁰⁵

Peygamberimizin İrhâsı

Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin nübüvvetinden önce görülen irhas'dan bazıları:

Bulut'un gelip gölgelemesi,

Taşların konuşması,

Toprak ve çamurun konuşması,

Göklere yükselen şeytanlara (ve cinlere) alev'den ateşlerin atılması.

Fil kıssası,

Ve bunlardan başka Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin peygamberliğini müjdeleyen harikuladeler...

"Muhakkak Allah seni süzüp seçti,"

(Bir çok cihetten Allah seni seçti:)

1. Önce güzel bir kabul ile seni annenden kabul etme cihetiyle seni seçti.

2. Allah senden başka hiçbir kadını kabul etmedi.

3. Seni Zekeriyya Aleyhisselâm'ın hücreinde terbiye etti.

4. Seni cennet rızıklanıyla nızıklandırdı.

5. Ve yüksek kerametlerle seni muhsus kıldı.

"Ve seni çok temiz, pâk kıldı;"

(Hazret-i Meryem'in temiz kılınıp arındığı şeyler:)

1. Küfür,

2. Ma'siyet,

3. Kötü fiiller,

4. Çirkin adet ve gelenekler,

5. Erkeklerin dokunması,

6. Hayız,

7. Nifâs.. (Âlimler, Hazret-i Meryem'in asla hayız olmadığını beyan ettiler)

8. Yahudilerin töhmetleri

9. (daha kundakta olan İsa Aleyhisselâm'ı konuşturmakla) seni Yahudilerin yalanlamalarından ve iftiralarından korudu.

"Ve seni seçti," son olarak;

" Âlemlerin kadınlarının fevkinde,"

İsa Aleyhisselâm'ı babasız olarak sana hibe etmekle seni âlemlerin kadınlarının üzerine seçti.

Bu kadınlardan hiçbirine nasib olmadı.

Allah ikinizi (seni ve oğlun İsa Aleyhisselâm'ı) âlemlere bir âyet ve ibret kıldı....¹⁰⁶

Cemaatla Namaz Kıl

Meryem! Rabbine dîvan dur."

Namaz için kıyam et ve Allâh-ü teâlâ'nın rızası için namazda kıyamı uzat. (2/32)

"Ve secdeye kapan, ve rükû' edenlerle beraber rükû'a var!"

Hazret-i Meryem, namazın rükünlerinin zikredilmesiyle cemaat ile namaz kılınmakla emir olundu.

Kunut, kıyamı uzatmaktır.¹⁰⁷

Secdenin Rükû'dan Önce Zikredilmesi

Secde ve rükû'un zikredilmesi, namazın rükünlerinin yerine getirilmeleri konusunda mübalağa, icâbına riâyet ve bunlardan her birinin faziletini ve namazda asıl olduklarını duyurmak ve ifâde etmektedirler.

Secde'nin rükûl üzerine takdimi (birkaç yöndendir:)

1. Ya bunların meşru olmalarından tertib böyle olduğu içindir.

2. Ya da secde'nin namazın en faziletli erkânı olmasındandır.

3. Veya secdenin huzûl mertebelerinin en yakını olmasındandır.

¹⁰⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/451-452.

¹⁰⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/452-453.

¹⁰⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/453.

4. Bu tertip, harici tertibin böyle olmasını (önce secde sonra rükû'un yapılmasını gerektirmez.
 5. Layık olan düşükten yüceye çıkmaktır.
 6. Ya da (rükû'un secdeden önce gelmesi) "rükû edenler" kelimesine yakın olması, "rükû et" emrine yakın olması için rükûl kelimesi secde kelimesinden önce zikredildi....
- Hazret-i Meryem bu emri aldıktan sonra, namaza kalktı. Namaz kılmaktan ayaklan şışti; ve hatta ayaklarından kan aktı.¹⁰⁸

Bunlar Gayb'tan Haberlerdir

"Bu işte"

Bu kıssaları zikrolunan Hanne, Hazret-i Meryem, İsa Aleyhisselâm, Hazret-i Zekeriyya ve Yahya Afeyhisselâm'ın hadiseleri;

"Sana gayb haberlerinden;"

Gayb haberlerindedir. Bir kişinin ancak (ilim öğrenmenin yollarından biriyle) vakıf olacağı gayb âlemlerdir.¹⁰⁹

Gaybi Öğrenmenin Yolları

Gaybı öğrenmenin yolları;

1. Müşahede,
2. Kİtab'dan okumak,
3. Bir âlim'den öğrenmek,
4. Veya Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin tarafından bir vahiy yoluyla öğrebileceği şeylerdir.

Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin gayb'a vakıf olması hakkında ilk üç madde yoktur ve asla olmadı. (O günü Efendimiz s.a.v. hazretleri müşahede etmediği gibi bir kitab okuması olmadığı; herhangi bir âlimden öğrenmesi de yoktu...)

Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin gayba vakıf olmasına vahiy yolu tayin edildi...

"Onu sana vahy ile bildiriyoruz,"

Peygamberliğinin sıhhatına delâlet etmesi ve senin münâkaşa ve mücâdele eden kâfirleri ilzam etmen için Allâh-Teâlâ hazretleri onları sana inzal ediyor.¹¹⁰

Vahiy Kelimesinin Manâları

Kur'ân-ı Kerim'de vahiy kelimesi birçok manâlara gelir.

- 1- İrsal,
- 2- İlham.
- 3- İfkâ,
- 4- İşaret,

İrsal (ilâhî mesajları) göndermek. Allâh-ü Teâlâ buyurdu:

"Kendilerine vahy veriyor."¹¹¹ İlham etmek. Allâh-ü Teâlâ buyurdu: "O esnada Musa'nın anasına şu vahiy verdik."¹¹² İlk etmek. Allâh-ü Teâlâ buyurdu: "Çünkü rabbin ona vahy eylemiştir!"¹¹³

"Derken mihrabdan kavmine karşı çıktı da 'sabah ve akşam tesbîh edin!' diye onlara işaret verdi."¹¹⁴

Ashında bütün bunlar (vahyin manâları) gizlice bildirmektir.

"Sen yanlarında değıldin,"

Hazret-i Meryem'in terbiyesi ve bakımı konusunda birbirleriyle münâkaşa ve mücâdele yapanların yanında değıldin.¹¹⁵

Mucize

Bu kendisini (Efendimiz s.a.v. Hazretleri'ni) inkâr edenlerin zıddına, ona inenlerin kesinlik yoluyla vahiy olduğunu takrir etmek ve onu tekid edip kuvvetlendirmek ve inkâr edenlerle alay etmektedir.

(Bir haberi öğrenmenin yolu;

- 1 - Onu bir kitap "tan okumak,
- 2- Âlimden dinlemek,

¹⁰⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/453-454.

¹⁰⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/454.

¹¹⁰ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/454.

¹¹¹ en-Nahl: 16/43.

¹¹² el-Kasas: 28/7,

¹¹³ ez-Ziizâni 99/5

¹¹⁴ Meryem: 19/11.

¹¹⁵ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/455.

3- Müşahede etmek

4- Vahiy yoluyla öğrenmek¹¹⁶)

Onlar (müşrikler) senin hiçbir kitabı okumadığını iyi biliyor ve şüphe etmiyorlar.

Sen (peygamber ve ilim sahibi) hiçbir kimse ile sohbet edip bu ilim sahibinden dinleyip öğrenmediğini de iyi biliyorlar.

tüm öğrenmelerinin yollarından sâdece müşahede kaldı. Bu da zaruretle mümkün değildir. (Çünkü ikinizin arasında asırlar vardır.

Böylece onlar sanki bu olması imkansız olan şeyleri iddia etmiş oluyorlar. Onların bu inkârlarından bunun (Efendimiz s.a.v. Hazretleri'nin verdiği bu hadiselerin kesinlikle) vahiy olması lazım gelir.

Eğer onların iddia ettikleri gibi bu vahiy olmasaydı; Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin o hadiseyi müşahede etmiş olması gerekirdi. Bu da mümkün değil....

İbnu's-Şeyh haşiyelerinde buyurdular:

Sanki şöyle denilmektedir: Ey kendisine vahiy ettiğim (Habîbi edibimi) inkâr edenler! Ve peygamberlik davasında onu itham edenleri Sizin için müşahede ve ayânen görmenin ihtimali dışında onu İtham edebileceğin bir sebep yoktur... Bu iddianız beyinsizliğin doruk noktası ve ahmaklıkta aşırılığın nihayetidir.

Açık mucizeler ve katı burhan (ve deliller) ile sabit olan hakikati bırakıp, hiçbir kimsenin aklına gelmeyen (Efendimiz s.a.v. Hazretleri'nin kendisinden asırlarca önce yaşayan peygamberlerin hadisesini müşahede etmesi gibi) bir ihtimala sapanlardan daha sapık kim vardır?

Gerçekten bu müşrik ve kâfirlerin hallerinden daha gülünç, alay edilecek ve istihza konusu olacak nasıl bir hal vardır?

İbnü's-Şeyh'in sözleri bitti.

"Kalemleriyle kur'a atarlarken,"

Kendisiyle tevrât yazdıkları kalemlerdi. Kur'a için bu kalemleri tercih etmelerinin sebepleri onunla teberrük içindi...

"Yoksa Meryem'i hangisi himayesine alacak

Bir mahzûf a taalluk etmektedir. "Kalemleriyle kur'a atıyorlar" kavli şerifine delâlet etmektedir.

Manâsı: Kur'a için kalemlerini atıyorlardı. Veya hangilerinin Meryem'e bakacakları bilinsin diye kur'a çekiyorlardı, demektir.

"Sen yanlarında değildin, onlar çekişirlerken."

Meryem'in işleri hakkında ve Meryem'e bakmak için çekişirlerken sen yanlarında değildin.¹¹⁷

Hazret-i Meryem'in Fazîleti

Bu âyet-i kerime'de Hazret-i Meryem'in faziletine delâlet (mânâ) vardır...

Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, Hazret-i Meryem'i âlemlerin kadınlarının üzerine seçip üstün kıldı. Bu zikredilenler hepsi, küçüklük haline layık olan cismânî terbiyelerdendi. Rûhânî terbiye ise onun büyüklük haline taalluk etmektedir. Bu durum ondan başka hiçbir kadına verilmedi.

İbni Abbas (r.a.) hazretlerinden rivayet olundu. Efendimiz

(s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"Âlemlerin kadınlarının efendileri, Meryem, sonra Fâtıma, sonra Hatice ve sonra Âsiyedir."¹¹⁸

Bu hadis-i şerif, hasen'dir.¹¹⁹

Hazret-i Meryem'in âlemlerin kadınlarından faziletli olduğu bu âyet-i kerimeye muvafıktır.

Hazret-i Enes (r.a.)'dan rivayet olundu. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"Sana yeterlidir. Âlemlerin kadınlarının en faziletlisi, Meryem binti İmrân, Hatice binti Hüveylid, Fâtıma binti Muhammed s.a.v. ve Fîravun'un eşi Âsiyedir."¹²⁰

Bu hadis-i şerif bu dört mübarek kadının diğer kadınlardan daha faziletli olduğuna delâlet eder.¹²¹

Kadınlarda Kemâl

Bil ki, muhakkak, erkeklerden kemâl ehli olanlar çoktur. Bu dört kadından başka kadınlardan kemâle eren olmadı. (2/33)

Burada kemâlin manâsı, fazilet, birr (ergin, erdemük ve iyilik) takva ve güzel hasletlerde yüksek dereceye nail olmaktır.

Bir şeyde "kemâl" kâmilin elde etmeye daha layık olduğu ve diğerlerinden daha evlâ olduğu şey, demektir.

¹¹⁶ Bu sıralama Ruhul-beyanın açıklamasından ortaya çıkmaktadır.

¹¹⁷ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhul-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/455-457.

¹¹⁸ Dürül-mensûr: 2/194 şu lafızlarla bulunmaktadır:

Alemle.in kadınlarının efendileri Meryem, sonra Fatıma. sonra Hatice ve sonra Asiyedir."

¹¹⁹ Hasen: Usul-u Hadis ilminin istilâhı'dır

¹²⁰ Eddürül-mensûr: 2/194,

¹²¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhul-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/457-458.

Peygamberlik, kadınlar için evlâ değildir. Çünkü peygamberlik açıklık ve davet üzerine bina edilmiştir. Kadınların hâlleri ise kapalılığı gerektirir. Peygamberlik kadınlar hakkında kemâl değildir. Belki kadınlar hakkında kemâl, "sıddikiyye'tir. Sıddikiyet peygamberlik makamına yakındır. Siddik, bütün sözleri, efâl (işleri) ve halleriyle tasdik eden demektir.

Kadınların içinde bazıları, kâmil ve arif olup, kemâlât ve irfanlarıyla erkeklerin makamına ulaşanlar vardır. Bu kadınlar, manâ cihetinde erkektirler.

Bazıları buyurdular:

Eğer kadınlar, bize zikredildikleri gibi olsaydı, elbette kadınlar, erkeklerin üzerine üstün ve faziletli kılınırlardı. kelimesinin) müennes olması onun için bir kelimesinin) müzekker olması hilâl için bir Güneşin ayıp değildir. Ay ayıp değildir...¹²²

Hikâye (salma kadın)

Şu hikâye buna münâsiptir.

Şeyh Ebû Abdullah bin el-Hafîf (r.h.)'ın annesi, Ümmü Muhammed (r.h.)¹²³ Allâh-ü Teâlâ hazretlerine çok ibâdet eden takva sahibi bir kadındı. Oğlu Ebû Abdullah, Kadir gecesini idrâk etmek için Ramazan-ı şerifin son on gününü ihya ediyordu. Onun âdeti evin üstünde (tavanında) namaza devam etmektir. Annesi de evin içinde Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ne yönelmekteydi. Bir gece, kadir gecesinin nurları zuhur etmeye başladı. Ümmü Muhammed oğluna seslendi.

"Ey Muhammedi Senin aradığım bizim yanımızda gel!" dedi.

Şeyh Muhammed Ebû Abdullah el-Hafîf, damdan indi. Nurları görünce, bayılıp annesinin ayaklarına kapandı. Ve şöyle diyordu:

"Annemin bu hâlini gördükten sonra annemin değerini anladım."

Bu onun annesinin haliydi.

Bak oğlunu nasıl irşâd etti?

Oğlunun riyazet ve çalışması çok olmasına rağmen, kadın fazilette oğlunu geçti. Kadınlardan erkeklerden daha faziletli olanlar ortaya çıkmışlardır. Bu ise Kuddûs olan Allâh-ü Teâlâ hazretleri tarafından vuslata ermekle olur. Bu da ancak Allâh-ü Teâlâ hazretleri tarafından verilen güzel bir istidad ve hâlis bir hidâyetle olur.

Allâh-ü Teâlâ hazretleri bize ve size yardım etsin.

Zamanımızın kadınlarından Allah'a sığınırız. Onların içinde takva sahipleri görülüyor.¹²⁴

Ateş Ehlidir

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

Rasûlullah (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"Ateş ehlinden iki sınıf vardır ki, onların ikisini de görmüyorum.

(biri) beraberlerinde sığır kuyruğu gibi kamçılar olan kavimdir. O kamçıyla insanları dövüyorlar.

(Diğeri de) giyinmiş çıplak, meyleden ve meyledilmiş kadınlardır. Başları eğri deve hörgüçleri gibidir.

Bunlar cennete giremezler ve cennetin kokusunu görüp (hissede)mezler. Halbuki cennetin kokusu elbette, şu kadar şu kadar uzak mesafeden (yoldan) duyulacaktır.¹²⁵

Bu Hadis-İ Şerifin Şerhi

"Ateş ehlinden iki sınıf vardır ki, onların ikisini de şimdi görmüyorum."

Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin asrı temiz olduğu için o mübarek asrında görülüyorlar. Belki o asırdan sonra meydana

gelmiştir.

Berberlerinde, kamçı olan kavimdir.

Bu iki kavimden biri ellerinde kamçılar, olan kavimdir. "kamçılar" kelimesi, "kamçı" kelimesinin cemiidir.

"Sığır kuyruğu gibi onunla insanları dövüyorlar."

Çıplak olarak hırsızları ve köpekler gibi zâlimlerin kapılarının önünü tavaf edenler (zâlimlerin kapılarına gidip gelenler). Vurmakla ve itmekle insanı oradan kovmaktadırlar.

"Ve kadınlar" ateş ehli olan ikinci zümre kadınlardır.

¹²² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/458-459.

¹²³ Ümmü Muhammed. Şeyh Muhyiddin Abdülkadir Geylânî Hazretleri'nin halâsıdır. Saliha hatunlardandır. Evliya bir kadındı. Ümmü Muhammed (r.h.) evinin önüne çıktı Şöyle dua etti: "Allâhüm! Ben süpürge vurdum, Sen de suyu serp" dedi ve tulumlardan boşalmasına yağmur yağmaya başladı.

¹²⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/459.

¹²⁵ Müslim: 3971.

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/460.

"Giyinmişler," Surette giyinmişlerdir.

"Çıplaktırlar," Hakikatte takva elbisesinden çıplaktırlar.

"Meylettirmektedirler," erkeklerin kalblerini meylettirmektedirler.

"Meyletmektedirler," kendileri erkeklere meyletmektedirler.

"Başlan eğri deve hörgüçleri gibidir."

Baş örtüsü ve başlıklarla başlarını büyütüyorlar; hatta başlarını deve hörgüçlerine benzetmektedirler.

"meyledici," "meyletmek"ten gelmektedir. Çünkü en büyük yükseklik iç yağlarının çokluğundan dolayı bir tarafa meyleder.

"Bunlar cennete giremezler ve cennetin kokusunu görüp (hissede)mezler. Halbuki cennetin kokusu elbette, şu kadar şu kadar uzak mesafeden (yoldan) duyulacaktır."

Cennetin kokusu kırk yıllık mesafeden hissedilir.¹²⁶

İSA ALEYHİSSELÂM

Yüce Meali:

Melekler dediği vakit; "Yâ Meryem! Haberin olsun; Allah seni, tarafından bir kelime ile müjdeliyor; ismi Mesih isâ İbni Meryem. Dünya ve Âhiret'te vecîh olarak, hem de mukarrebînden...45

Ve nâsa kelâm söyleyecek; hem beşikte, hem yetişkin iken, hem de salihînden...46

"Yâ rabbî!" dedi: "Bir çocuk nereden olabilir benim için ki, bana bir beşer dokunmadı?" Buyurdu ki: "Öyle, Allah neyi dilerse yaratır, 0 bir emri murad edince sâde ona ol der, o oluverir".47

"Ve ona hem kitabet öğretecek, hem hikmet, hem Tevrat, hem İncil.48 Hem Benî İsrail'e bir resul olarak, şöyle ki: "Ben size rabbınızdan bir âyetle geldim, ben size çamurdan kuş biçimi gibi bir mahlûk biçirim de içine üflerim, Allah'ın izniyle derhal bir kuş olur; yine Allah'ın izniyle gözsüzü ve abraşı iyi eder ve ölüleri diriltirim ve evleriniz [d]e ne yiyor ve ne biriktiriyor-sanız size haber veririm; elbette bunda size şüphesiz bir âyet vardır, eğer iymân edecek iseniz.49 Hem Tevrat'ta önümde bulunanı bir tasdikçi olarak ve hem size haram edilenin bazısını helâl kılayım diye ve rabbınızdan bir âyet ile size geldim. Artık Allah'tan korkun da bana itaat edin.50 Şüphe yok ki, Allah benim de rabbim, sizin de rabbinizdir; onun için hep Ona ibâdet edin; bu, işte doğru yoldur."51

Bunun üzerine vaktâ ki isâ onlardan küfrü hissetti; "Kim benim Allah'a arkadaşlarım? dedi. Havâriyyûn "Biziz" dediler; "Allah arkadaşları, biz Allah'a iymân ettik, hem bizim îmânı lekesiz müslimler olduğumuza şahid ol.52

"Yâ rabbenâî İndirdiğine iymân ettik ve resulün ardınca gittik; imdi bizi o sahicilerle beraber yaz."53

Bununla beraber mekrettiler, Allah da mekirlerine mekretti. Öyle ya, Allah hayru'l-mâkirîndir.54¹²⁷

Tefsiri:

"Melekler dediği vakit," kavî-i şerifinden bedeldir. "Melekler dediği vakit," 0 nasbeden şeyle mensûb'tur.

Burada geçen melekten murâd, Cebrail Aleyhisselâm'dın Cebrail Aleyhisselâm'a ta'zim'den dolayı, "melekler" kelimesi cemî olarak geldi. Bu konuda bilgi daha Önce geçti.¹²⁸

İsa Aleyhisselâm'ın Müjdelenmesi

"Yâ Meryemî Haberin olsun; Allah seni, müjdeliyor;" Seni ferahlandırıp, sevindiriyor. "Bir kelime ile" Olan bir kelime;

"Kendi tarafından,"

Allah Azze ve Celle hazretleri tarafından...¹²⁹

İsa (a.s.)'a Kelime Denilmesi

Sebebin müsebbib üzerine itlak edilip kullanılması yoluyla İsa Aleyhisseîâm üzerine s_»K kelime, lafzı itlak olundu. Çünkü İsa Aleyhisselâm'ın zuhuru, hudûsu (ve yaratılmasının) sebebi Hak Teâlâ hazretlerinden sâdır olan bir kelimeydi.

"ol" kavî-i şerifidir.

Bütün mahlûkatın hudûs ve var olmasına sebep olan her ne kadar o kavî-i şerif ise de; lakin mahlûkatın yaratılmasında bilinen (maddî) sebepler, İsa Aleyhisselâm'ın yaratılışı hakkında yoktur.

İsa Aleyhisselâm'ın kelime'ye isnâd edilmesi, daha tamamlayıcı ve daha mükemmeldir. Bu itibâr ile İsa

¹²⁶ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/460-461.

¹²⁷ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/462-464.

¹²⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/464.

¹²⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/464.

Aleyhisseiâm, kelime'nin kendisiymiş gibi kılındı. İsmi," kelimeyle müsemma olanın ismi, demektir. Bu müzekkerden ibaredir. " Mesih"

Bu şerefli lakabıardan bir lakabtır. (2/34) Sıddık ve Faruk gibi. Mesih" kelimesinin aslı, kelimesidir, İbrânicede bunun manâsı mübarek demektir. "İsa"

Mesih'ten bedeldir. kelimesinden muarrebdir (Arabçalaşmıştır). "İbni Meryem"

Meryem'in oğlu, İsa Aleyhisselâm'in sıfatıdır. Hitâb burada Hazret-i Meryem'e teveccüh etti.

"Senin oğlun İsa" denilmesi gerekirdi. Ancak: "Meryem oğlu İsa" denildi. Bununla, çocukların annelerine değil de babalarına nisbet edildiğini tenbih etmek içindir. İsa Aleyhisseiâm Hazret-i Meryem'e nisbet edilmekle bilindi. Çünkü İsa Aleyhisseiâm babasız olarak doğdu. Bundan dolayı ancak annesine nisbet edildi.

Bu hususiyetinden dolayı da Hazret-i Meryem âlemlerin kadınlarından faziletli kılınıp onlardan üstün tutuldu.

Sual: Eğer sen: "İsmi Mesih isâ İbni Meryemdir." Bu şeylerin üçü isimdir.

Bunlardan, "İsa" isimdir.

"Mesih" ve "Oğul" kelimeleri ise lakab ve sıfatırlar

Cevâb: Derim ki: isim müsemma'nın kendisiyle bilindiği bir alâmet ve onu diğerlerinden temyiz eder. Sanki şöyle denildi: Kendisi (CK kelime olarak) bilinen ve diğerlerinden temyiz edilen ve ayırt edilen zât bu üç kelimenin mecmuu (toplami)dır.

Teysir tefsirinde buyruidu: Lakab mârifeye olup tam bilindiği zaman, isim gibi olur.

"Vecih olarak,"

"Kelime,"den hâldir. Mevsûf olduğu için, nekreden nasbedilmesi sahihtir.

"Vecih" makam sahibi demektir. Vecih, kuvvet, nimet ve şereftir.

"Dünyada,"

Peygamberlik ve insanların üzerine geçmekle... "VeÂhirefte,"

Şefaât ve cennette derecesinin yüksek olmasıyla yüksek makam sahibidir.

"Vehemdemukarrebînden..."

Göğe yükseltilmesi ve orada meleklerle sohbet etmesiyle Rabbinin katında mukarrebîndendir...¹³⁰

İsa A. "İn Beşikte Konuşması

"Ve insanlara kelâm söyleyecek; hem beşikte, hem yetişkin iken,"

İsa Aleyhisselâm, hem çocuk (beşikte) iken ve hem de yetişken (ihtiyar) iken konuşur.

Peygamberler aieyhimussalât-ü vesselâmın kelâmı (sözleri) değişiklik arzetmez (değişmez). Yâni onun (İsa Aleyhisselâmın) çocukluk halinde konuşmasıyla yaşlılık halinde konuşması hep bir durum ve bir sıfat üzeredir. Peygamberlerin ve hükemâ'nın (hikmet ehlinin) Kelâmı misâli (derin manâları ihtiva etmekte)dir.

Hiç şüphesiz İsa Aleyhisselâm'ın çocukluk halinde konuşması büyük mucizelerdendir.

Mücâhid (r.h.) hazretleri buyurdular:

Hazret-i Meryem buyurdular, ben İsa Aleyhisselâm ile halvet ettiğim (baş başa kaldığım) zaman o benimle konuşur ve ben onunla konuşurdum. Biri beni kendisinden meşgul ettiği zaman da İsa Aleyhisselâm benim batnimda (karnımda) Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ni teşbih ediyordu ve ben de onun teşbihini iştiyorfdanAleyhisselâm'ın onlarla konuşması, onun var olması, harflerin ve seslerin var olması için olduğuna delildir.¹³¹

İsa A. 'in Peygamberliği

Rivayet olundu:

İsa Aleyhisselâm otuz yaşma balığ olduğu zaman, Allâh-ü Teâlâ hazretleri onu israil oğullarına peygamber olarak gönderdi.

Otuz (30) ay peygamberlikte kaldı. Sonra semâ'ya (göğe) yükseltildi.

Veya otuz yaşının başlarında iken kendisine vahiy geldi. Üç yıl peygamberlik yaptı. Vazifesini teşhir etti. Sonra göğe yükseltildi.

Otuz yaşını aşmış kırka gelenlere ve yaşlılığa yaklaşanlara denilir. Muhkemliği ve gençliği ihtiyarlanan kişi, korumaya başlar.

Buna göre (otuz yaşından kırka kadar olan zaman dilimine kuhûlet denildiği görüşe göre) İsa Aleyhisselâm kuhûlet çağında insanlarla konuştu, demektir.

Kuhûlet çağının ilk senesi kırk yaşdır, diyenlere göre ise, elbette şöyle söylenilmesi gerekir: İsa Aleyhisselâm, genç olarak göğe yükseltildi, insanlarla kuhûlet (yetişkinlik) çağında konuşmadı; ancak âhir zamanda bir daha yeryüzüne inmesinden sonra olacaktır. İsa Aleyhisselâm o zaman insanlarla konuşacak ve deccâlî öldürecektir.

¹³⁰ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/464-466.

¹³¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/466-467.

İsa Aleyhisselâmın Vasfı

"Ve hem de salihînden..."

(Burada İsa Aleyhisselâm'ın dört vasfı beyan edildi. Onlar:

- 1 - Dünya ve âhirette vecîh olması,
- 2- Mukarrabinden olması,
- 3- Beşikte ve yaşlılıkta konuşması ve
- 4- Sâlihlerden olması durumu...

Bu dört (vasf) "Kelime, "den mukadder hallerdir. Manâsı: Allâh-ü Teâlâ hazretleri, sana bu sıfatlarla mevsûf olan bir evlâd müjdeliyor, demektir.

Üç vasf (dünya ve âhirette vecîh olması, mukarrabinden olması, beşikte ve yaşlılıkta konuşması) sıfatlarından sonra "Ve hem de salihînden..." vafsmın zikredilmesi, kişinin "sâlih" olmasından daha büyük bir rütbe olmadığına delâlet eder.

Zira kişinin sâlih olması için ancak bütün işlerinde ve yasaklarda en sâlih şekil ve en mükemmel yola (şeriat üzere) devam etmesi lazımdır. Malûm ki, muhakkak bu durum, dinî ve dünyevî bütün makamlarda, kalbîni fiillerini ve organların işlerini içine almaktadır.¹³³

Hazret-İ Meryem'in Hayreti

"Dedi"

Hazret-i Meryem Rabbine tazarru ederek dedi: "Yâ rabbî! Bir nereden olabilir." Nasıl olur? Veya nereden olabilir? "Benim için çocuk"

Âdetlere göre (akıldan) uzak yönüyle ve Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin kudretinin büyüklüğüne taaccubundan dolayı sordu. Çünkü âdetlerin hilâfına meydana gelen hâdiselerde beşeriyet, hayret ve taaccübü gerektirir. Zira babasız olarak bir çocuğun meydana gelmesi âdet bakımından caiz değildir.

"Ve bana bir beşer dokunmadı?"

Bir Âdemoğlu, demektir. Zuhurundan dolayı kendisine beşer, denildi. Bu da cima (cinsel ilişki)den kinayedir. Yâni benim bu halim çocuk doğurmaya mânidir. tâ "Dedi:"

Allâh-ü Teâlâ hazretleri buyurdu veya Cebrail Aleyhisselâm dedi:

"Öyle," "Şu kavli-şerifteki, Yaratır" fiilinin masdarına işaretir:

"Allah neyi dilerse yaratır,"

Onu yaratmaktadır. Allah neyi dilerse yaratır. Allâh-ü Teâlâ hazretleri, onun misli acâib şeyleri ve güzel hadiseleri yaratır. Bir çocuğun babasız olarak yaratılması bedii bir yaratmadır. (kef) nasb mahallindedir; mahzûf bir masdann sıfatı olmak üzere... (2/35)¹³⁴

Ol Emri

"O bir emri murad edince,"

Bir şey dilediği zaman, demektir. Hükümlerin kazası asıl olarak, elbette onu gerektiren bir şeyin varlığına taalluk eden katî ilâhî irâde üzerine itlak olunur.

"Sâde ona ol der, o oluverir."

Gecikmeksizin olur. Bu Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin kudretinin kemâlini ve mukadderatın kolaylıkla meydana geldiğini, temsilî olarak beyan etmektedir. Zira Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin meşîeti (dilemesi) ve tasvîri bir şeyin sür'atli bir şekilde meydana gelmesini iktizâ eder (gerektirir). Burada (ayrıca) kendisine itaat olunan kuvvetli âmirin (Allâh-ü Teâlâ'nın) emirlerine itaatteki hızı bilinmekte ve Allâh-ü Teâlâ hazretleri eşyayı tedricen, sebep ve mutâd olan maddelere bağlı olarak yaratmaya kaadir olduğu gibi; herhangi bir sebep ve maddeye ihtiyaç duyulmadan eşyayı defaten (birden-ansızın) yaratmaya da kadirdir.¹³⁵

Cebrail (A.S) Üfledi

İbni Abbâs (r.a.) hazretleri buyurdular:

Hazret-i Meryem odasındaiken karşısına bir perde çpkildi. Üzerinde beyaz elbiseler olan bir adam beliriverdi. O Cebrail Aleyhisselâm idi. Hazret-i Meryem'e tam yaratılışlı bir adam şeklinde görüldü. Hazret-i Meryem, insan şeklinde Cebrail Aleyhisselâm'ı gördüğünde ona:

¹³² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/467.

¹³³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/467-468.

¹³⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/468-469.

¹³⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/469.

"Ben her halde senden Rahmân'a sığınırım, sakınırsın eğer bir takı isen!"¹³⁶ dedi.

Cebraîl Aleyhisselâm, Hazret-i Meryem'in yakasından üfledi, nefesi Hazret-i Meryem'in rahmine ulaştı ve hâmile kaldı.¹³⁷

Hazret-i Meryem'in Kendisini İlk Kez Savunması

Veheb (r.h.) buyurdular:

Hazret-i Meryem ile birlikte Yusuf Neccâr adında bir akrabası da vardı. Bu Yusuf, bunu çok büyük görüyordu. Yusuf Neccâr, Hazret-i Meryem'i itham etmek istediği zaman, onun iyiliklerini zikrediyordu. Yusuf Neccâr, Hazret-i temize çıkartmak istediği zaman da Hazret-i Meryem'e zahir olan hamilelik durumlarını görüyordu. Bu konuda Hazret-i Meryem ile ilk konuşan kişi oldu. Yusuf Neccâr, Hazret-i Meryem'e:

"İçime bir şey girdi, onu gizlemeyi murad ettim: fakat bu şey bana galip geldi. Sözlerin içimde şekaavette bulduklarını gördüm!" dedi. Hazret-i Meryem:

"Söyle!" dedi. Yusuf Neccâr:

"Söyle bana; hiç ziraat tohumuz biter mi (yeşerir mi)?" Hazret-i Meryem:

"Evet!" dedi. Yusuf Neccâr yine sordu:

"Hiç aslı ve kökü olmadan ağaç biter mi?" Hazret-i Meryem:

"Evet!" dedi. Yusuf Neccâr sordu:

"Hiç erkeksiz kadın çocuğa hâmile kalır mı?" Hazret-i Meryem:

"Evet!" dedi.

"(Bunlar nasıl olur?" dedi) Hazret-i Meryem açıkladı:

"Bilmiyor musun? Allâh-ü Teâlâ hazretleri yarattığı gün, ziraatı (ekin ve ağaçları) tohumuz olarak yarattı. Bu günkü tohumlar, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin tohumuz olarak yaratmış olduğu ziraat ve ağaçlardan olma tohumlardır...

Bilmiyor musun? Allâh-ü Teâlâ hazretleri, Âdem Aleyhisselâm ile Hazret-i Havva'yı kadınsız ve erkeksiz olarak yarattı.

Hazret-i Meryem bunları söyleyince, Yusuf Neccâr, Hazret-i Meryem'in karnında bulunan çocuğun, Allâh-ü Teâlâ'nın Hazret-i

Meryem'e ikrâm'da bulunduğu mübarek bir çocuk olduğunu anladı...

Rivayet olundu:

İsa Aleyhisselâm, daha annesinin karnındayken Tevrâtı hıfzetti. Hazret-i Meryem, İsa Aleyhisselâm'ı işitiyordu, İsa Aleyhisselâm onun karnında ders yapıyordu.¹³⁸

İsa Aleyhisselâm'ın Zühdü

Sonra İsa Aleyhisselâm şuhûd alemi müşerref olduğu zaman, Allâh-ü Teâlâ hazretleri kendisine dünyâ'da zahid olmayı verdi.

İsa Aleyhisselâm, kıldan yapılmış elbise giyerdi. Taşları yastık; aydan ışık alırdı. (Geceleri ayın ışığıyla yetinirdi.) Kendisinin içinde su içtiği ve kendisiyle abdest aldığı bir kadehi (toprakta imal edilmiş bir ibriği) vardı. Bir gün bir adamın eliyle su içtiğini gördü. Kendi kendine:

"Ey İsa! Bu adam senden daha zâhidtir!" dedi.

İsa Aleyhisselâm hemen elindekini attı ve ibriği kırdı. (Veya elden çıkartıp bir fakire verdi.)¹³⁹

Hikâye (Yaşlı Kadın ve İsa (a.s))

İsa Aleyhisselâm, bir gün acuze (yaşlı) bir kadının çadırında gölgelendi. Kendisini çok hararetle bir sıcaklık almıştı. Çok sıcak bir gündü. Acuze kadın çadırından çıkıp, onu kovdu.

İsa Aleyhisselâm ayağa kalkıp gülerken çadırdan çıkıp gitti. Kavurucu sıcaklığa giderken şöyle diyordu:

"Ey Emetüllâh (Allah'ın kadın kulu!) Beni burada kaldıran (hakikatte) sen değilsin. Beni burada ancak, bana dünya nimetlerini vermeyen (dünyada rahatlık içinde olmamı istemeyen) zât kaldırdı!"¹⁴⁰

İsa A.m Mal Varlığı

İsa Aleyhisselâm, semâ'ya yükseltildiğinde (mal varlığı ve dünyalık olarak) yanında kendisiyle söküklüklerini

¹³⁶ Meryem: 19/18

¹³⁷ İsmail Hakkı Bursalı, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/469-470.

¹³⁸ İsmail Hakkı Bursalı, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/470-471.

¹³⁹ İsmail Hakkı Bursalı, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/471.

¹⁴⁰ İsmail Hakkı Bursalı, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/471.

diktiği bir iğne bulundu.

Bu iğneden dolayı ilâhî hikmet, İsa Aleyhisselâm'ın dördüncü kat semâ'ya inmesine hükmetti...

Bunda şuna işaret vardır: Sâlik, mâsivâ (Allâh'dan başka) her şeyden ilgisini kesmelidir. Sâlik, bütün geçitlerden ve engellerden tecrid etmelidir. Hatta mele-i a'lâ ile beraber yürümeli ve kaabe kavseyn evednâ makamına uçabilmelidir...¹⁴¹

Hikâye (Fakir Hali)

Rivayet olundu:

Musa Aleyhisselâm Rabbine iltica edip yalvardı:

- "Allah'ım! Evliya kullarından birini bana gösteri" dedi.

Allâh-ü Teâlâ hazretleri Hazret-i Musa'ya vahyetti:

- "Falanca dağa çık! Orada falanca mağaranın içinde bulunan şu zaviyeye gir! Orada benim velimi görürsün!"

Musa Aleyhisselâm denilenleri yaptı.

Orada ölü bir adam gördü. Başının altına yastık olarak kullandığı bir kerpiç ve avret mahallini örtmesi için üzerinde eski bir bez parçası vardı. Bunlardan başka bir şeyi yoktu.

Bunun üzerine Musa Aleyhisselâm:

- "Ya Rabbi! Senden bana bir veli kulunu (dostunu) göstermeni istedim, sen bana bunu gösterdin!" dedi.

Allâh-ü Teâlâ Hazretleri buyurdu:

- "Bu benim dostumdur. Bu benim velî kulumdur. izzetim ve Celâlime and olsun ki! Onu sahip olduğu bez parçası ve kerpiçten dolayı hesaba çekmedikçe ve bunları nereden buldu diye sormadıkça onu asla cennete koymam!..."¹⁴²

Evliyâullâh'ın Hâli

Evliyâullâh'ın hâli şudur:

1 - Fakirlikle iftihar (övünme),

2- Dünyayı terketmek,

3- Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin kendisine takdir ettiği şeylere sabretmek.

Ne güzel buyurmuşlar:

Düşenlerin arzuldığı şey sabır olmalıdır. Çünkü çocukların arzusu helvadır. Her sabır eden, dönüp gitsin...

Helva yiyen her kişi, taze üzümün zamanla meydana getirdiği tatlıyı yemektedir...¹⁴³

Ruhanî Kuvvet

İnsanın kendisi sebebiyle melekler gibi olduğu ruhanî kuvvet; şehvî arzulan işlemekten (insanın kendisini alıkoyup) sabretmekle hâsıl olur.

İsa Aleyhissefâm'ın hâline bak! (2/36)

İtibâr etmek bakımından bu sana kâfidir.

Dünya zevklerinden yüz çevirmek ve iki cihanda kesinlikle gönülden alakayı kesmek hususunda tevfiğ (başarı) ancak Allâh-ü Teâlâ Hazretlerindedir...¹⁴⁴

İsa A. Ve Güzel Yazı

"Ve ona öğretecek."

İstinaf kelâm'dır. Allâhü Teâlâ, İsa Aleyhisselâm'a öğretecek. "Kitabet"

Kitabet ve hat (yazı yazmayı) Öğretir, kalem, ilham ve vahiyle... İsa Aleyhisselâm, zamanında en güzel yazı yazan kişiydi.

"Ve hem hikmet,"

Aklî ve şerfî ilimleri öğretti ve onu güzel ahlak ile bezedi. Çünkü insanın kemâli, zâtı için hak olanı ve kendisiyle amel etmesi için hayrı bilmesidir. Bu ikisinin toplamına hikmet adı verilir.

"Hem Tevrat, hem İncil'i,"

İsa Aleyhisselâm ikisini (Tevrat ve İncil'i) kalbinde muhafaza edip ezbere biliyordu.

Bu kelâm yani, "Ve ona hem kitabet öğretecek, neni hikmet, hem Tevrat, hem İncil" kavî-i şerifi, Hazret-i Meryem'in kalbini hoş tutmak, onu babasız çocuk doğurmasından dolayı kötöleyenlerin kötöleme korkularından

¹⁴¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/471-472.

¹⁴² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/472.

¹⁴³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/472

¹⁴⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/473.

teselli etmek içindir...¹⁴⁵

Çamurdan Kuş

"Ve" Onu yaptı.

"Hem Benî İsrail'e bir resul olarak, şöyle ki"

Onlarla konuşur. Bazı Yahudiler dediler ki, İsa Aleyhisselâm hususî bir kavme gönderilmişti.

İsrail oğullarına gönderilen ilk peygamber, Yusuf Aleyhisselâm; son peygamber ise Hazret-i İsa Aleyhisselâm'dır.

"Ben size geldim,"

"Rasûl"un ma'mulüdür. Çünkü kendisinde konuşma manâsı vardır. Manası: Onlara, konuşup, ben size geldim, dayanıp sarıldığım halde:

"Bir âyetle, "Büyük ve olmuş olan bir mucize ile

"Rabbimizden,"

O büyük âyet, sonra zikredilen kuşun yaratılması ve diğerleridir.

"Ben bir mahlûk biçirim,"

Bu şerif, "Ben size geldim," kavli-i şerifinden bedeldir. Manası: Takdir eder, biçer ve şekil veririm, demektir. Çünkü kul, yaratmak ve yoktan var etmek manâsında asla halik (yaratıcı) olmayacağı sabittir. Bundan dolayı buradaki (yaratmanın) takdir etmek, biçmek ve tesviye etmek manâsına olması vâcibdir.

"Size,"

Sizin için, demektir. Sizin iman etmenizi tahsil etmek ve sağlamak ve sizin ona olan tezkîb (yalanlamanızı) kaldırmak içindir.

"Çamurdan 'Birşey

"Kuş biçimi gibi," "Kuş sureti misâli, "içine üflerim,"

Zamir, 4 (kef) içindir. Kuş şeklinde meyleden bu şeye demektir.

"Derhal bir kuş olur! Canlı ve uçar diğer kuşlar gibi.. "Allah'ın izniyle,"

Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin emriyle yaparım, demektir. İsa Aleyhisselâm bununla yaratma işinin Allâh-ü Teâlâ hazretleri, tarafından olduğunu ve kendisi tarafından olmadığına işaret etti.

Çünkü ölüm ve hayatı yaratan Allâh-ü Teâlâ hazretleridir. İsa Aleyhisselâm'ın üfürmesi ânında Aliâh-ü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ın peygamberliğine mu'cize olmak üzere, kudretiyle o cisme hayat verip onu yarattı.

¹⁴⁶

İsa (a.s) Yarasa Kuşunu Yapmıştı

Rivayet olundu.

İsa Aleyhisselâm, peygamberliğini dava (ilan) edip, mu'cizeler izhâr etti. Yahudiler, kendisinden bir yarasa yapmalarını istediler.

İsa Aleyhisselâm, bir çamur aldı. Ona tasvîr etti. Sonra İsa Aleyhisselâm ona üfledi. Bir de baktılar ki, o kuş olup uçmaya başladı.

Onlar, İsa Aleyhisselâm'dan yarasaların yaratılmasını istediler. Çünkü yarasa kuşların ve mahlûkatın içinde en acâibidir...

Yarasa'nın en acâib tarafı, et ve kan'dan meydana geldiği halde, tüyü olmadığı halde uçmaktadır.

Vehb (r.h.) hazretleri buyurdular:

İsa Aleyhisselâm'ın çamurdan yapmış olduğu kuşlar, insanlar, ona baktıkça uçmaya devam ediyorlardı.

İnsanların gözlerinden kayıp olduktan sonra ise düşüp ölüyordu. Bu, mahlûkatın işiyle. Halik Teâlâ Hazretleri'nin yaptıklarını birbirinden temyiz edip ayırt etmek içindi...¹⁴⁷

Yarasada Bulunan Acâiblikler

(Onlar İsa Aleyhisselâm'dan yarasa kuşunu yapmasını istediler. Çünkü Yarasa bir çok acâibliklere sahiptir)

Yarasalar, hayvanların doğurmaları gibi yavru doğururlar. Kuşlardan olan diğer hayvanların yumurtlamaları gibi yumurtla-mazlar.

Yarasaların memeleri vardır. Ondaki süt çıkar. (Yavrularına süt verirler.)

Yarasalar, gündüzün aydınlığında görmezler; gecenin karanlığında da görmezler...

Yarasalar, ancak iki saat görürler. Güneşin batımından sonra bir saat ve güneşin doğuşundan sonra ortalık tam sararmadan önce bir saat görürler...

Yarasalar, insan güler gibi gülerler.

¹⁴⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/473.

¹⁴⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/473-475.

¹⁴⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/475.

Yarasaların dişleri vardır.

Yarasaların dişileri, kadınların hayız görmeleri gibi hayız görürler.

Kur'ân-ı Kerim, Cebrail Aleyhisselâm'ın Hazret-i Meryem'e üfürmesi üzerine doğduğuna delâlet etmektedir.

Cebrail Aleyhisselâm, mahza ruh olup tamamen ruhanî bir varlıktır. Hiç şüphesiz İsa Aleyhisselâmm da nefesi, hayata ve ruh'a sebep oldu...¹⁴⁸

Körleri İyileştirmesi

"Ve »yi ederim," Şifâ verip, sıhhatına kavuştururum.

"Gözsüzü, "Kör olarak doğan kişiyi, demektir.

Bu ümmetin Doğuştan Kör olan Zâtı

İmam Zemaşerî buyurdular: Bu ümmetin içinde; tefsîr sahibi olan Katâde bin Diâme es-Sedûsî (r.h.)¹⁴⁹ hazretlerinden başka doğuştan a'ma bulunmadı.¹⁵⁰

Abraşları İyileştirmesi

Ve abraşı (İyi ederim)"

Bu kendisinde abraş olan demektir. Yâni deride beyaz lekelerin bulunmasıdır. İnsanlar, bunu uğursuz sayarlardı. Vücûda tam yayıldığı zaman, iyileşmezdi. tlaç ile giderilmezdi. Arablar, bu hastalıktan nefret ettikleri kadar hiçbir şeyden nefret etmezlerdi.

Bunların ikisi (doğuştan körler ile abraş hastalıkları) şifâ için zikredildi. Çünkü bu iki hastalık (o devirde) doktorların tedavi etmekte kendisinden âciz oldukları hastalıklar idi.

İsa Aleyhisselâm'ın devrinde tıp çok ilerlemiş ve içlerinde uzman doktorlar vardı. Doktorlar bu iki hastalığı tedavi edemedikleri için, İsa Aleyhisselâm'dan bu iki hastalığın şifasını istediler.¹⁵¹

Calinusun Teşhisi

Calinus ve ashâbı (doktor arkadaşları ve talebeleri): Bir insan, doğuştan kör doğarsa ilaç ile iyileşmez diyorlardı. Yine abraş (alaca) hastalığı için de; derisine iğne sokulduğunda eğer kendisinden kan akmazsa ilaç kabul etmez ve ilaç ile iyileşmez diyorlardı. (2/37)¹⁵²

İsa Aleyhisselâm'ın Tedavi Şekli

Calinusun bu teşhisi üzerine halk, İsa Aleyhisselâm'a yöneldi. Doğuştan kör ve abraş hastalarını İsa Aleyhisselâm'a getirdiler.

İsa Aleyhisselâm kendilerine dua ettikten sonra eliyle onları mesnetti (sıvazladı). Doğuştan körler görmeye başladılar. Abraş hastalığı olanlar hemen iyileştiler.

Bazıları İsa Aleyhisselâm'a iman ettiler. Bazıları da inkâr ettiler. Bu büyük bir sihirdir, dediler.¹⁵³

Günde Elli Bin Hasta

Rivayet olundu:

İsa Aleyhisselâm bazen bir günde elli bin kişiyi tedavi ettiği olurdu. İsa Aleyhisselâm'a gelebilen ona gelirdi. Kendisine gelemeyen hastalara da İsa Aleyhisselâm giderdi.

İsa Aleyhisselâm hastaları sâdece dua ile tedavi ederdi. Duada iman etmelerini şart koşardı.¹⁵⁴

Ölüleri Diriltmesi

Sonra İsa Aleyhisselâm buyurdu:

¹⁴⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/475-476.

¹⁴⁹ Katâde bin Diâme es-Sedûsî (r.h.) hazretleri, tabiînin meşhur alimlerindedir. 60 (M.680) yılında doğdu. Doğuştan kör idi. İyi bir tahsil gördü. Başta tefsir, hadis ve fıkıh ilmi olmak üzere bütün ilimlerde asrın en meşhur alimlerinin arasındaydı. Bir çok talebe yetiştirdi. Bütün ömrünü ilim öğrenmek ve öğretmekle geçirdi. Yüksek bir zekâ ve hafızaya sahipti. Bir keresinde yanında Cabir bin Abdullah'ın "Kitabü'l-Mensek" isimli eseri bir kere yanında okunduktan sonra kendisi kitabı baştan sona hiç yanlışsız olarak ezbere okudu. Onun rivayet etmiş olduğu Hadîs-i şerifler, kütüb-i sitte'nin hepsinde de bulunmaktadır. Katâde Hazretleri takva sahibiydi. Abdestsiz olarak bir Hadîs-i şerif rivayet ettiği vaki değildi. Yedi günde bir hatim okurdu. Ramazan-ı Şerif ayında ise üç günde bir hatim okurdu. Katâde tefsir sahibidir. Doğuştan kör olmasına rağmen tefsir yazdı. 117 veya 118 (m. 735) yılında Vasit şehrinde taun hastalığından vefat etti.

¹⁵⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/476.

¹⁵¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/476.

¹⁵² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/477.

¹⁵³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/477.

¹⁵⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/477-478.

"Ve ölüleri diriltirim, Allah'ın izniyle"

(İsa Aleyhisselâm'ın doğuştan körleri ve alaca hastalığına yakalanan insanların şifa bulmalarına vesile olması üzerine halk) İsa Aleyhisselâm'ın bu halini Calinus'a sordular. Calinus:

"Ölüler, ilaçla dirilmezler. Eğer o ölüleri diriltirse, o peygamberdir; doktor değildir." dedi, İsa Aleyhisselâm'dan ölüleri diriltmesini istediler.¹⁵⁵

İsa Aleyhisselâm'ın Dirilttiği Kişiler

İsa Aleyhisselâm dört kişiyi diriltti.

- 1- Azer,
- 2- Tabutun içindeki ölüyü diriltmesi
- 3- Âşir'in kızı,
- 4- Sam bin Nuh Aleyhisselâm,¹⁵⁶

Azerî Diriltmesi

İsa Aleyhisselâm, Âzer'i diriltti. Âzer, İsa Aleyhisselâm'ın arkadaşıydı. Âzer ölmek üzereyken kız kardeşini, İsa Aleyhisselâm'a gönderdi. Ona:

"Kardeşin Azer ölmek üzeredir, ona gel," dedi.

İsa Aleyhisselâm ile Azer'in bulunduğu yerin arasında tam üç günlük yol vardı. İsa Aleyhisselâm ve ashabı üç günlük yolu teptiler, Azerin olduğu yere geldiler.

Üç günden beri Azer ölmüştü.

İsa Aleyhisselâm, Azer'in kız kardeşine:

"Bizleri, Azer'in kabrine götür!" dedi. Azer'in kız kardeşi onlarla beraber, Azerin kabrine gitti. Kabir yüksek bir sahradaydı.

İsa Aleyhisselâm, dua etti:

"Allahım! Ey yedi kat göğün ve yedi kat yerin Rabbi! Sen beni israil oğullarına gönderdin. Ben onları senin dinine davet ediyorum. Onlara ölüleri dirilttiğimi haber verdim! Azer'i dirilt!" dedi.

Azer ayağa kalktı. Üzerinde ki tozları silkeleyerek kabrinden çıktı. Azer bundan sonra hayatta kaldı, bir çocuğu da doğdu...¹⁵⁷

Bir Kadının Oğlunu Diriltmesi

Yaşlı bir kadının oğlu öldü. Tabutun içinde (mezarlığa götürmek için taşıyorlardı) İsa Aleyhisselâm onlara uğradı. İsa Aleyhisselâm onun dirilmesi için Allah'a dua etti. Çocuk ayağa kalktı, tabutun içinde oturdu. Adamların omuzlarından indi. Elbisesini giydi.

Kendisi tabutu boynunda taşıyıp ailesine döndü. Hayatta kaldı. Hatta bir çocuğu bile doğdu.¹⁵⁸

Âşir'in Kızını Diriltmesi

İsa Aleyhisselâm Âşirin kızını diriltti. Âşir, halkın Öşürlerini toplayan bir kişiydi. İsa Aleyhisselâma:

"Bu kız dün öldü onu dirilt!" dedi.

İsa Aleyhisselâm Allah'a dua etti. Kız dirildi. Uzun bir süre yaşadı. Çocuğu bile doğdu.¹⁵⁹

Nuh A. 'İN OĞLU SAMI DIRILTME

(İsa Aleyhisselâm ölüleri diriltmesine rağmen yine inanmadılar. İsa Aleyhisselâm için):

"O hep, yakın bir zamanda ölmüş olan insanları diriltmektedir. Belki de bu şahıslar ölmemişlerdir, bir kalb krizi geçirmişlerdir. Sen bize Sâm bin Nuhu dirilt!" dediler.

İsa Aleyhisselâm Yahudilere:

"Bana Sam bin Nuh'un kabrini gösterin!" dedi.

Onlar, İsa Aleyhisselâm'ı Hazret-i Nuh'un oğlu Şam'ın kabrinin başına götürdüler.

Bütün Kavim İsa Aleyhisselâm ile beraber, Sam bin Nuh'un mezarının başına geldiler. İsa Aleyhisselâm ism-i azam duası ile Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ne dua etti.

Sam bin Nuh, başı (saçları) beyazlamış bir halde kabrinden çıktı, İsa Aleyhisselâm ona sordu:

¹⁵⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/478.

¹⁵⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/478.

¹⁵⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/478-479.

¹⁵⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/479.

¹⁵⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/479.

-"Saçlarına neden ak düştü? Senin zamanında saçların beyazlanması yoktu!" dedi. 0:
-"Ya Ruhullâh! Sen beni çağırdığın zaman, bir ses işittim bana 'Ruhullah'a icâtiyet et," diyordu. Bu ses üzerine ben kıyametin koştüğünü sandım. İşte bu korkudan dolayı saçlarıma ak düştü!" dedi.
İsa Aleyhisselâm, Sam bin Nuh'a, nezi' (can verme) halini sordu. 0:
-"Ölüm acısı hala boğazımdan geçmiş değildir!" dedi. Halbu ki Sam bin Nuh'un ölümü üzerine dört binden çok fazla zaman geçmişti...
Sam bin Nuh, kavme (Yahudiler topluluğuna döndü):
-"İsa Aleyhisselâm'ı tasdik edin, o peygamberdir!" dedi.
Bu hadise üzerine bazıları iman ettiler. Diğerleri de tekzip edip, İsa Aleyhisselâm'ı yalanladılar.
Sonra İsa Aleyhisselâm ona: dedi. 0:
-"Sekerâtü'l-mevt acısını tatmamak şartı ile ölürüm!" dedi. İsa Aleyhisselâm Allah'a dua etti. Öyle oldu.¹⁶⁰
Sonra Yahudiler, İsa Aleyhisselâm'dan peygamberliğine delâlet eden başka bir âyet ve mucize istediler...¹⁶¹

Ne Yediklerini Haber Vermesi

"Ben ne yiyorsanız size haber veririm,"
Yenilen şeylerin çeşitlerini, "Ve ne biriktiriyorsanız," Yarın yemek için bıraktıklarınızı, demektir. ^ Evlerinizde, İsa Aleyhisselâm, daha önce ne yediğini ve daha sonra ne yiyeceğini haber veriyordu.¹⁶²

Çocuklarının Domuz Olması

İsa Aleyhisselâm mekteb'de iken çocuklara ailelerinin ne yaptıklarını, ne yediklerini ve onlara ne bıraktıklarını haber veriyordu.
Çocuklar, ağlayarak eve gidiyorlardı, ailelerinin gizledikleri şeyleri istiyorlardı. Sonra aileler, çocuklarına:
-"Bu sihirbaz ile oynamayın!" diyorlardı. (Bu da çâre olmayınca) aileler, çocuklarını bir evde topladılar.
İsa Aleyhisselâm geldi, mektep arkadaşlarını sordu. Onlar:
-"Bu evde değiller!" dediler.
İsa Aleyhisselâm sordu.
-"Bu evde kimler var?! Onlar:
-"Hızır var!" dediler. İsa Aleyhisselâm:
-"Böyle olurlar!" dedi.
Birde baktılar; çocukları domuz olmuş!...¹⁶³

¹⁶⁰ İsa Aleyhisselâm'ın Allâh'ü Teâlâ Hazretleri'nin izniyle dirilttiği sadece bu dört kişi değildir. Uzeyr Aleyhisselâm ve daha bir çok kişiyi dirilttiği tarih ve tefsir kitablarında beyan edilmektedir. Bunlardan Uzeyr Aleyhisselâm'ı diriltmesi de çok manidardır. Yahudiler, İsa Aleyhisselâm'ın ölümü diriltmesini bir türlü kabullenmediler. -"Bu bir oyundur," dediler. Yahudiler, büyükçe bir ateş yaktılar. Alevleri göklere yükseliyordu. Orada toplanan halkın gözünün önünde İsa Aleyhisselâm'a seslendiler: -"Ey İsa! Eğer, Uzeyr Aleyhisselâm'ı diriltmezsen, seni bu ateşte yakarız," dediler. Yahudiler, Uzeyr Aleyhisselâm'ın mezarını kazıdılar. Taştan olan mezarın tapununun kapağını kaldıramadılar. Gelip, hadise'yi İsa Aleyhisselâm'a anlattılar: -"Ey İsa! Biz Uzeyr Aleyhisselâm'ın kabrinin taşını kaldıramıyoruz. Bize yardım et," dediler. İsa Aleyhisselâm: -"Bana bir kâse su getirin," dedi

Yahudiler, İsa Aleyhisselâm'a bir kâse su getirdiler. İsa Aleyhisselâm, o suya okudu. Okuduğu suyu Yahudiler verdi:

-"Bunu tabuta saçın," dedi. Yahudiler, o suyu götürüp, Uzeyr Aleyhisselâm'ın mübarek tabutuna saçtılar. Tabutunun kapağı açıldı. Uzeyr Aleyhisselâm'ın mübarek cesedi olduğu gibi duruyordu. Çünkü peygamberler çürümez. Toprak, peygamberlerin mübâ rek vücutlarını yemez. Onlara haramdır. İsa Aleyhisselâm, kâsedeki sudan biraz Uzeyr Aleyhisselâm'm üzerine serpti. Bütün Yahudiler toplanmışlardı. İsa Aleyhisselâm'ın onu nasıl dirilteceğini merak ediyorlardı. Yahudiler, meraklı bir gözle, şaşkın şaşkın İsa Aleyhisselâm'a ve Uzeyr Aleyhisselâm'a bakıyorlardı. Yahudiler, yaktıkları ateşin için hâbire odun atıyorlardı. Meşe odunları yandıkça alevleri göklere doğru yükseliyordu. Yahudi'nin biri seslendi. -"Ey İsa! Bu ateşi görüyor musun?"

İsa Aleyhisselâm, yüzünü Hazret-i Uzeyr'den ayırmadı. Dönüp ateşe bakmadı. -"Evet!" dedi. Yahudi böbürlenerek:

-"Eğer Uzeyr Aleyhisselâm'ı diriltmezsen seni bu ateşte yakarız. Bizden af dileme. Bunu sen istedin. Seni bugün asla bağışlamayız." Yahudiler, bir ağızdan bağırıyorlardı. -"Bizden merhamet dileme. Eğer Uzeyr Aleyhisselâm'ı diriltmezsen seni bu ateşte yakarız." İsa Aleyhisselâm:

-"Merhametsiz olduğunuzu biliyorum. Daha önce bir çok peygamber ve Salih insanı öldürdünüz... Eğer Uzeyr Aleyhisselâm'ı Allah'ın izniyle diriltirsem iman'a gelir misiniz?"

Hepsi bir ağızdan bağırıyorlardı:

-"Evet, Allah'ın varlığını, birliğini ve senin O'nun kulu ve peygamberi olduğunu tasdik ederiz." İsa Aleyhisselâm, Uzeyr Aleyhisselâm'a seslendi. -"Ey Uzeyr! Allah'ın izniyle diril,"

Yahudilerin şaşkın bakışları içerisinde Uzeyr Aleyhisselâm, dirildi. Kalktı, oturdu. İsa Aleyhisselâm'a selâm verdi, iki yüce insan konuştu. Yahudiler. Uzeyr Aleyhisselâm'a sordular:

-"Ey Uzeyr, bu kişi (İsa Aleyhisselâm) hakkında ne dersin?" Uzeyr Aleyhisselâm: -"Ben şehâdet ederim ki, İsa Aleyhisselâm, Allah'ın kulu ve resulüdür," dedi. Yahudiler. yine İman etmediler.

-"Ey İsa! Sen, Uzeyr Aleyhisselâm'ı da büyüledin. Bu ne büyük bir sihir!" dediler. Sihirbazlıkla itham ettikleri İsa Aleyhisselâm'a: -"Ey İsa! Müsâade et, Uzeyr Aleyhisselâm. aramızda yaşasın," dediler. Uzeyr Aleyhisselâm, Yahudilerin, İsa Aleyhisselâm'a yaptıkları ziyeti görmek istemediği içinde olsa, yaşamak istemediğini bir an evvel, kabrine varmak istediğini belirtti. İsa Aleyhisselâm:

-"Hayır onu hemen kabrine iletin" buyurdu. Uzeyr Aleyhisselâm çoktan vefat etmişti. Bu mucizeyi gören, Yahudiler, daha da azdılar. Çok azları iman etti. Mecâlis-ü'l-Arâis s. 233, Ebu İshâk es-Sa'lebi, Mısır-1312,

¹⁶¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/479-481.

¹⁶² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/481-482.

Açık Deliller

"Elbette bunda vardır."

Zikredilen harikalar ve büyük işlerde vardır. "Şüphesiz bir âyet!" "Büyük bir âyet!..."

"Sizin için."

Peygamberliğimin sıhhat ve doğruluğuna apaçık bir delâlet ile delâlet etmektedir.

"Eğer iymân edecek iseniz." Onunla faydalanacak iseniz...¹⁶⁴

Tevrâti Tasdik ve Nesh

"Ve tasdikçi olarak,"

Âyetlerle iltibas ederek ve tasdik edici olarak size geidim, "Önümde bulunanı, "Beni geçenleri, "Tevrat'ta"

Benden önce olduğu hale muvafik olarak, demektir.

"Ve" Geldim. diye...

Size helâl kılayım diye," Size ruhsat vereyim

"Size haram edilenin bazısını,"

Musa Aieyhisselâm'm şeriatında, demektir. Musa Aleyhisse lâm'ın şeriatında haram edilen şeyler şunlardı.

1- Balık etlerinden,

2- Deve etleri,

3- Kuyruk yağları,

4- İç yağı, barsaklara ve iç organlara bitişen yağlar, demektir.

5- Bütün tırnaklı hayvanların etleri...

İsa Aieyhisselâm onlara, balık ve kuşlardan kendisi için tuzak olmayanları hala! kıldı. Tuzak, dokunan bir ağ'dır.

Bu ağlarda kendisiyle balık avlanan (yahudîlerin yaptıkları) şedde denktir veya ettir... (2/38)

"Ve size geldim," Dayanarak,

"Rabbımızdan bir âyet ile,"

Peygamberliğimin sıhhat ve doğruluğuna şahid olan bir burhan ve delil ile geldim.

"Artık Allah'tan korkun da,"

Kabul etmemek ve bu âyetlerin delâlet ettiğiine muhalefet etmeyerek;

"Ve bana itaat edin,"

Aliâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin emriyle size emrettiğin ve size nehyettiğim şeylerde bana itaat edin. Bu şu âyet-i kerimedir:¹⁶⁵

Allah'a İbâdet Edin

"Şüphe yok ki, Allah benim de rabbim, sizin de rabbinizdir; onun için hep O'na ibâdet edin;"

Şirk ile Allah'a âsi olmayın. ili "Bu"

Allah'a ve peygamberine iman edip, itaat etmek, "Doğru yoldur,"

Sırat-ı Müstakim, doğru yol olup sahibini cennete iletir. Hak, açık olan ve bütün peygamberlerin üzerinde toplandıkları kesin yol budur.

Bu âyet-i kerime, tsa Aleyhisselâm'ın da onların cümlesin den olduğunu açık açık beyan etmektedir.¹⁶⁶

İstikâmetini Düzelt

"Şüphe yok ki, Allah benim de rabbim, sizin de rabbinizdir;" kavlı-i şerifi, sonu tevhid olan hak itikadının kuvve-i nazariyesinin kemâline işarettir...

Allâh-ü Teâlâ, "Onun için hep O'na ibâdet edin;" buyurdu. Bu kavlı-i şerif de kuve-i ilmiyenin kemâline işaret etmektedir.

Çünkü ilmin kemâli, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin emirlerini yerine getirmek ve yasaklarına son vermek (terk etmek) demek olan taati, gerektirir.

Sonra iki emrin arasını toplamak suretiyle bunu takrir etti. istikâmet ile kendisine şahitlik edilen (kendisine doğru yol denilen) yol budur işte...

Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin:

"Allah'a iman ettim de; sonra da müstakîm ol.¹⁶⁷ Hadis-i şerifi bu âyet-i kerimenin benzeri bir manâyı ifâde

¹⁶³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/482.

¹⁶⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/482.

¹⁶⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/483-484.

¹⁶⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/484.

etmektedir.

İlim ve amel istikâmetin başlangıçlarıdır.

Sana kuvvetli hüccet ve sağlam delillere sarılmanı tavsiye ederim. ¹⁶⁸

Masiva Dan Uzaklaşmak

Cüneydi Bağdadî (k.s.) hazretlerine soruldu:

- "Mâsivâ'dan kesilip, Allah'a varmanın yolu nasıldır?" Cüneydi Bağdadî (k.s.) buyurdular:

- "İsrarı gideren bir tevbe,

Tesvîfi (yakında tevbe ederim düşüncesini) gideren Allah korkusu,

Amellerin yollarına sevkeden ümit.

Vakitlerin değişmesi üzerine (her zaman) Allâh-ü Teâlâ Haz-retleri'ni zikretmek,

Nefsi alçaltmaktır... Tûl-i emelden uzaklaştırıp, ecele yaklaştırarak; nefse ihanet etmektir."

Yine Cüneydi Bağdadî (k.s.) hazretlerine soruldu. -"Kul bunlara nasıl kavuşur?" Buyurdular: -"İçinde müfred kalb ve mücerred bir tevhidle..." ¹⁶⁹

Cenneti İsteyen

Hasan Basrî (k.s.) hazretleri buyurdular:

- "Bu hayrı, yanı cenneti isteyen kişi mutlaka çalışır, zayıflar, erir, bu çalışmasına devam eder, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ne kavuşuncaya kadar istikâmetini düzeltir. Görmüyor musun Allâh-ü Teâlâ Hazretleri şöyle buyurmaktadır:

"Haberiniz olsun ki 'Rabbimiz Allah' deyip de sonra doğru gidenler yok mu, onların üzerlerine şöyle melekler iner: 'Korkmayın, mahzun olmayın, va'dolunup durduğunuz cennet ile neşeyâb olunî 30 Bizler sizin hem dünyada, hem âhîrette dostlarınız ve size orada nefislerinizin hoşlanacağı şeyler var, hem size orada ne isterseniz var 31 Konuklu olarak mağfiret-ü ve rahmetine nihayet olmayan bir gafûr-i rahîm'denî' ¹⁷⁰

İstikâmet Büyüklerin İşidir

Bilki istikâmete ancak ekâbir (büyükler-er kişiler) takat getirip, dayanabilirler.

Çünkü istikâmet, alışla gelmişlerden çıkmak, resmi hareket ve adetlerden ayrılmak ve hakikî bir sıdk (ve samimiyet) üzere Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin önünde kıyam etmektir (Allah'ın e-mirlerine âmâde olmaktır).

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"Sizden biriniz asla kötü köle gibi olmasın; (kötü köle) korktuğu zaman çalışır. Ve ücretle tutulan kötü işçi gibi de olmasın; (kötü işçi kendisine) bir şey verilmediğinde çalışmaz. ¹⁷¹

Buyruldu:

Hazlardan himmeti (istek ve arzuyu) kaldırmak sahih ve doğru bir şey değildir. Çünkü böyle bir davranış Rubûbiyete karşı büyüklük ve kibirdir...

Murad edilen şey ise kulun ameline karşılık bir şey istememesidir. ¹⁷²

Edepli Kulun Alâmeti

Edepli kulun alâmeti, Mevlâsının kapısında taat ve ibâdete devam etmesi, Allâh-ü Teâlâ hazretlerinden başka hiçbir şeye bakmaması; hatta ne cennete ve nede cehenneme bile bakma-masidir...

Kulun amel ve tevhidî garaz ve maksatlardan tecrid edildiği (soyutlandığı) zaman; istikâmeti düzgün olmuş olur.

O zaman kul, sırât-ı müstakimi yol edinmiş olur.

Bu yola irşâd olunmak ancak, ezelf istidadi olanlara nasîp olur.

Kul terbiye ile ilâhî sıfatların nurlarına kabiliyetli olup; beşerî zulûmâtan çıkar...

Sana (mürşid-i) kâmillere hizmet etmeyi yakîn yolu olan istikâmete devam etmeni tavsiye ederim.

Ne güzel buyurmuşlar:

Kendisi için daha iyi nice fırsatlar sayıp aradı. Çünkü kendisi günün işlerini eksik yaptı! ¹⁷³

¹⁶⁷ Ahmed bin Hambel: 15133.

¹⁶⁸ İsmail Hakkı Burseli, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/484-485.

¹⁶⁹ İsmail Hakkı Burseli, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/485.

¹⁷⁰ el-Fussilet: 42/30,31.32,

İsmail Hakkı Burseli, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/485-486.

¹⁷¹ Tezkiratü'l-Mevzuât, kitabül-ilim.

¹⁷² İsmail Hakkı Burseli, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/486.

¹⁷³ İsmail Hakkı Burseli, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/486-487.

Takva İçin

Büyüklerle tâbi olmakta büyük bir şeref vardır. Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, habibi edibine hitaben şöyle buyurdu:

"İşte o peygamberler, Allah'ın hidâyetine erİştirdiği kimseler... Sen de onların gittiği yoldan yürü.¹⁷⁴

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine itaat etmek ve ona tâbi olmak takva ve Allah'tan sakınmak için lazım ve gereklidir. Görmüyor musun, Allâh-ü teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'dan şöyle hikâye etmektedir:

"Artık Allah'tan korkun da bana itaat edin.¹⁷⁵

Kul, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine tâbi olmaya devam ederek, istikâmete ulaşır. İstikâmet için başında hemen hâsıl olan işlerden değildir.

Mevlânâ Celâddin Rumî (k.s.) buyurdular:

Yıllar güneşten kızıl renginin parlaklığını ve aydınlatmasını gerektirdi...

Kunû'l-Beyan Tercümesi¹⁷⁶

İsrail Oğullarının Küfrü

"Bunun üzerine vaktâ ki,"

Kelimenin başındaki fesîh içindir. Meleklerin dedikleri bütün sözleri açıklamaktadır. Onları kuvveen fiile çıkarmaktadır. Sanki şöyle denilmektedir: Annesi onu yükledi, şöyle şöyle oldu ve böyle böyle söyledi.

İsâ hissetti,"

Hissetmek, yakînî ilimden istiareddir. Yakînî ilimde hislerde olduğu gibi asla şüphe yoktur. O da bir şeyi hissederek bulmaktır. Sanki şöyle denilmektedir: (2/39) Bildiği vakit

"Onlardanküfrü,"

Kendisinden şüphe olmayan bir ilim ile bildi. Onlardan (Yahudilerden) küfrü zarurî hislerle (duyularla) İdrâk ettiği gibi kesin olarak bildi. İsrail oğullarının küfürlerini bildi. Çünkü Yahudiler, İsa Aleyhisselâm'ı öldürmek istediler. İsrâî oğulları, âyetleri ve İsa Aleyhisselâm'ın mu'cizelerini görmemezlikten geldiler; küfürde ısrar ettiler.

"Dedi,"

Kâfirlere karşı kendisine yardım etmelerini istemek için hâlis ashabına söyledi:

"Kim benim arkadaşlarım (yardımcılarımda)? kelimesi "yardımcı" kelimesinin cemiidir. "Allah'a"

Bir mahzûf a taalluk etmektedir. "benim yâr ve yardımcılarımda" kelimesinin sonundaki (ye) harfinden hâl vakî oldu.

Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ne teveccüh, Allâh-ü Teâlâ hazretlerine iltica ve dini ikâme etmek konusunda kim benim yardımcılarımdır?¹⁷⁷

Havariler

"Havârîyeler dediler:"

"Havariler" kelimesi, Havârî kelimesinin cemidir. "Falanca kişi, falancanın havârisidir" denilir. Onun has ve saf adamıdır, demektir.

Havariler, on iki kişiydiler. Havarilerin bazıları, melikti; bazıları balık avcılarındandı, bazıları, kasab ve bazıları da boyacı idiler...

Hepsine havariler adı verildi.

Çünkü onlar İsa Aleyhisselâm'ın yardımcıları ve muavinleriydiler. Muhabbet ve taatinde onun hâlis sahabeleriydi-ler. (Havariler:)

("Biziz Allah arkadaşları (yardımcılarıyız)."

Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, dinine ve peygamberine yardım edicileriyiz.¹⁷⁸

Allah'ın Dinine Yardım Eden

Allâh-ü Teâlâ hazretleri buyurdu:

"Ey o bütün iman edenleri Eğer siz Allah'a yardım ederseniz, O size nusret verir ve ayaklarınızı kaydırmaz.¹⁷⁹

Allâh-ü teâlâ hazretleri, kendi dinine ve peygamberine yardım edene yardım eder.

"Biz Allah'a iymân ettik,"

¹⁷⁴ el-En'âm: 6/90,

¹⁷⁵ Âl-i İmrân: 3/50,

¹⁷⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/487.

¹⁷⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/488.

¹⁷⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/489.

¹⁷⁹ Muharr.med: 47/7.

İstinaftır. Câr ve mecrûr mâ kablinin illetidir. Allâh-ü Teâlâ hazretlerine iman etmek, onun dinine yardım etmeyi, Allah'ın evliya kullarını müdâfaa etmeyi ve Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin düşmanlarıyla muharebe etmeyi gerektirir.

"Ve hem bizim îmânî lekesiz müslimler olduğumuza şahid ol."

Îmân'da ihlâş olup, senin yardım emrine ve senin isteğine boyun eğenleriz.

Havariler, İsa Aleyhisselâmdan kıyamet günü, peygamberlerin ümmetlerine şahitlik edecekleri günde imanlarına şahitlik etmelerini istediler. Havariler, bu hareketleriyle İsa Aleyhisselâm'a yardım etmekteki maksatlarının uhrevî saadet olduğunu beyan ettiler.¹⁸⁰

Havarilerin Duası

"Yâ rabbenâ! İndirdiğine iymân ettik."

İsa Aleyhisselâm'a indirdiğin İncile iman ettik. Bu havarilerin tazarrû ve yakarmalarıdır. Onlar işlerinde mübalâğayı (ciddiyeti) izhâr etmek için, peygamber (İsa Aleyhisselâm'a, yardımcı olacaklarını) azrettikten sonra, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'ne arz ettiler...

"Ve resulün ardınca gittik;"

İsa Aleyhisselâm'ın getirmiş olduğu bütün emir ve nehiylerde ona tâbi olduk, demektir. Bunu bütün din işlerine yaydılar. Bu tâbi olmanın içine nusret (yardım etmek için) öncelikle dâhil olur...

"İmdi bizi o şahidlerle beraber yaz,"

Senin vahdaniyetine şahitlik edenlerle beraber yaz.

Veya kendilerine tâbi olanlara şahitlik edecek olan peygamberlerle beraber yaz.

Ya da ümmet-i Muhammed (s.a.v.) ile beraber yaz, demektir. Çünkü Ümmet-i Muhammed (s.a.v.) insanların hepsine şahitlik edeceklerdir.

"Bizi yaz" fiilinin mefûlünden hâl'dir.¹⁸¹

İyilerin Amel Defterleri

Burada ebrâr (iyilerin) kitabı göklerde meleklerle beraber olduğuna işaret vardır. Allâh-ü teâlâ buyurdu:

"Hayır hayır! Çünkü ebrann yazısı illiyyin'dedir. Bildin mi nedir? Terkîm olunmuş bir kitab Ki ona mukarrebîn şahit olurlar.¹⁸²

Allâh-ü Teâlâ hazretleri, onların zikrini (anımlarını) şahitler olan mü'minlerle beraber yazdığı zaman, onların zikirleri, mele-i a'la-ve meleklerin yanında çok meşhur oldular.¹⁸³

Yahudiler Hile Yaptılar

"Bununla beraber mekrettüer,"

İsa Aleyhisselâm'ın, küfürlerini bildiği Yahudiler, hile yaptılar. İsa Aleyhisselâm'ı öldürmek için bir adam tayin ettiler. O a-dam hiyle ile İsa Aleyhisselâm'ı Yahudilerin öldüreceği bir yere götürecekti. Öldürme işi adamın başına geldi.

"Allah da mekirlerine mekretti."

Allâh-ü Teâlâ, İsa Aleyhisselâm'ı canlı olarak göğe yükseltti. İsa Aleyhisselâm'a hile yapan adama İsa Aleyhisselâm'ın benzerliğini verdi. Ve böylece o adam öldürüldü.

"Öyle ya, Allah hayru'l-mâkirîndir."

Allâh-ü Teâlâ hazretleri, mekr cihetinden onlardan daha kuvvetlidir. Bunu onlardan daha iyi infaz eden ve onlara hiç ummadıkları yerlerden zarar ulaştırandır.¹⁸⁴

İsa A. "in Göğe Yükseltilmesi

Rivayet olundu:

Yahudilerin Kralı, İsa Aleyhisselâm'ı öldürmeyi kastedti. Kral, İsa Aleyhisselâm'a küçük bir penceresi olan bir eve girmesini (nin sağlanmasını) emretti.

Cebrail Aleyhisselâm o küçük pencereden İsa Aleyhisselâm'ı göğe yükseltti.

Allâh-ü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'a nurdan elbise ve tüy giydirdi.

İsa Aleyhisselâm'dan yeme ve içme lezzetini kesti.

İsa Aleyhisselâm Arş'in etrafında meleklerle beraber uçmaktadır.

¹⁸⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/489-490.

¹⁸¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/490.

¹⁸² el-Muttaffifin: 83/18-21,

¹⁸³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/490-491.

¹⁸⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/491.

İsa Aleyhisselâm, insan, melek, gök ehli ve yerli oldu. ¹⁸⁵

Yahudiler Kendi Adamlarını Öldürdü

(İsa Aleyhisselâm'ın göğe yükseltildiğini bilmeyen Yahudi kralı), kötü adam ve katile;

-"İçeriye gir! Onu öldür!" diye emretti.

Adam evin içine girdi. Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, İsa Aleyhisselâm'm benzerliğini o adama verdi. (Adam evin içinde İsa Aleyhisselâm'ı bulamayınca) onlara İsa Aleyhisselâm'ı bulamadığını haber vermek için dışarıya çıktı.

Yahudiler, krallarının adamını öldürdüler ve astılar.

Sonra Yahudiler, kendi içlerinde ihtilâfa düştüler.

-"Yüzü İsa'nın yüzüne benziyor, bedeni ise bizim adamımızın bedeninin aynısı... Eğer bu İsa ise bizim arkadaşımız nerede? Yok eğer bu bizim arkadaşımız ise İsa nerede?" dediler.

Bu hadise üzerine Yahudilerin arasında büyük sözler ve tartışmalar oldu. ¹⁸⁶

Hazret-i Meryem

Asılan Yahudi çarına gerildikten sonra, Hazret-i Meryem yanında İsa Aleyhisselâm'ın duası ile Allâh-ü Teâlâ'nın delilikten kendisine şifâ verdiği bir kadınla beraber geldi.

İkisi, o kişinin İsa Aleyhisselâm olduğunu zannederek ağlayacaklardı ki Allâh-ü Teâlâ İsa Aleyhisselâm'ı indirdi.

İsa Aleyhisselâm onlara geldi. İsa Aleyhisselâm onlara sordu:

-"Kim için ağlayacaksınız?" Onlar:

-"Senin için!" dediler.

İsa Aleyhisselâm:

-"Allâh-ü Teâlâ, beni göğe kaldırdı. Bana ancak hayır isabet etti. Bu kişi onlar için bana benzetildi," dedi.

İsa Aleyhisselâm'ın 7 Gün Sonra Tekrar Yeryüzüne İnmesi

İsa Aleyhisselâm'ın göğe yükseltilmesinden yedi gün sonra, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, İsa Aleyhisselâm'a: (2/40)

-"Mecdâlâniye dağındaki bir yere in! Zira onun ağlaması kadar kimse sana şiddetli bir şekilde ağlamadı. Onun üzüntüsü kadar kimse senin için mahzun olup üzülmedi. Sonra havarilerine toplanmalarını iste. Ve onları (etrafa) gönder!" Onları insanları Allah'a davet etmeleri için değişik yerlere gönder, demektir.

Allâh-ü Teâlâ hazretleri İsa Aleyhisselâm'ı Mevdâlâniye'de dağında bir yere indirdi.

İsa Aleyhisselâm, dağa indiği zaman bütün dağ nur ile aydınlandı. Aynı gece Allâh-ü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ı yine kendisine yükseltti.

Bu gece Hıristiyanların ateş yaktıkları gecedir.

(İsa Aleyhisselâm, havarileri topladı, her birini bir ülke ve memlekete gönderdi.) Sabah olduğunda havarilerin her biri, İsa Aleyhisselâm tarafından gönderildikleri milletin diliyle konuşmaya başladılar.

İşte bu mekrullâh'tır. Ve:

"Bununla beraber mekrettiler, Allah da mekirlere mekretti. Öyle ya, Allah hayru'l-mâkirindir. ¹⁸⁷ Kavl-i şerifinin manâsı budur. ¹⁸⁸

Mekrullâh

Yaratılmışlar tarafından gelen mekr, kötülük, aldatma ve hî-ledir. Mokr eğer Allâh-ü Teâlâ hazretleri tarafından olursa, istidrâçtır. Allâh-ü Teâlâ, mekriyle kula istidrâç verir ve onu ansızın tutar. Kulun ummadığı bir yer (ve zamanda) Allâh-ü Teâlâ hazretleri, kulu yakalar...

Ey kul! Mevlânın sana ihsanının varlığından kork! Senin devamlı olarak ona isyan etmenle beraber, Allâh-ü Teâlâ Hazretlerinin devamlı sana lütufta bulunması ikram etmesi ve sana iyilikte bulunmasından kork! Zira bu senin için bir istidrâç olabilir?

Sen onunla beraber durur, onunla şımarır ve sana verilenlerle sevinirsin. Sonra Allâh-ü Teâlâ Hazretleri seni ansızın tutar. Allâh-ü Teâlâ buyurdu:

"Biz onları istidrac ile çıkarır, bilemeyecekleri cihetten yuvarlarız. ¹⁸⁹

İnsan Nimete Aldanmamalıdır

Seni (r.h.) Hazretleri, bu âyet-i kerimenin manâsında buyurdular:

Onları nimetle nimetlendirir ve onları nimetlere karşı şük-retmeyi unuttururum. İnsanlar, nimetlere meyledip,

¹⁸⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/491-492.

¹⁸⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/492.

¹⁸⁷ Al-Ümrân: 3/154,

¹⁸⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/492-493.

¹⁸⁹ el-AYâf: 7/182, el-Kalem: 68/44,

nimeti vereni unuttukları zaman, (şiddetle) yakalanırlar.

Ebu'l-Abbâs (r.h.) hazretleri buyurdular:

Yâni: Onlar, her ne hata işlediklerinde; onlara yeni yeni nimetler veririz. Bu hatadan dolayı istiğfarda bulunmayı ve tevbe etmeyi onlara unuttururuz.¹⁹⁰

Istidraç

Mürid'in nefsinin bilmemesi ve Rabbinî hakkıyla tanımaması; dava (şeyhlik ve evliyalık iddia ederek; şeriat ve tarikata uymayan şeyler) ile edepsizlik yapması veya tehir edilen kötü akıbetten dolayı ve kendisine mühlet verilmesinden dolayı helâka gitmesidir.

Kendisine verilen imhâl'dan dolayı kendilerine ihmâl edildiğini zannederek şöyle der:

- "Benim bu yaptığım eğer sû-i edeb (kötü edep ve edepsizlik) olmuş olsaydı, elbette imdad (maddi ve manevî yardımlar) kesilirdi. Bunun ötesinde yükselmeksizin; işin zahirine itibâr ile nimetlerden uzaklaşmak gerekirdi."

- Bu (durum ve kişinin bu hale düşmesi) ancak basîret nurunu kaybetmesi veya nurunun zayıflaşmasındandır.

Ancak kaybeder ve hatta onun bilmediği bir cihetten nimetler kendisinden kesilirdi. Hatta çoğu kere o kişi, taksîr'in kendisini (ve bütün benliğiyle kötülük kendisini) kapladığı halde yine nimetleri kesilmez. Nimetler kesilmediği halde ziyâdelik (daha fazlasının ve manevî olarak derecelerinin yükselmesinden) mahrum edilir, (işte bu durum) elbette nimetlerin kesilmesi demektir. Çünkü ziyâdeliğin içinde olmayan kişi, elbette noksanlıktadır.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"İki günü müsavi (eşit) olan aidanmıştır.¹⁹¹

Eğer bu Allâh-ü Teâlâ Hazretlerinden uzaklaşmak olmamış olsaydı, elbette ki Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, seni başka şeylerden tahliye eder, seni kendi rızâsı için isteyerek,, (mâsivâyı) senden sarfeder (ve savardı).

Bundan Allah'a sığınırız; mekrullah'dan ve hüsrandan...¹⁹²

Ahmed Bin Hambel (R.H.)'In Tavsiyeleri

Ahmed bin Hambel (r.h.) hazretleri, bazı ashabına (talebe ve arkadaşlarına) tavsiye ederek; şöyle buyurdular:

- "Allâh-ü Teâlâ'nın adaletinin satvendinden (seni kahretmesinden) kork! Fazl-ü kereminin rikatmdan (acımasını) ümit et!... Asla mekrullah'dan emin olma velev ki seni cennete koysa bile... Senin baban Âdem Aleyhisselâm cennette iken ona vaki olan şeyler vaki oldu...

Bazı insanlar, cennete girdikleri halde onlardan büyük nimet (Allah'ı görme şerefi) kesilir. Ve onlara:

"Yeyin-için afiyet olsun, takdim ettiklerinize mukabil geçmiş günlerde!¹⁹³

Allâh-ü Teâlâ hazretleri, yemek ve içmekle onları yüksek makamlardan mahrum edip Allah'ı görmekten keser, alıkoyan Hangi mekr bunun üzerindedir? Ve hangi hüsrân bundan daha büyüktür!¹⁹⁴

İSA ALEYHİSSELÂM KÂFİRLERDEN TEMİZLENDİ

Yüce Meali:

O vakit ki, Allah buyurdu: "Yâ îsâ! Emin ol, ben seni eceline yetireceğim ve seni bana ref edeceğim ve seni o küfredenlerden paklayacağım ve sana tâbi olanları, o küfredenlerin kıyamet gününe kadar fevkinde kılacağım; sonra da hep dönümünüz banadır. İhtilâf edip durduğunuz şeyler hakkında o vakit aranızda hükmü ben vereceğim."⁵⁵

Hasılı, o küfredenleri dünyada ve âhirette şiddetli bir azap ile ta*zîb edeceğim; hem onlara yardımcılarından eser yoktur.⁵⁶

Amma iymân edip, sâlih ameller işleyenlere gelince, onlara ecirlerini tamamıyla öder de Allah zâlimleri sevmez.⁵⁷

İşte o hüküm, biz onu sana bu âyetlerden ve hikmetli zi-kir'den peyderpey okuyoruz.⁵⁸

Doğrusu Allah indinde îsâ meseli, Âdem meseli gibidir; onu topraktan yarattı, sonra da ona ol dedi, o halde olur.

Bu hak senin rabbinden, binâenaleyh şüphe edenlerden olma.⁶⁰

Sana gelen ilimden sonra artık her kim seninle münâkaşaya kalkarsa, "Haydi!" de; "Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarımızı, kendilerimizi ve kendilerinizi çağıralım; sonra can ü gönülden ibtihâl ile duâ edelim de Allah'ın lanetini yalancılardan boynuna geçirelim."⁶¹

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/493-494.

¹⁹⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/494.

¹⁹¹ Keşf'ül-Hafâ: 406,

¹⁹² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/494-495.

¹⁹³ el-Hâkka: 69/24,

¹⁹⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/495.

Doğrusu işte budur; o kıssanın hak ifâdesi. Yoksa Allah'tan başka bir ilâh yoktur ve hakikat Allah, 0 öyle azîz, öyle hakimdir.⁶²
Yine yüz çevirirlerse, muhakkak ki, Allah müfsidleri bilir.⁶³ ¹⁹⁵

Tefsiri:

"O vakit ki, Allah buyurdu:"

Allâh-ü Teâlâ'nin buyurduğu vakti hatırla:

"Yâ İsa! Emin ol, ben seni eceline yetireceğim,"

Seni eceline tam bir şekilde yetireceğim. Bunun manası: Ey İsa seni kâfirlerin seni öldürmelerinden koruyacağım. Sana yazmış olduğum ecele kadar seni (n ölümünü) geciktireceğim. Seni kendi ecelinle öldüreceğim (vefat ettireceğim). Kâfirlerin elleri ve öl-dürmeleriyle değil...¹⁹⁶

"Seni Ref Edeceğim,"

Şimdi, "Bana,"

Keramet (ikram ve nimet)imin mahalline ve meleklerin karargahına kaldıracam. Allâh-ü teâlâ hazretleri bunu (İsa Aleyhisselâm'ın göğe yükseltilme işini) kendisine yükseltmek kıldı; (ona) tazim için... (Yoksa gerçek manâda İsa Aleyhisselâm, göğe yükseltildi.)

Bunun misâli (İbrahim Aleyhisselâm'ın):

"Ben rabbime gidiyorum, O bana yolunu gösterir."¹⁹⁷ Kavî-i şerifidir.

Halbuki İbrahim Aleyhisselâm, bunu söylediğinde, Irak'dan Şam'a gitti.

Hacılara, "Allah'ın ziyaretçileri" adı verildi.

Kabe'nin çevresinde oturanlara ise "Allah'ın komşuları" denildi.

Bütün bunlar saygı ve tazim içindir. Yoksa Allâh-ü Teâlâ hazretleri mekândan münezzehtir...

"Ve seni paklayacağım (temizleyeceğim)"

Seni uzaklaştıracağım ve seni kurtaracağım, demektir. "O küfredenlerden,"

Kâfirlerin kötü komşuluklarından, habis (kötü ve pis) sohbetlerinden ve kirli muaşeret (ilişki)lerinden kurtaracağım...¹⁹⁸

İsa (a.s.) Âhîrzaman'da İnmesi

Denildi ki: İsa Aleyhisselâm, Deccâl'in zamanında adil bir hakem olarak semâdan yeryüzüne inecektir.

İsa Aleyhisselâm, putları kıracak, domuzu öldürecek ve cizyeyi kaldıracaktır.

Mal o kadar çoğalacak ki, hatta malı kabul eden kimse olmayacaktır.¹⁹⁹

İsa Aleyhisselâm'ın yeryüzüne inme zamanında, İslâm milletinden başka bütün milletler helak olacaktır ve dinler yok olacaktır.²⁰⁰

İsa Aleyhisselâm'ın Evlenmesi

İsa Aleyhisselâm Deccâlî öldürdükten sonra, Arablardan bir kadınla evlenecektir.

O kadından çocukları doğacaktır.

Sonra İsa Aleyhisselâm, nüzulünden itibaren kırk yıl yaşadıktan sonra vefat edecektir.

Müslümanlar, İsa Aleyhisselâm'ın cenaze namazını kılacaklardır.

Çünkü İsa Aleyhisselâm, bu ümmetten olmak için dua etmişti; Allâh-ü Teâlâ hazretleri de onun duasını kabul etti...²⁰¹

Müslümanlar Üstündürler

¹⁹⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/497.

¹⁹⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/497-498.

¹⁹⁷ es-Saffât: 37/99

¹⁹⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/498

¹⁹⁹ İsa Aleyhisselâm'ın âhîrzamanda yeryüzüne inmesi hakkında Efendimiz (s.a.v.) hazretleri şöyle buyurmaktadırlar:

"Canım (kudret) elinde bulunan (Allâh)'a andolsun ki, Meryem oğlu (Hz. İsa) adaletle hükmedici olarak aranızda inmesi çok sürmez. Salıp (istavroz)u kıracak, domuzu öldürecek ve cizye (verme mükellefiyetini halkın omuzlarından) indirecektir. Mal o kadar çoğalacak ki (bedava verseler bile) hiçbir kimse onu kabul etmeyecektir." Sahîh-i Buhârî: 3192 Sahîhi Müslim: 230; Tirmizi: 2159; İbni Mâce: 3068; Müsned-i Ahmed: 7400;

İmam-ı Rabbânî Hazretleri, "Mektûbârında bildirdiğine göre İmam-ı Azam Hazretle-ri'nin içtihad ve mezhebine göre amel edecektir... İmam-ı Rabbânî MektûbâM Rabbâ-ni:1/304. Mektub 282, Fazilet Neşriyat, İst

²⁰⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/498-499.

²⁰¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/499.

"Ve sana tâbi olanları, kılacağım;" (2/41)

Onlar, Müslümanlardır. İslâm'ın aslında, İsa Aleyhisselâm'a tâbi olanlar, Müslümanlardır; her ne kadar şeriatları değişik olsa da... İsa Aleyhisselâm'ı tekzib edenler değildir. Yahudî ve Hıristiyanlar, İsa Aleyhisselâm'ı yalanladılar. Ona gerçek manâda iman edenler, Müslümanlardır.

"O küfredenlerin fevkinde,"

İsa Aleyhisselâm'a mekr (ve hîle) yapanlardır. Ve (çağlar boyunca) o yahudîlerin sîret ve ahlakî üzere olanlardır. Ehl-i İslâm, izzet, dine bağlılık, hüccet ve delil bakımında onlardan (Yahudi ve Hıristiyanlardan) üstündürler.

"Kıyamet gününe kadar,"

Üstünlüğün gayesini belirtmek içindir; yoksa kıyamet günü, Müslümanların Yahudî ve Hıristiyanlara üstünlüğü son bulur manâsına değildir. Müslümanlar, kâfirleri zilletten kurtarırlar. Belki bunun manâsı, Müslümanlar, bu sonuca (kıyamet gününe) kadar Yahudî ve Hıristiyanlardan üstün geleceklerdir. Kıyametin kopmasından sonra ise, Allâh-ü Teâlâ hazretleri, onlara dilediğini yapar...

"Sonra da hep dönüşünüz banadır."

Baas (ölümden sonra yeniden dirilmekle) dönüşünüz banadır.

Buradaki zamir, İsa Aleyhisselâm'a ve başkalarındadır. Ona tâbi olan Müslümanlara ve onu inkâr edenleredir, iltifatın zımında muhâtab zamirinin gaib zamiri üzerine tağlîb suretiyle burada zamir muhâtab zamiri olarak geldi. Müjdeleme ve korkutmada zamirin gayibten muhataba iltifatı daha belîğ ve daha tesirlidir...

"O vakit aranızda hükmü ben vereceğim."

O gün size bana dönmenizin akabinde,

"İhtilâf edip durduğunuz şeyler hakkında,"

Din işlerinde ihtilâf ettiklerinizde...(aramızda hükmü ben vereceğim)²⁰²

Kâfirler İçin

küfredenleri dünyada şiddetli bir azap ile ta'zîb edeceğim;"

Kılıç, esaret, cizye alarak, hastalıkları onlara ulaştırmak ve onlara belâ ve musibetler vererek... Çünkü musibet (ve hastalık) kâfirler hakkında ceza; mü'minler hakkında ise sevâb'tır. Çünkü bunlar, mü'minler için bir imtihandır.

"Ve âhirette,"

Cehennem ateşinin azabı ile...

Ve hem onlara yardımcılarından eser yoktur."

Dünya ve âhirette onları Allah'ın azabından kurtaracak hiçkimse yoktur.

Sığa'nın cemi olarak gelmesi, cemi zamirine mukabil olması içindir. Yâni, onlardan herhangi biri için herhangi bir yardımcı bulunamaz, demektir.²⁰³

Ecirler Tam Verilir

"Amma iymân edenler" Gönderdiklerime iman edenler,

Ve sâlih ameller işleyenlere gelince,"

Mü'minler, din edinmeleri gibi...

"Onlara ecirlerini tamamıyla öder de,"

Tam ve mükemmel bir şekilde amellerinin ecirleri kendilerine verilir.

Burada zamirin muhâtab'dan gaybe iltifat edip geçmesi; belki ta'zîb, azâb etme masdarıyla, "sevâb verme" masdarlarının. Celâl ve Cemâlin değişmesinden olduğunu ilân ve beyan içindir...

"Allah zâlimleri sevmez."

Allah, zâlimlere buğzeder ve onlardan asla râzî olmaz, demektir.

"İşte o hüküm,"

İsa Aleyhisselâm'ın geçen haberleri ve diğerlerinin haberlerini işaret etmektedir.

"Biz onu sana peyderpey okuyoruz."

Ey Habibim Ahmedî Rasûlüm ya Muhammedi Biz onları sana okuyoruz...

Bu âyetleri Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine okuyan vahiyle memur olan melek (Cebrail Aleyhisselâm) olmasıyla beraber, Allâh-ü Teâlâ hazretleri burada okumayı kendi nefesine isnâd etti. Bu sebepten dolayı fiilin, âmirin emrine isnâd edilmesi yoluyla...

Burada vahiy meleğine ta'zîm, belîğ ve açık bir şekilde vardır. Bunun güzel tarafı, Cebrail Aleyhisselâm'ın Kur'ân-ı Kerim'i Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine okuması Allâh-ü Teâlâ'nın emriyledi... hiçbir değişiklik yoktur. Onun için okuma işi Allâh-ü Teâlâ'ya izafe edildi.

"Bu âyetlerden,"

Mensûb zamirinden hâldir. Senin peygamberliğinin sübûtu-na delâlet eden âyetler olarak... Çünkü bunlar, ancak

²⁰² İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/499-500.

²⁰³ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/500-501.

bir kişinin bir kitaptan okuyarak veya kendisine gelen bir vahiyle öğrenebileceği haberlerdir. Senin okuma ve yazma bilmediğin zahirdir. Geride kalan, muhakkak ki bunların vahiy olmasıdır... "Ve zikir'den, "Kur'ân-ı Kerim'den "Hakîm (hikmetli)11 Hikmetlere şâmil olan veya kendisine herhangi bir hâlel gelmesi yollarından korunmuş ve muhkem kitab, demektir.²⁰⁴

Mârifetullâh

Bu âyet-i kerimelerde şu işaretler vardır: Allâh-ü teâlâ İsa Aleyhisselâm'a şöyle buyurdu:

"Yâ îsâ! Emin ol, ben seni eceline yeti-receğim,"

Seni nefsanî sıfatlardan ve hayvânî vafislerden arındıracağım.

"Ve seni bana ref edeceğim,"

İnayet cebzeleriyle... Masivâ'dan (Allâh'dan gayrisinden) fena bulmak için ısrar etmeyen kişi için, mârifetullâh makamına vuslat etmesi olmaz. Vuslata eremez. İsa Aleyhisselâm semâ'ya yükseltildiği zaman, şehvetlerin, gadabın ve kötü ahlakların yok olması yönünden melekler gibi oldu...²⁰⁵

Kurân-ı Kerim'e Tâbi Olmak

Sâlike (seyr-ü suluk yolcusuna) gereken nefsinin hevâ ve hevesten nehyetmesi, hidâyet yoluna tâbi olması; dâimi ve kaaim olan nimetlere kavuşmak ve zulümden kaçınmak için; âyetler ve zikri hakîm etmesi (Kur'ân-ı Kerim'le amel etmesidir)...²⁰⁶

Zâlimleri Allah Sevmez

Allâh-ü Teâlâ şöyle buyurdu:

"Allah zâlimleri sevmez."

Ömürlerini Allah'ın gayrisini talep etmekte geçirerek, nefislerine zulmeden zâlimleri Allah sevmez.

Ne güzel buyurmuşlar:

Tarikata (ve şeriatı) muhalif olan evliya oldu! (Veli kesildi)... Allâh'dan, Allah'ın gayrisini istedi..²⁰⁷

Tarikat Ehli

Tarikat ehli, kalbin sahifelerinden Allah'tan gayrisinin nakşını silenlerdir. Tarikat ehli, nefislerini kötü ve yerilmiş vasıflardan tezkiye edenlerdir.

Çünkü bunlar (kalb'de Allâh'dan gayrisinin bulunması ve nefsin kötü ve yerilmiş ahlak ve vasıflara sâhib olması) marifet semâsına yükselmeye ve vuslat ulvîliğine ermeye mânidirler...²⁰⁸

Hikâye(Nahiv Âlimi ile Gemici)

Mevlânâ Celâleddin-i Rumî (k.s.) buyurdular: (2/42)

Bir nahiv âlimi bir gemiye binmişti. Böbürlenerek kendini öven bir yüz ve edâ ile gemiciye yöneldi. Ve ona sordu:

-"Sen hiç nahiv okudun mu?" Gemici:

-"Hayır!" dedi. Nahiv âlimi ona:

-"Ömrünün yansı boşa gitmişti" dedi.

Bu söz gemicinin çok zoruna gitti. Kendi kendine kızdı. Hiddetlendi. Ama bir şey söylemedi.

Denize açıldılar.

Sert bir rüzgar çıktı.

Gemiye bir girdaba düşürdü. Bunun üzerine gemici nahiv âlimine seslendi:

-"Yüzmesini bilir misin?" dedi.

Nahiv âlimi olan genç:

-"Bilmemi" dedi. Bunun üzerine gemici nahiv âlimi olduğunu söyleyip, ümmî insana hava atan kişiye seslendi:

-"İşte sen şimdi bütün ömrünü mahvettin! Yazık oldu sana!"

- Neden?

-"Birazdan gemi girdaba dalacak! Batacağız! Yüzmesini bil-şeydin, yüzer ve sahile kavuşup belki kurtulurdun!"

²⁰⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/501-502.

²⁰⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/502-503.

²⁰⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/503.

²⁰⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/503.

²⁰⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/503.

Aleyhisselâm, toprak iken var değildi?"

Cevâb: Âdem Aleyhisselâm'ın heykeli, yakında Âdem Aleyhisse-lâm olacaktı. Onun için bundan önce kendisine "Âdem" adı verildi. Yakın vaki olacak şey vaki olmuş demektir...

"Sonra da ona ol dedi,"

Onu beşer olarak yarattı "O halde olur."

Söylenenin gereği hemen oluverir. Allâh-ü Teâlâ'nın emrettiği gibi oluverir.

Âdem Aleyhisselâm olduğu hali hikâye etmek için müzârii (fiile) iltifat etti. Bu kâmil icadın şu an vaki olan ve müşahede edilen surette tasvirinde demektir.²¹⁵

Necrân Heyetinin Medine-i Münevvere'ye Gelmesi

Rivayet olundu:

Necrân heyeti Medine-i Münevvere'ye geldiler. Onlardan on dört kişi eşrâfandılar.

İçlerinde onların efendisi vardı. O en büyükleriydi. İsmi

Uhib'di.

Onun akabinde gelen ve görüşlerinin sahibi olan ve adı Abdulmesih olan kişi idi.

Üçüncüleri ise, Ebû Harise bin Alkame idi. Din âlimleriydi. Bunun büyük bir şeref ve hatırı vardı Hıristiyanların arasında. Rum melikleri onun için bir çok kilise bina ettiler. Rum melikler, her sene ona ikramlar ve hediyeler gönderirdi.

Medine-i Münevvere'ye geldiler. İkinci namazından sonra Medine-i Münevvere mescidinde Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin huzuruna çıktılar.

Üzerlerinde güzel elbiseler vardı. Cüsseli yüzleri vardı. Namaza kalktılar, kendi kiblelerine dönüp namaz kıldılar. Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin ashâb-ı onlara mâni olmak istediler. (2/43)

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, ashâbına:

Onları bırakın! Onlara ilişmeyin!" buyurdu.

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine olan ihtiyacından dolayı, Âl-i İmrân'a konaklamadan önce Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine geldiler.

Bu Ebû Harise ve beraberinde bir adam daha Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin huzuruna çıktılar. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri ikisine:

"Müslüman olunuz!" buyurdu. Onlar:

- "Biz senden önce Müslümandık!" dediler. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri onlara:

- "Yalan söylüyorsunuz. Sizin şu üç hareketiniz, Müslüman olmanıza mânidir. Onlar:

1 - Sizin haça tapmanız,

2 - Domuz eti yemeniz.

3 - Sizin Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin çocuk doğurduğuna inanmanızdır.

Onlar:

- "Ya Muhammedi Niçin peygamberimiz İsa'ya sövüyorsunuz?" dediler. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri:

"Ne söylüyorsunuz ben?" diye sordu. Onlar:

- "Sen onun kul olduğunu söylüyorsun?" dediler. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri:

- "Evet! İsa Aleyhisselâm, Allah'ın kulu, peygamberi ve kelimesidir. Allah onu bakire ve tertemiz olan Hazret-i Meryem'e ilkâ etti."

Onlar kızdılar. Ve onlar:

- "Sen babasız insan gördün mü hiç? Senin de kabul ettiğin gibi, babasız olan insan yoktur. Öyleyse İsa Aleyhisselâm'm babası Allah'tır," dediler. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri onlara:

- "Elbette ki Âdem Aleyhisselâm, babası ve annesi yoktu."

Bundan dolayı Âdem Aleyhisselâm'ın Allah'ın oğlu olması gerekmez. İsa Aleyhisselâm'ın hâli de böyledir...

Birinin babasız ve annesiz olarak var olması, babasız olarak var olmasından daha büyük bir harikulade yaratmadır.

Burada garib olan bir hadise başka bir garib hadiseye benzetilerek misâl getirildi. Bununla hasımların şüphelerini ortadan kaldırmak içindir. Kendisinden daha garib bir şeye nazaran bu daha garib'tir.²¹⁶

Hıristiyanların İnançları Bâtıldır

"Bu hak,"

Sana kısas edip anlattığımız Hazret-i İsa ve onun annesinin haberleri gerçek ve doğrudurlar. Onlar:

"Senin rabbindendir,"

Hıristiyanların, "İsa, Allah'ın oğludur," ve onların "Meryem bir ilâh doğurdu" ve bunlara benzer sözleri asla doğru değildir." Bundan dolayı (asla) şüphe edenlerden olma."

²¹⁵ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/506.

²¹⁶ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/507-508.

Bundan şek ve şüphe edenlerden olma!

Hitâb'ın, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine olması, teşvîkve heyecanlandırmak yoluyla ziyâde tesbit içindir. Çünkü bir şeyden nehyetmek, hakikatte o nehyedilen şeyden nehyedilenin sudurunun tasavvurunu gerektirir.

Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri kendisine indirilenin sıhhatında asla şek ve şüphe etmezdi.

Bunun manâsı: Sen yakînine devam et! Sen üzerinde olduğun hak tumâniyetin (kalbi mutmainliğin) üzerinde ol! Bunda sekten ve şüpheden münezze ol!... İmam Ebu'l-Mensûr (r.h.) hazretleri buyurdular: İsmet (günahtan korunmuş olmak), mihneti ve nehyedilmeyi kaldırmaz.²¹⁷

İBTİHÂL ve LA'NETLEŞMEK

"Her kim seninle münâkaşaya kalkarsa,"

Hıristiyanlardan... çünkü onlar, münazara ederek karşı geliyorlar.

"Onda"

İsa Aleyhisselâm ve annesinin işi hakkında; onlar, bu hadisenin anlatıldığı gibi olmadığı düşüncesindedirler.

"Sana gelen ilimden sonra,"

Katî olarak icabette bulunmayı gerektiren açık âyetlerden sonra, onlar, senden bunları işittikleri halde üzerinde oldukları dalâlet ve kötülüklerinden vazgeçemediler.

"De: Onlarla (sözden anlamayan ve hakikati kabul etmeyenlerle) konuşmayı kes! Onlarla inâd edenlerle yapıldığı gibi muamele et! Bu da senin onları lanetleşmeye davet etmendir. Bunun için onlara deki:

"Haydi! Gelin!" aslında, yükselmektir. Sanki çağıran kişi, yüksekte, çağırılan kişi de düşük bir yerdedir. Ona kendisine yükselmesini emretmektedir. Sonra, bu (kelimesi) nerede olursa olsun çağırılan her kişi için kullanılır oldu. Manası: Görüşünüz ve delillerinizle gelini (İddialarınızı isbatlayın) demektir, yoksa bedenlerinizle gelin, demek değildir. Çünkü onlar, cesedleriyle Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin huzurunda hazır ve onun karşısındaydılar.

"Çağırılım, oğullarımızı ve oğullarınızı,"

Burada erkeklerin zikriyle iktifa edildi, kız çocukları zikredilmedi. Erkek çocukların kız çocuklarından daha izzetli olduğu zahir olması (dış görünüşte onların yanında erkeklerin kızlardan daha üstün tutulmasından)dır.

Veya kadınlar ise başka bir cihetten kız çocuklarına taalluk etmektedir.

"Ve kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendilerimizi ve kendilerinizi (çağırılım)."

Bizden ve sizden her birimiz, değerli bildiğini, ailesini ve kalbinin kağılı olduğu kişileri, mübâheleye çağırın. Onun üzerine yüklensin.

"Sonra can-ü gönülden ibtihâl ile duâ edelim,"

Yalancılara lanet okuyarak ibtihâl ile dua edelim. Diyemli ki: "Allah'ın laneti bizden ve sizden yalancı olanın üzerine olsun!"

"Allah'ın lanetini yalancıların boynuna geçirelim."

"İbtihâl ile duâ edelim," kavli-i şerifinin üzerine atf olup onun mânasını açıklamaktadır.²¹⁸

Lanetleşme

Rivayet olundu:

Onlar (Hıristiyan olan Necrân heyeti) mübâheleye davet olundukları zaman,

-"Dönüp bakalım ve düşünelim!" dediler.

Birbirleriyle baş başa kaldıklarında, Abdulmesîh'e sordular:

-"Görüşün nedir?" Abdulmesih:

-"Ey Hıristiyanlar topluluğu! Vallahi! Gerçekten sizler, Muhammed'in mürsei nebî olduğunu anladınız ve gerçeği kavradınız! Muhakkak ki o, size sahibiniz (İsa Aleyhisselâm'ın) emrinden bir fasıl (bölüm) ile geldi. Vallahi hiçbir kavim yoktur ki, bir peygamber ile mübâhele etsin (İlanetleşsin de) o kavmin büyükleri yaşasınlar ve onların küçükleri yetişsinler. (Bu mümkün değildir.) Eğer siz bunu yaparsanız muhakkak ki helak olursunuz. Eğer bundan kaçınırsanız, alışageldiğiniz dininiz üzere devam etmek ve olduğunuz şey üzerine ikâmet etmek istiyorsanız, efendice adamları (Muhammed s.a.v.) ile vedâlaşın, savuşup memleketinize dönün!"

Abdulmesîh'in bu konuşması üzerine Hıristiyanlar, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine geldiler.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri de Hazret-i Hüseyin (r.a.)'ı kucağına almış; Hazret-i-i Hasan (r.a.)'m elinden tutmuş, Hazret-i Fâtıma (r.a.) Efendimiz (s.a.v.)'m arkasında, Hazret-i Ali (r.a.)'a Hazret-i Fâtıma'nın arkasından yürüyordu. Ve Efendimiz (s.a.v.) şöyle diyordu:

-"Ben dua ettiğim vakit sizler de "Âmin" deyin"

Necrânlann piskopusları, din işlerinde en bilginlerinin (2/44) adı Ebû Harise idi. Hıristiyanlara şöyle seslendi:

-"Ey Hıristiyanlar topluluğu! Ben öyle (mübârek) yüzler görüyorum ki, eğer Allâh-ü Teâlâ dilerse elbette (onların yüzüsuyu hürmetine) dağlan yerinden oynatır. Onlar için dağlan yok eder. Onunla (Muhammed Mustafa

²¹⁷ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/508-509.

²¹⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/509-510.

s.a.v. ile) mübâhele etmeyin! (Doğru yolda olduğunuzu iddia ederek onunla lanetleşmeyin!) Eğer lanetleşirseniz, helak olursunuz! Ta kıyamet gününe kadar yeryüzünde hiçbir Hıristiyan kalmaz!" (Bunun üzerine Hıristiyanlar iliklerine kadar korku hissettiler.

Korkudan tir tir tirdediler.

Hakikat ile karşılaştılar: ama inatlarından ve dünyevî çıkarlarından dolayı, o nurlu gerçeği kabul etmediler...

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine geldiler.)

"Ey Ebu'l-Kâsım! Bizim görüşümüz, seninle asla mübâhele etmemektir. Biz seni dinin üzerine terkedelim; biz de kendi dinimiz üzerine sebat kılalım!" dediler. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri:

"Mübâhele'den kaçındığımız an; Müslüman olun. Müslümanlar için (helal) olan şeyler sizin için de olur. Müslümanlar üzerine olan (vazifeler) sizin üzerinize de (vazife) olur," buyurdu.

Onlar, Müslüman olmaktan kaçındılar. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri onlara buyurdu:

"Eğer Müslüman olmazsanız, ben sizinle savaşırım!" Onlar:

"Bizim Arablarla savaşmaya gücümüz yok ve böyle bir şeye dayanamayız. Lakin sizinle müsâlaha (sulh) yapmak istiyoruz: Bizimle savaşmaman, bizi korkutmaman, bizi dinimizden tereddütlere düşürüp çıkartmaman üzere, her sene sana iki bin elbise vermeyi bu elbiselerin bin adedini Safer ayında ve bin adedini de Receb ayında vermeyi ve her sene demirden yapılmış normal otuz zırh (cizye) vermeyi taahhüd ediyoruz!" dediler.

Efendimiz (s.a.v.) onlarla müsâlaha yaptı.

Ve bu anlaşmayı onlar için bir yazıya geçirip vesikalandırdı. Ve Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, hiç şüphesiz helak Necrân ehline çok yaklaştı. Eğer lanetleşmeye kalkışsalar, elbette ki maymun ve domuzlara neshedileceklerdi (döndürüleceklerdi) ve bu vadi ateş olup kendilerini yakacaktı ve elbette Allâh-ü Teâlâ hazretleri, Necrân ve ehlini, hatta ağaçların başlarında olan kuşlarını bile helak edecekti. Ve bir sene geçmeden Hıristiyanların tamamı helak olacaktır."²¹⁹

Hıristiyanların Anlattıkları

"Doğrusu işte budur;" İsa Aleyhisselâm ve annesinin haberlerinden kısca edilenler (anlatılanlar),

"O kıssanın hak ifadesidir." Hıristiyanların tekzib ve yalanları asla doğru değildir. "Yoksa bir ilâh yoktur." Hiçbir ilâh yoktur. "Allah'tan başka,"

Hıristiyanların teslis (üçleme) inancını red için, ifade eden istiğrak mânâsına olan '& ile tasrih edildi.

"Ve hakikat Allah, 0 Öyle azîz, öyle hakimdir."

Allah, takdir edilenlerin hepsine kadirdir. Hakîmdir, bütün ma'lumatı ihata etti. Kudret ve hikmetinde onun asla ortağı yoktur. Ulûhiyette ona hiçbir şey ortak olamaz.

"Yine yüz çevirirlerse,"

Tevhidi kabul etmekten yüz çevirir ve bu parlak hüccetler, açık delillerle gözler önüne serildikten sonra, sana kısca edilen bu hakkı kabullenmekten kaçınırlarsa...

"Muhakkak ki, Allah müfsidleri bilir."

Onlardan sözünü kes ve onların işini Allah'a havale et, demektir. Allâhü Teâlâ Hazretleri, müfsidlerin (fesat çıkarıcıların) fesatlarını hakkıyla bilmekte ve onların kalblerinde bulunan fasid ve bozuk niyetlerinle vâkif ve içlerinde olana muttali'dir. Allah, onları cezalandırmaya da kadirdir...

Bilki peygamberler ile yapılan mübâhelenin büyük bir tesiri vardır. Bunun sebebi ise onların nefislerinin mukaddes ruh (Cebrail Aleyhisselâm) ile bitişmelerinden ve Allâh-ü Teâlâ Hazretle-ri'nin onları ruhu'I-kudus ile teyid etmelerindedir.

O, Allâh-ü Teâlâ'nın izniyle unsurî alemde de müessirdir. Unsurî alemin infiali onun sebebiyle oluyor; bedenimizin infialinin ruhumuzdan, ilâhi varidat sebebiyle olduğu gibi... Meselâ gadab, korku, sevinç, ma'şûkun hallerini tefekkür etmek ve bunlardan başka irâdeler ve azimetlerin meydana gelmesinden dolayı a'zaların hırekete geçmesinden meydana gelen şeyler gibi...

Melekî nefislerin infiallerinin bu âlemde tesirleri, teveccühü ittisali anında kendilerine bitişene tesir eder ve böylece anâsırın (su, hava, ateş ve toprak) ecrâmının infialini yapar. İnsanî nakıs nefisler ise burada murad ettiği gibidir.

Görmedin mi Hıristiyanların nefisleri, Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin zâtının karşısında mübâheleden önce korkuya kapılıp nasıl infiale geldiler? Mübâheleden çekindiler ve kaçındılar ve cizye ile Müslümanların emrine ve emânetine girmeyi istediler. Te'vilât-ı Kâşâniyye'de de böyledir.²²⁰

Evliyâ'nın Duaları

Evliyâ'nın hâli de böyledir. Bir insanın aleyhine beddua ettikleri zaman; bunun büyük bir tesiri olur. Hastalığa, ölüme ve bunlardan başka belâlara sebep olur...²²¹

²¹⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/510-512.

²²⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/512-514.

²²¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/514.

Hikâye (Evliyâ'nın Bedduası)

Rivayet olundu:

Şair el-Besâtî bir gün, Şeyh Kemâleddin el-Hocendî (k.s.) Hazretleri'ni şâirlerin meclisinde gördü. Ona şöyle buyurdu:

"Ey levent (oğlan)! Nerelisin? Nerelisin?"

Şeyh fevri olarak ona cevap verip şöyle buyurdu:

"Hocendenim! Hocendenim! Hocend!"

Lakin Şeyh hazretleri, şairin kendisine böyle sû-i edeb'te bulunmasından ve kendisine kötü muamele etmesinden eziyet duydu.

Şair el-Besâtî'nin hareketini onun sarhoşluğuna hamletti.

"Belki bu genç, sarhoştur!" dedi ve onu hoş karşıladı.

Şeyh'in bu sözlerini şair el-Besâtî işitti. Ona karşı birden bire hiç düşünmeden şöyle dedi:

"Adamlar, senin siyah gözlerinden harab ve tutkun oldular.

Ayık ve uyanık olanlar, sözlerinden mest ve meftun oldular.!"

Ve hiciv yoluyla ona şöyle dedi;

Ey mulhid Hocendî Büyük sakal sahibi! sakalların gayet büyük ama, sen büyüklüğüne göre söz söyleyemedin!

Şeyh Kemâleddin el-Hocendi (k.s.) onun bu sözlerini işitince, şiddetli bir acı duydu. Bu mecliste ona beddua etti. Şeyhin, onun hakkındaki şerif nefesinin tesiriyle şair el-Besâtî hemen o saat düşüp öldü... (2/45)²²²

Sâihlere Eziyet

Akıllı kişi, Allah'ın sâlih kullarına eziyet etmekten kaçınmalıdır. Çünkü onun hilesi, evliyaya değil; kendisinin başına döner.

"Yer'de bir kibirlenme ve bir suikast düzeni! Halbuki fena düzen ancak sahibinin başına geçer;²²³

Söyleyen ne güzel söylemiş:

Ey Ney yapan, onunla doğru sözü inle! Ey genç! Pirin nefesinden kork!²²⁴

Yaşlılara İkrâm Eden

Meşâhiyin kalblerini muhafaza etmek, (yaşlıların gönüllerini hoş tutmak) onlara karşı muhalif olmayı terketmek; arzulanan yüksekliklere çıkmaya ve tarakkî etmeye, ikram ve saygının gönderilmesine (görmeye) sebeptir.

Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri buyurdular:

"Herhangi bir genç, yaşlı bir insana yaşlılığından dolayı ikramda bulunursa, mutlaka Ailâh-ü Teâlâ hazretleri onun için yaşlılığında kendisine ikrâm'da bulunacak kişiyi nasib eder."²²⁵

Üstadın Hakkı

Meşâyih-i kiram (k.s.) hezarâtı buyurdular:

"Üstadlara karşı gelmenin (onlara isyan etmenin) tevbesi yoktur."²²⁶

Hikâye (Edep)

Ebû'l-Hasan el-Hemedânî (k.s.)²²⁷ hazretlerinden rivayet olundu.

²²² İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/514-515.

²²³ el-Fatr: 35/43

²²⁴ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/515.

²²⁵ Tirmîzi: 1948,

İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/515.

²²⁶ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/515-516.

²²⁷ Yusuf üi-Hemedânî hazretlerinin asıl ismi, Yusuf bin Yakûb Hemedânî'dir. tmam-i Azam'ın neslindedir. Silsile-i Aliyye'nin sekizincisidir. 1048 (H. 440) senesinde Hemedan'da doğdu, iyi bir tahsil gördü. Tasavvuf hırkasını Ebu Ali Farmedî Hazretlerinden giydiler. Altmış yıldan fazla ders okuttu. Yedi bin kâfirin imana gelmesine ve Müslüman olmasına vesile oldu. Abdülhâlik Gucdüvânî ve Ahmed Yesevî Hazretleri gibi âlim ve müşidleri yetiştirdi.

Gavs-ı A'zam Abdülkadir Geylânî Hazretleri ile güzel bir hatırası vardır: Abdülkadir Geylânî Hazretleri, Ebû sâid Abdullah ve fbnü's-Sakkâ ilim öğrenmek için Bağdat'a geldiler. Yusufül-Hemedanî Hazretleri'nin, Nizâmiyye Medresesinde vaaz ettiğini duymuşlardı. Bunlar onu ziyaret etmeye karar verdiler. İbnü's-Sekkâ: "Ona bir soru soracağım ki, cevabını veremeyecek." Ebû Sâid Abdullah;" Bende bir soru soracağım. Bakalım cevap verebilecek mi?" Abdülkâdir Geylânî Hazretleri;" Allah korusun... Ben o büyük zât'a nasıl sorarım. Sadece huzurunda edebimle durur, beklerim. Kulak veririm hikmet dolu sözlerine, onu görmekle şereflenir ve bereketlenirim." dedi.

Yusuf Hemedânî Hazretleri'nin bulunduğu yere gittiler. O anda orada yoktu. Biraz beklediler. Yusuf Hemedânî Hazretleri geldi. Onlar konuşmadan kendisi söze başladı: fbnüs-Sekkâ'ya:

"Yazıklar olsun sana ey ibnü's-Sekkâ! Demek bana cevâbını veremeyeceğim bir suâl soracaksın hâ! Sormak istediğin suâl şudur. Cevâbı

Buyurdular:

Gençliğimde, bir gece Cafer el-Hâlidî'nin yanında idim. Onun meclisine gitmeden önce evde bir kuşu fırına atmalarını söylemiştim. Kalbim hep evdeydi. Cafer, bana:

"Bu geceyi bizimle beraber geçir," dedi. Ben herhangi bir şey bahane ederek, evime döndüm.

Kuşu fırından çıkarttılar. Önüme koydular. Hazır olanların gafil oldukları bir anda, kapıdan bir köpek girdi. Fırından kızarmış olan kuşu (önümden) alıp götürdü. Kuşun altında pişen pilavı getirirken hizmetçinin eteği bir yere takıldı. Hizmetçi düştü, bütün pilav döküldü.

Sabah olduğunda Cafer'in huzuruna vardım. Gözleri bana i-liştiğinde şöyle dedi:

"Meşâhiy-i Kirâm'ın kalbini muhafaza etmeyen (hoş tutmayan) kişiye kendisine eza verecek bir köpek musallat kılınır."²²⁸

Hikâye (Büyüklerin bedduası)

Şeyh Ebû Ali ed-Dakkâk (k.s.) hazretleri buyurdular: Belh ehli, Muhammed bin el-Fazl (k.s.) Hazretleri'ni²²⁹ kendi şehirlere sürgün ettikleri zaman, onlara şöyle beddua etti: "Allâhım! Onları sıdk'tan menet!"

Gerçekten ondan sonra Beeh şehrinde bir siddik çıkmadı. Allâh-ü Teâlâ hazretleri bizleri ve sizleri evliyaya muhalefet etmekten muhafaza etsin! Amin...²³⁰

KİTAB EHLİNE SESLENİŞ

Yüce Meali:

De ki: "Ey ehl-i kitâb! Gelin, sizinle bizim aramızda müsavi bir kelimeye... Şöyle ki; Allah'tan başka ma'bûd tanımayalım, Ona hiçbir şeyi şerik koşmayalım, ve bazımız ba'zımızı Allah'tan beride Rab ittihaz etmesin." Eğer buna karşı yüz çevirirlerse, o vakit şöyle deyin: "Şâhid olsun ki, biz hakîkaten müslimiz: Müsâlemetkârız."⁶⁴²³¹

Tefsiri:

"De ki: Ey ehl-i kitâb!" Ey Yahudî ve Hıristiyanlar! "Gelin"

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, kitab ehlinin (ve bütün insanların) iman etmelerine haris idi (çok düşküdü). Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, kendisine mücâdele ve delil getirmede adaletle güzel bir yol (ve metod) üzere hareket etmesini emretti. Her akl-i selîm sahibinin onun insaf üzere bina edilmiş bir kelâm olduğuna şâhidlik edeceği bir yol takib etmesini ve mücâdeleyi terketmesini buyurdu. Konuşmasında, taassub şaibesini olacak bir şekilde bir tarafa meyletmemesini emretti. Bu da merkezde sabit olan kelâmıdır. Bize ve size nisbetle eşit ve mutedil bir sözdür.

Onun için Allah:

De ki: Ey ehl-i kitâb! Gelin." Buyurdu.²³²

şöyledir. Ben görüyorum ki, senden küfür kokusu geliyor." Sonra Ebu Said'e döndü:

"Sen bana bir soru soracaksın ve bakacaksın ki, ben o suâlin cevabını nasıl vereceğim hâ. Senin sualin şudur. Cevabı şöyledir. Fakat sende edebe riayet etmediğin için, ömrün hüznü ve keder ile geçecektir." Abdülkâdir Geylânî Hazretlerine döndü sevgi ile:

"Ey Abdülkâdir bu edebî güzelliği ile. Allâh'ü Teâlâ hazretlerini ve Rasûlünü razı ettin. Cenâb-ı Allah'ın ve Peygamber efendimizin rızasını evliyâullah'm himmetini kazandın. Ne mutlu sana... Ben senin Bağdat'ta bir kürsîde oturduğunu, çok yüksek bilgiler anlattığını ve "Benim ayağım, bütün evliyâullah'ın boyunları üzerindedir." dediğini sanki, görüyor gibiyim ve ben. yine senin vaktindeki, bütün evliyâullah'ın senin onlara olan yüksekliliğin karşısında boyunlarını eğmiş hâlde olduklarını görür gibiyim." buyurdu ve gözlerden kayboldu. Onu bir daha göremediler. Yusuf ül-Hemedânî Hazretlerinin bu büyük kerameti gerçekleşti. İbnü's-Sekkâ okudu. Devrin en büyük âlimi oldu. Elçi olarak halife tarafından Bizans'a gönderildi. İstanbul'da bütün Hıristiyan papaz ve bilginlerini bilgisi ile aciz bıraktı. Orada bulunduğu müddet içerisinde Bizans Kralının kızına aşık oldu. Kral: "Hıristiyan olursan sana kızımı veririm" dedi. Oda İslâm dinini bir kadın ile değiştirdi; Hıristiyan oldu. Bel'âm gibi küfür'de gitti. Bütün sevabı Ashab-i Kehf'in köpeğine verildi. Ebu Said'in Ömrü ise hayatı boyunca üzüntü, çile ve zorluklarla geçti. Abdülkâdir Geylânî Hazretleri ise evliyâullah'm baş tacı oldu.

Allah'ın dostlarına karşı edep ve terbiyeli olmak gerekir. Evliya olmadığı hâlde "ben evliyâ'yım, ben müşdidim, ben şeyhim" diyerek müslümanların inançları ile oynayan kişinin iman ve nikâhı tehlikeye girdiği gibi Cenab-ı Allah'ın sevdiği kişilere, Evliyâullah'a düşman olanın da iman ve nikâhı gider. Yusuf Hemedânî (k.s.) Hazretleri 1140 (H. 535) tarihinde Herat'tan Merv'e giderken yolda vefat ettiler.

Edep bir tâc imiş nûri Hûdâ'dan

Giy ol tacı emin ol her belâ'dan

²²⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/516-517.

²²⁹ Muhammed bin Fazl (k.s.) hazretleri, Belh şehrinde yetişen evliyâ'nın büyüklerin-dendir. Doğum tarihi kesin olarak belli değildir. İyi bir eğitim gördü. Maddî ilimlerin yanı sıra manevî ilimlerde tasavvufu da ilerledi. Belh şehri onu anlayamadı. Onu çok sevdiği vatanından sürgün ettiler. Semerkand'a yerleşti. Semerkand şehrine "Kadı" tayin edildi. Takva sahibiydi. İlimle ameli birleştiren büyük evliya ve âlim, Muhammed bin el-Fazl el-Belhî hazretleri, 319 (m. 931) yılında vefat etti.

²³⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/517-518.

²³¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/518.

²³² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/518-519.

Teâlev Kelimesinin Manâsı

kelimesi, "gelin, buyurun," demektir.

Burada geçen, "gelin"den murad, kendisine davet edilen şeyin (tevhidin) tayini ve ona nazar etmeye teveccühtür... Yoksa bir mekandan başka bir mekana geçmek ve intikâl demek değildir. Çünkü bu lafzın aslı ju'î'den alınmadır. Bu da düşük bir yerden yüksek bir yere çıkmak demektir. Sonra çok kullanıldı. Hatta asıl manâsı bırakılıp, kendisine davet edilen şey üzerine yönelme manâsında oldu.²³³

Müslümanlar İle Kitap Ehli

"Sizinle bizim aramızda müsavi bir kelimeye..."

Kendisinden peygamberlerin ve ilâhî kitabların ihtilâl etmediği müsavi bir kelimeye gelin. Bazımız bazımıza karşı insafı o kelimedede hiçbirimizin diğer sahibine (karşısındakine) meyletmeden kabul edeceği kelimeye gelin. O kelime şudur:

"Allah'tan başka ma'bûd tanımayalım,"

İbâdeti sâdece O'na yapıp ve ibâdetde ihlâsla olmaya, "O'na hiçbir şeyi şerik koşmayalım,"

İbâdetde müstahak olmada Allâh'dan gayrisini asla O'na şirfc koşmayalım. Ve onu ibâdet etmeye ehil görmeyelim. Ve bazımı ba'zımızı Allah'tan beride Rab ittihaz etmesin."

"Uzeyr Allah'ın oğludur" veya "Mesîh (İsa Aleyhisselâm) Allah'ın oğludur" demek suretiyle kimseyi Rab edinmeyelim.

Haramı helâl ve helâli haram yapma konularında (dini, maddî çıkarlarına âlet eden) "ahbâr" (din adamlarına keşîş, papa? ve hahamlara asla) itaat etmeyelim. Çünkü onların her biri bizden bazıları ve onlar da bizim gibi beşerdirlir....²³⁴

Allah'a İsyanda Mahlûka İtaat

Fudayl (r.h.) hazretlerinden rivayet olundu. Buyurdular: -"Halik Teâlâ hazretlerine isyan olan bir şeyde mahlûk'a itaat etmeyi asla aklıma getirmemi Ve mahlûk'a aldırış etmem!²³⁵ Kibleleden başka bir yere dönülüp namaz kılınır mı hiç?²³⁶

Şâhid Olun ki Biz Müslümanız

"Eğer buna karşı yüz çevirirlerse,"

Sizin kendilerini davet ettiğinizi tevhdî ve şirki terk etmekten yüz çevirirlerse (Yahudî ve Hıristiyanlar, tevhide yönelmez ve şirke devam ederlerse), "O vakit şöyle deyin:"

Ey Habibim Ahmed! Rasûlü ya Muhammedi Sen ve mü'minler, onlara şöyle söyleyin:

"Şâhid olsun ki, biz hakîkaten müslimiz: Müsâlemetkânz."

Yâni delil ve hüccetler sizi ilzam edip, sâdece bizim Müslüman olduğumuzu itiraf ediniz.²³⁷

Rum Kayserine Gönderilen Mektub

Rivayet olundu.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri Rum Kayserine şöyle bir mektub yazdı.

"Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Allah'ın kulu ve rasûlü Muhammed'den, Rumların büyüğü Hirakle (Herakliyüse);

Selâm, hidâyete tâbi olanların üzerine olsun!

Bundan sonraî Ben seni islâm'ın davetine çağırıyorum. Müslüman ol, selâmet bul! (Dünyada esir olmaktan ve âhirette azâb görmekten kurtul) Müslüman ol, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, sana ecrini iki kere versin! Eğer sen Müslüman olmaktan yüz çevirirsen, Erilsilerin günahı senin üzerindedir.

Ey kitab ehli! Ey ehl-i kitâb! Gelin, sizinle bizim aramızda müsâvî bir kelimeye... Şöyle ki; Allah'tan başka ma'bûd tanımayalım, O'na hiçbir şeyi şerik koşmayalım, ve ba'zımız ba'zımızı Allah'tan beride Rab ittihaz

²³³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/519.

²³⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/519.

²³⁵ Çünkü Efendimiz (s.a.v.) hazretleri;

"Halik Teâlâ hazretlerine isyan olunan şeyde herhangi bir mahlûka' hiçbir surette itaat edilmez." Kenzul-Ummâl: 14875,

²³⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/520.

²³⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/520.

etmesin." Eğer buna karşı yüz çevirirlerse, o vakit şöyle deyin: "Şâhid olsun ki, biz hakîkaten müslimiz: Müsâlemetkânz.²³⁸ (2/46)²³⁹

Rum Kayserinin Tutumu

Sahih haberde şöyle geldi. Hirakliyüs, Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin hâli hakkında soruşturma (ve araştırma yaptı). Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'ni, ona gelen yazıda öğrendi. Ve şöyle dedi:

"Keşke onun (O Yüce Rasûlün) yanında olsaydım, onun ayaklarının altına öperdim!"

Çünkü Herakliyüs, daha önceki kitablardan, Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin doğruluğu hakkında malumat edinmişti. Fakat başkanlığın elinden gitmesinden korktuğu içinde imanını izhâr edemedi.

Mektubun cevâbında Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine şöyle yazdı:

Gerçekten ondan sonra Beeh şehrinde bir siddik çıkmadı. Allâh-ü Teâlâ hazretlerf bizleri ve sizleri evliyaya muhalefet etmekten muhafaza etsinî Amin...

"Senin hak peygamber olduğuna şahitlik ediyorum. Lakin Allâh-ü Teâlâ'nın İsa Aleyhisselâm için seçmiş olduğu eski dini terk etmeye gücümüz yetmez!"

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, Herakliyüs'ün bu mektubuna

taaccub etti. Ve şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki mülkleri, kıyamete kadar ebediyen sabit.²⁴⁰

Îrân Kısrasına Mektup

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri Farislerin meliki Kısra'ya da mektub yazdı. Kısra {diplomasiyle uymayan bir harekette ve küstahlıkta bulunarak, Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin mektubunu yırttı ve onu öldürmeyi murâd etti. Bunun üzerine Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, Kısra'ya beddua ederek şöyle buyurdu:

"Allâh-ü Teâlâ onların mülkünü yırtıp (yeryüzünden kaldırsın bundan böyle) ebediyen onların mülkü ve saltanatı olmasın!" Gerçekten de öyle oldu...²⁴¹

Kullukta İhlâs

Bu âyet-i kerimede şu işaretler vardır. Bütün dinlerin aslı, kulluğu sâdece Allah için ihlasla yapmaktır. Allâh-ü Teâlâ buyurduğu gibi:

"Allah'tan başka ma'bud

tanımayalım, O'na hiçbir şeyi şerik koşmayalım,"

Allâh'dan başkasına ibâdet etmediğimiz gibi, Allâh'dan rızasından gayri bir şey de istemeyelim.

bazımızı Allah'tan beride Rab ittihaz etmesin.

"Ve bazımız

Rızkı talep etmek ve işlerin görülmesini mutavassıtlardan (araya girenlerden) görmek...

"Eğer buna karşı yüz çevirirlerse,"

Bu asıldan yüz çevirirse, "O vakit şöyle deyin,"

Siz söyleyin ki:

"Şâhid olsun ki, biz hakîkaten müsümüz: Müsâlemetkânz."

Allâh-ü Teâlâ'nın bizi davet ettiği tevhidte, kullukta ihlâsta, şirki nefyedip (kabul etmeyip) Allah'a teslim olduk.²⁴²

Kâfirleri Şâhid Tutmak

(Ayet-i kerime'de:

"Şâhid olsun ki, biz hakîkaten müsümüz: Müsâlemetkânz" buyruldu.

Bunun hikmeti ve sırrı nedir?)

İslâm'da kâfirleri şâhid tutmanın sırrı, kâfirlerin, kıyamet gününde mü'minlerin İslâm ve tevhid üzere olduklarında onlara şahitlik etmeleri içindir. Mü'minler de onlara şahitlik yapacakları gibi....²⁴³

Müezzine Şahidlik

²³⁸ Buhâr-i Şerif: 3723.

²³⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/520-521.

²⁴⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/521-522.

²⁴¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/522.

²⁴² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/522-523.

²⁴³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/523.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, Ebû Said el-Hudrî (r.a.) hazretlerine buyurdıkları gibi:

-"Görüyorum ki sen koyunları (davarları) ve kırları seviyorsun. Davarların başında yahud bâdiyede (kırlarda) iken namaz için Zira müezzinin sesinin yetiştiği yere kadar, her insan, cin ve şeytan mutlaka onun lehine kıyamet günü şahitlik edecektir.²⁴⁴

İlim Ve Amel

Kâfirlerin Müslümanlara şahidliği kıyamet gününde tevhid üzere olacak ve kendilerinin aleyhinde de hüccet ve delil olacaktır.

Tevhid, urvet-i vuskâ (kopmayan güvenilir bir kulup) ve asılların aslıdır. Gayb tarafından ihlaslı kullara hibe edilen kabulün kabulüdür.

Akıllı kişiye düşen, manâsından yüz çevirmek ve Allah'ın kitabına asla muhalif olmamaktır. Kur'ân-ı Kerim'in manâsı üzerine düşünmek ve derinlemesine inmekten mahrum olmamaktır.

Mü'min mutlaka ilim ve amel yoluna girmelidir.

Mü'min, elbiselerden soyulup, kefene sarılıp, üzerine toprak atılmadan (mezara girmeden) önce, cehalet, azgınlık ve dalâlet (sapıklık) yolundan kaçınmalıdır.²⁴⁵

Zorun En Zoru

Faziletli Abdurrahman el-Câmi (k.s.) hazretleri buyurdular:

Bir gün Nuşirevân'ın meclisinde akıllı üç büyük hükemâ toplandı. Söz zorun en zoru ne olduğuna geldi.

Rûm'lu Hakîm,

Hind'li Hakîm,

Hakîm Bezer Cumhur.

Rumlu Hakîm: En zor şey, yaşlılıkla gelen fakirliktir.

Hindli Hakîm: Zorun en zoru, gam ve kederlerin çokluğuyla beraber, bedenin illeti ve marazı (hastalığı)dır.

Hakîm Bezer Cumhur: Zorun en zoru, ecelin yaklaşması ve amelinin kötü olmasıdır.

Hükemâ'nin hepsi onun sözünün üzerine ittifak ettiler.

Allâh-ü Teâlâ hazretleri bizi ve sizi taat ve ibâdetin halâveti-ne (zevk ve tadına) erdiresin! Lezzetleri kesen ölüm gelmeden önce, Allah bizleri, tevfiik ile kuvvetlendirip, başarıya erdiresin! Âmini²⁴⁶

İBRAHİM ALEYHİSSELÂM

Yüce Meali:

Ey ehl-i kitâb! Niçin İbrahim hakkında münâkaşa ediyorsunuz? Halbuki Tevrat ve İncil ancak ondan sonra indirildi; bunu da mı akl etmiyorsunuz?⁶⁵

İşte siz öylesiniz... Haydi biraz bilginiz olan şeyde münâkaşa ettiniz; ya hiçbir ilminiz olmayan şeyde niçin münâkaşa edersiniz? Halbuki Allah bilir, siz bilmiyorsunuz.

İbrahim ne Yahudi idi, ne Nasrânî... Ve lâkin müslim bir hanîf (lekesiz bir muvahhid) idi ve müşriklerden olmamıştı.⁶⁷ Doğrusu, insanların İbrahim'e en yakını, her halde onun izince gidenler ve şu Peygamber ve iymân edenlerdir. Allah da mü'minlerin velîsidir.²⁴⁷

Tefsiri:

"Ey ehl-i kitâb!" Yahudî ve Hıristiyanlardan. "Niçin münâkaşa ediyorsunuz?"

Mücâdele ediyorsunuz?" hakkında/"Milleti,

"İbrahim,"

İbrahim Aleyhisselâm'ın şeriâtı hakkında....²⁴⁸

²⁴⁴ Buhârî 3035,

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/523-524.

²⁴⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/524.

²⁴⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/524.

²⁴⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/525-526.

²⁴⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/526.

İbrâhimî Dinler Tâbiri²⁴⁹

Yahudî ve Hıristiyanlardan her biri İbrahim Aleyhisselâm hakkında münazaa ve münâkaşa ettiler... Yahudî ve Hıristiyanlardan her biri, İbrahim Aleyhisselâm'ın kendilerinden olduğunu zan ve iddia ettiler.

Yahudî ve Hıristiyanlar, bu tutumlarıyla Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine karşı yükseklik taslamaya başladılar. Bunun üzerine bu âyet-i kerime indi.

Bu âyet-i kerime'nin manâsı:

"Neden İbrahim Aleyhisselâm'm kendinizden olduğunu iddia ediyorsunuz?" demektir.²⁵⁰

Tevrat ve İncil Asırlarca Sonra İndi

"Halbuki Tevrat indirildi mi?" Musa Aleyhisselâm üzerine. Ve İncil,"

İsa Aleyhisselâm üzerine...

"Ancak ondan sonra..."

Tevrat ve İncil İbrahim Aleyhisselâm'ın ölümünden sonra indirilmedi mi? Çünkü sizlere Yahudî ve Hıristiyan ismi, ancak Tevrat ve İncil'in indirilmesinden sonra verildi.

"Bunu da mı akl etmiyorsunuz?"

Tefekkür etmiyor musunuz? Mezhebinizin (yolunuzun) but-lânını(sapıklığını) düşünmüyor musunuz?

Muhâl olan bir şeyin cidalî ve çekişmesiyle mücadele ediyorsunuz? (2/47) Çünkü İbrahim Aleyhisselâm ile Hazret-i Musa Aleyhisselâm'ın sene arasında; bin (1000) İbrahim Aleyhisselâm ile İsa Aleyhisselâm'ın arasında iki bin (2000) sene vardır.²⁵¹

İbrahim Aleyhisselâm, kendisinden uzun bir zaman sonra gelen bir kişinin dinî üzerine nasıl olur?²⁵²

Yahudî ve Hıristiyanlar

"İşte siz öylesiniz..."

Cümle mübtedâ'dır. Haber tenbîh harfi ile sadır oldu. Sonra bir istinaf cümlesiyle başlandı. Bununla Yahudî ve Hıristiyanların gafletlerinin kemâlini beyan etmek içindir. Yâni sizler bu cihetten ahmak kişilersiniz, demektir.

"Haydi biraz bilginiz olan şeyde münâkaşa ettiniz."

Tevrat ve İncil'den Muhammed Mustafa (s.a.v.)'ın peygamberliğinden. hiçbir ilminiz olmayan şeyde niçin münâkaşa edersiniz?"

Kitabınızda zikredilmeyen ve hakkında bilginiz olmayan İbrahim Aleyhisselâm'ın dini hakkında neden münâkaşa ediyorsunuz? Çünkü İbrahim Aleyhisselâm'ın dini hakkında bilginiz her iki kitabımızda da (Tevrat ve İncil) kesin olarak yoktur.

"Halbuki Allah bilir."

Sizin ortaya koyduğunuz ve bize de öğretmeye çalıştığınız delil ve hüccetlerinizi Allah bilir.

"Ve siz bilmiyorsunuz."

Çekişme ve niza mahallini siz bilmezsiniz.

"İbrahim ne Yahudi idi, ne Nasrânî..."

Takrir edilen burhanın kendisiyle dile getirilmesinin tasrihidir.

"Ve lâkin bir hanîf (lekesiz bir muvahhid) İdi" Bozuk olan inançların hepsinden meyletmekten uzaktı.²⁵³

"Müslim,"

Allâh-ü Teâlâ'nın emrine boyun eğmiş! Bundan murad, o-nun İslâm milleti üzere olduğu manâsı değil, ancak müşterekliği gerekli görmek içindir...

"Ve müşriklerden de değildi."²⁵⁴

²⁴⁹ Bundan dolayı bu gün bazı câhil insanların kötü maksatla kullandıkları, "İbrâhimî Dinler" tâbiri Kur'an-ı Kerim'e zıd ve ilimle bağdaşmayan bir harekettir. Dünyamız hızlı bir şekilde dönmektedir. Büyük bir değişikliğe uğramakta. Son dönemlerde globalleşme hareketleri ülkemizde başlatıldığı zaman, bazı kesimlerin iyi niyetle "İbrâhimî Dinler" ifâdesini kullandıkları görülmektedir. "İbrâhimî Dinler" tâbirini kullanmak sakıncalıdır. Yahudilik ve Hınstahğin İbrâhimî dinler olduğunu söylemek Kur'an-ı Kerim'e muhalefettir. Yahudilik ve Hıristiyanlığın İbrâhimî dinler olduğunu söylemek tarihi bilmemektir. Bu tamamen Yahudilerin oyunudur. Hıristiyanların misyonerlik hareketlerinin sonucudur. Yahudî ve Hıristiyanların oyunlarına gelmemek lazım.... Hazret-i İbrahim ne Yahudîydi, ne de Hıristiyan....

²⁵⁰ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/526-527.

²⁵¹ İbrahim Aleyhisselâm İle Hazret-i Musa'nın arasında bin sene veya Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın arasında iki bin sene olduğu bilgisi kesin değildir... Zira Peygamber Efendimizden önceki zamanı kesin olarak tayin etmek mümkün değildir, İbrahim Aleyhisselâm ile diğer peygamberler, arasında ne kadar zaman olduğunu ancak Allah bilir... Bu konuda kesin bir nass yoktur. Zaten Efendimiz {s.a.v.} hazretlerinden başka diğer peygamberlerin ömürleri hakkında kesin bir bilgi yoktur. Bu bilgilerin çoğu, Yahudî âlimlerin bilgilerine dayanmaktadır. Yahudîler İse insan tarihinin yedibin (7000) sene gibi gülünç bir şey söylemektedirler. Peygamberlerin içinde. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinden Jaşka, sadece Nuh Aleyhisselâm 'm 950 {dokuz yüz elli} yıl peygamberlik yaptığı nas ile sabittir.

²⁵² İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/527-528.

²⁵³ Yahudî ve Hıristiyanların İbrahim Aleyhisselâm ile hiçbir ilgileri yoktur.

²⁵⁴ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/528-529.

Yahudî ve Hıristiyanlar Müşriktirler

(Bu kavil-i şerif) Yahudî ve Hıristiyanların müşrik olduklarını ta'riz içindir. Çünkü onların (Yahudilerin) "Uzeyr Allah'ın oğludur."²⁵⁵Ve (Hıristiyanların da "Mesîh Allah'ın oğludur."²⁵⁶ demelerinden dolayı Yahudî ve Hıristiyanlar müşriktirler... Allâh-ü Teâlâ müşriklerin, İbrahim Aleyhisselâm'ın milletinden olduğu iddialarını böylece reddetti.²⁵⁷

İbrahim (A.S.) A En Yakın

"Doğrusu, insanların İbrahim'e en yakını,"

İnsanların içinde, İbrahim Aleyhisselâm'ın dini üzere olduğunu söylemeye en haklı olanlar;

"Her halde onun izince gidenler."

Onun zamanında ona tâbi olanlar "Ve şu Peygamber!"

Muhammed Mustafa (s.a.v.). O kendisine tâbi olmuştur. "Ve iymân edenlerdir."

Bu ümmetten, Allah'a ve Muhammed Mustafa (s.a.v.)'e i-man edenlerdir. Çünkü onlar, kendilerine meşru kılınan işlerin çoğunda, asaleti üzere Hazret-i İbrahim'e muvafakat etmektedirler...²⁵⁸

Allah Mü'minlerin Velisidir

Allah da mü'minlerin velisidir."

Allah, mü'minlere yardım eder. Onları imanlarının sebebiyle en güzel bir şekilde mükâfatlandırır..²⁵⁹.

Kitab Ehlinden Bir Taife

"Ehl-i Kitâb'dan bir taife arzu etti kr'Sevdi ve istedi. kelimesi, manasınadır. ki "Sizi şaşırsalar;"

Sizi İslâm dininden küfür dinine çevirmeyi istediler. Burada, İaL "bir taife" buyruldu. Çünkü:

"Ehl-i kitâb içinden kalkınan bir ümmet var, gece vakitleri Allah'ın âyetlerini okuyup secdelere kapanıyorlar"²⁶⁰

"Halbuki sırf kendilerini şaşırtıyorlar."

Hâl cümlesidir. Muhâtabların rusuhlarının kemâline delâlet etmesi için bununla getirildi. Onların sağlam olan dîn üzere sebât-kâr olduklarını beyan içindir. Yâni onlar (Yahudî ve Hıristiyanlar) saptırmaya çalışmalarıyla hiçbir Müslüman geri döndüremez-ler. Bu ancak onların veballerini arttırır, ve bununla sebebiyle elim azâbları kat kat olur.

"Farkına varmıyorlar."

Veballerin kendilerine mahsus olduğunu ve zararların kendi başlarına geldiğinin farkına varmazlar.

Bilki Allâh-ü Teâlâ, kitab ehlinin (Yahudî ve Hıristiyanların) yollarının, hak ve adaletten sapmak, hüccet ve delilleri kabul etmekten yüz çevirmek olduğunu beyan ettiğinde; onların bu kadarının üzerine kalmadıklarını (bununla yetinmediklerini); Yahudî ve Hıristiyanların, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine iman edenlerinin içine şüpheler koyarak (yeni mü'min olanları) saptırmaya çalıştıklarını beyan etti...

Akıllı kişiye düşen, Allah'ın rahmetinden tard edilmiş, her türlü insan ve cin şeytanlarının saptırmaları ve vesvese vermeleriyle sağlam yoldan sapıtmamadır,

Melikü'l-Mennân olan Allâh-ü Teâlâ hazretleri onları islâh etsin! Hak'dan sonra olan dalâlettir!²⁶¹

EFENDİMİZ (S.A.V.)'İN VEFATI

İbni Mesûd (r.h.) hazretleri buyurdular: Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin ayrılığı yaklaştığı zaman, bizleri annemiz Hazret-i Aişe (r.a.)'ın evinde topladı. Sonra bizlere baktı. Gözleri, yaşlarla doldu ve şöyle buyurdu:

-"Merhaba bizlere (hoş geldiniz!) Allâh-ü Teâlâ size hayat (u-zun ömür versin! Size Allah'ın takva ve taatini

Yahudilerin kendilerine kudsiyet vermek için, Hazret-i İbrahim'e nisbetleri-nin olduğunu iddia etmektedirler...

Yahudilerin, İbrahim Aleyhisselâm ile ilgileri yoktur. Çünkü İbrahim Aleyhisselâm, Yahudi değildi. Hıristiyan da değildi... Cenab-ı Allah. Kur'ân-ı Kerim'de:

-"İbrahim, ne yahudi, ne de hıristiyandı; fakat o, Allah'ı bir tanıyan dosdoğru bir müslümandı, müşriklerden de değildi." buyurmaktadır. Allah'ın kitabı karşısında Yahudilerin bütün yalanlan ve iddiaları boştur. Kur'ân-ı Kerim'in karşısında her şey durur.

Cenab-ı Allah, İbrahim Aleyhisselâm'ın Yahudi olmadığını belirttiği halde, herhangi bir Yahudinin kendisini 0 Yüce zâta nisbet etmesi yalandan başka bir şey değildir,

²⁵⁵ Et-Tevbe; 9/30,

²⁵⁶ Et-Tevbe; 9/30,

²⁵⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/529.

²⁵⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/529-530.

²⁵⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/530.

²⁶⁰ Âl-İmrân:3/113,

²⁶¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/530-531.

tavsiye ederim!

Ayrılık (vakti) yaklaştı!

Aîlâh'a, sidretü'l-müntehâ'ya ve cennetü'l-me'vâ'ya gidiş vakti geldi!

Beni ehl-i beytimin erkekleri yıkasın.

Beni bu elbiselerime kefenlesinler; isterlerse yemen beziyle de kefenleyebilirler!...

Beni yıkayıp, kefenlediğiniz zaman; beni bu evimde kabrimin kenarında şeririm üzerine koyun!

Sonra bir saat kadar evden çıkın beni öyle bırakın!

Benim üzerimde ilk namaz kılacak olan habibim (sevgilim) Cebrail Aleyhisselâm'dır. Sonra Mikâil Aleyhisselâm, sonra İsrâfil Aleyhisselâm, sonra ölüm meleği (Azrail Aleyhisselâm) ordularıyla beraber (emirlerinin altındaki meleklerle) beraber üzerimde namaz kılacaklardır...

Sonra bölük bölük gelin benim üzerimde namaz kılın!..."

Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin ayrılışını duyduklarında, sayha atıp ağladılar... Ve dediler ki:

-"Ya rasûlallâh! Sen Rabbimizin Rasûlü, cemaatımızın mumu (kandil ve nuru) ve işlerimizin sultanısın! Sen bizden ayrıldığın zaman biz işlerimizde kime müracaat edelim?"

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular;

-"Ben size bembeyaz bir cadde terkettim! Ve size iki vaiz hırakıvırmım

1 - Konuşan (vaiz)

2- Susan (suskun vaiz) (2/48)

Konuşan vaiz, Kur'ân-ı Kerimdir.

Susan (suskun) vaiz ise ölümdür.

Bir iş size müşkil (karışık ve zor) geldiği zaman, Kur'ân-ı Kerim ve sünnet-i seniyye'ye müracaat ediniz.

Kalbleriniz katılaştığı zaman ise, onu. Ölümler (ve ölülerin) hallerinden ibret almak suretiyle (kalbinizi) yumuşatın!²⁶²

Ne güzel buyurmuşlar:

Dünya ve mülk ebedî değildir. Ey genç!

Dünyada vefadarlık yoktur...²⁶³

İtikâd ve Amel

İnsanlar, itikad ve amel yönünden farklıdır... içlerinde kimi metindir, sağlam kale gibidirler. Üzerinde olduğu inanç ve itikâddan asla sapmaz; velev ki bütün insanlar onu saptırmak için ittifak etseler bile...

Bu dinde kusvâ mertebesidir. Bu mertebeye ancak peygamberler, evliya ve mü'minlerden fertler (sayılı kişiler) ulaşabilirler. Hazret-i Ali (k.v.) şöyle buyurdular:

"Perde keşif olunsa (örtü kalksa bile) benim yakın (kesin 0-lan inar.cım) artmaz.²⁶⁴

Şek ve şüphe hissî (göz ile görülen) şeylere karışmadığı gibi onların hükmünde olan şeylere de karışmaz.

İnsanların içerisinde kimi de çok zaittir. Kendisinde asla metanet yoktur. Bir hevâ (ve heves) rüzgarı esse onları istediği gibi savurur. Eğer kendilerine ezeli inayet yardım etmezse (halleri çok kötü olur).²⁶⁵

İnsanların Madenleri Farklıdır

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

-"İnsanlar, altın ve gümüş madenleri gibidirler."²⁶⁶

Yâni, insanlar, amellerin, ahlakların ve sözlerin madenleridirler. Lakin buralarda insanlar değişik değışiktirler. Altın ve gümüş madenleri bir düşüğünden en düşüğüne varıncaya kadar derece derecedirler...

Misbâh şerhinde buyruldu:

Bu hadis-i şerifte şu işaret vardır. Tabiatların madenlerinde bulunan cevherler ve güzel ahlakı, nefislerin riyazetiyle ortaya çıkartmak gerekir; madenlerde bulunan cevherler, bir çok yorgunluk ve zahmetlerle çıkartıldığı gibi...

Söyleyen ne güzel söylemiş:

Çektiğin zorluk ve zahmetler kadar yüksek mertebeler kazanırsın !

Yükseklik arayan geceleri uykusuz geçirir.

Hem izzet ve şeref arıyorsun ve hem de geceleri uyuyorsun?

Denize dalan, incileri arayan!²⁶⁷

²⁶² El-Bidâyp ve Nihâye. c. S, s. 253, İbni Kesir.

²⁶³ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/531-533.

²⁶⁴ Ebû Suud Tefsiri: c. 1, s. 56, Hâşiyetü's-Senedî alâ'n-Nesâî: Hadis no: 4985. şerhine bakınız.

²⁶⁵ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/533.

²⁶⁶ Bu Hadis-i şerif değişik lafızlarla bakınız: Sahih-i Müslim: 4774; Müsned-i Ahmed: 10533,

²⁶⁷ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/533-534.

Ebdâl ve Evtâddan İstimdâd

Elbette çalışmak lazım!... Ebdâl ve Evtâddan istimdâd di-lenmelidir. Umulur ki Allâh-ü Teâlâ Abdal ve Evtâd (dostlarının himmet ve) hürmetine bu yolun sulûkunu kolaylaştırır! Bu derin denizin tehlikelerinden Allah onu korur!

Ne güzel buyurmuşlar:

Bari ondan yer ve gök baş çekti.

Cisim ve canın getirilmesi zor oldu.

Hepiniz aşkın yol göstericisinden kuvvetli oldunuz.

O yükü hepimiz çekmeye güç getirdiniz...²⁶⁸

Kitab Ehlinin İnkârı

"Ey ehl-i kitâb! Niçin

Allah'ın âyetlerine küfrediyorsunuz?"

Tevrat ve İncilin konuştuğu (dile getirdiği) ve Muhammed Mustafa (s.a.v.)'ın peygamberliğine delâlet eden Allah'ın âyetlerini neden inkâr ediyorsunuz?

"Halbuki görüp duruyorsunuz..."

Halbu ki siz onun Allah'ın âyetleri olduğuna şahitlik ediyorsunuz!

"Ey ehl-i kitâb! Niçin bu layorsunuz?" Kanşınıyorsunuz, JUIİLj JİJI "Hakkı bâtıla,"

"Hakk"dan murad, Allah'ın kitabıdır. Allah'ın Hazret-i Musa ve Isa Aleyhisselâm'a indirdiği kitab...

"Bâtır'dan murad ise, Yahudî ve Hıristiyanların Tevrat ve İncil'de yapmış oldukları tahrifattır. Onu elleriyle yazdılar, sonra diğerinin içine kattılar ve böyle bâtılı, hak suretinde ibraz edip. Ve "hepsi Allah'ın katmdadır," diyerek, halkı aldatmaya çalıştılar...

"Ve hakkı katmediyorsunuz?" (gizliyorsunuz)

Muhammed Mustafa (s.a.v.)'ın peygamberliğini ve sıfat ve vasıflarını gizliyorsunuz.

"Halbuki bilip duruyorsunuz."

Onun hak ve kitabınızda sabit olduğunu pek alâ bilmektesiniz!²⁶⁹

KİTAB EHLİNİN KÖTÜ EMELLERİ

Yüce Meali:

Ehl-i Kitâb'dan bir taife de şöyle dedi: "Varın, o müminlere indirilene güpegündüz İymân edin; âhirinde de dönüp küfredin, belki onlar da dönerler.⁷²

Ve kendi dininize tâbi olanlardan başkasına eman verme-yın." De ki: "Her halde hidâyet Allah hidâyeti. Size verilen gibisi birine veriliyor veya rabbınızın huzurunda size galebe edecekler diye mi bu?" de ki: "Doğrusu fazi Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir ve Allah vâsî'dir, alimdir,⁷³

Rahmetiyle imtiyazı dilediğine bahşeder, daha Allah çok büyük fazl sâhibidir.²⁷⁰

Tefsiri:

"Ehl-i Kitâb'dan bir taife de şöyle dedi:"

Onlar kitab ehlinin reisleri ve onların ardından gelenlerdir.

"Ona İymân edin,"

O Kur'ân-i Kerime imanınızı izhâr edin ki; "Mü'minlere indirilene,"

Müslümanlara indirilene... "Güpegündüz,"

Gündüzün başında, demektir. Gündüzün yüzü, gündüzün ondan ilk zahir olandır. Karşılaşma anında insanın ilk zahir olan tarafı yüzü olduğu gibi..

Ahirinde de dönüp küfredin,"

Günün sonunda İslâmı inkâr ederek, üzerinde olduğunuz dini izhâr edin. Onlara gösterini... Sizin hiç düşünmeden iman ettiğinizi sonra iman konusunda düşünüp araştırdığınızı, birinci görüşünüzde yanlışlığınızı ve bundan dolayı İslâm'dan çıkıp eski dininize döndüğünüzü onlara gösterin!

"Belki onlar da," Mü'minler de,

"Dönerler."

Siz döndüğünüz gibi, onlar da üzerinde oldukları imandan dönerler...

²⁶⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/534.

²⁶⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/535.

²⁷⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/536.

Burada geçen, "taife"den murad, Ka'b Eşref ile Malik bin Sayf tır. Bunların ikisi, kiblenin Mescid-i Aksa'dan Kabe'ye çevrildiğinde, arkadaşlarına (kendilerine inanan ayak takımına)

- "Namaz'da Kâbeye dönmek hakkında Müslümanlara inen Kur'an'a iman edin. Gündüzün başında Kâbeye dönerek namaz kılın; sonra günün sonunda Beyt-i Makdise dönerek namaz kılın! Böylece belki Müslümanlar da; - "Bunlar (kitab ehli) bizden daha iyi biliyorlar! Onlar Kabe'den döndüklerine göre biz de dönelim!" derler." (2/49)

"Ve inanmayın." Kalbî bir tasdik ile ikrar etmeyin!

"Kendi dininize tâbi olanlardan başkasına."

Dininizin ehline demektir. Muhammed (s.a.v.)'a tâbi olan ve Müslüman olanlara değil... Bu taife geçen sözleri söyledi ve "Günün başında Kur'an-ı Kerim'e iman ettiğinizi izhâr edin," dediler. Onların bu sözlerinin bir kısmı kalmıştı. O da: "Kalblerinizle İslâmın hakikatim ve Kur'an-ı tasdik etmeyin! Lakin imanınızı dilde Müslümanlara izhâr edin! Bunu da ancak dindaşlarınıza ikrar edin, demektir."²⁷¹

Hidâyet Allah'ın Hidâyetidir

"Deki: Ey habibim Ahmed! Rasûlüm ya Muhammed! Reislerine söyle ki:

"Muhakkak ki hidâyet Allah'ın hidâyetidir."

Allah onunla dilediğini imana hidâyet nasib eder ve onu i-man üzere sebatkâr kılar. Hidâyet, inayet ve tevfik (başarı vermek) Allâh-ü Teâlâ'nın katında olduğu zaman, sizin tuzaklarınız ve hileleriniz kimseye zarar vermez. Bu onların tuzak ve hilelerinin her zaman uzayıp giden şerefli bir şey olmadığını beyan etmektedir.

"Size verilen gibisi birine veriliyor."

Mahzûf bir fiil için lâm'm takdiriyle illettir. Manası, siz bu sözü söylediniz, ve tuzak kurup, hileyle gerisi geriye döndünüz. Sizin sırt çevirmeniz, size verilenin mislinin kitab ve ilimden başkasına verilmesinden dolayıdır; başka bir şeyden dolayı değil... Sizin hased (ve kıskançlığınız) sizi Kur'an-ı Kerim'i inkâra götürüp, söylediklerinizi size söyledi.

"Veya size galebe edecekler (diye mi?)" "verilmesi" kavli-i şerifinin üzerine atıftır. Buradaki cemi zamiri bir'e aittir. Çünkü buradaki bir (kişi), cemi manasındadır. Sizler hakka sırt çevirdiniz. Sizin hakka sırt çevirmeniz, sâdece bunun içindir. Birine sizin kitabınızın benzerinin verilmesiyle küfrünüzden dolayı o size galebe edecektir.

"Rabbimizin huzurunda,"

Kıyamet gününde, delillerle sizi susturur. Zira Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin kendisine vahiy verdiği bir zat'ın, Rabbinin katında kimsenin, muhalif olanlara deliller getirip onları susturması elbette gerekir...²⁷²

Fazilet Allah'ın Elindedir

"De ki: "Doğrusu fazl,"

Hidâyet, tevfik (muvaffakiyet), ilim ve kitab verilmesi,

"Allah'ın elindedir,"

Allah'ın kudreti ve meşîeti (dilemesi) iledir.

"Onu dilediğine verir." Kullarından...

"Ve Allah vâsî'dir,"

Kudreti kâmil ve tamdır. "Alîmdir."

İlmi kâmil ve tamdır.

Allah'ın kudretinin kemâliyle Allâh-ü Teâlâ'nın kullarından dilediğini dilediği kullarının üzerine üstün kılması (tafdil etmesi) sahih olur. Ailâh dilediğini faziletli kılar.

Allah'ın ilminin kemâliyledir ki, Allah'ın bütün fiilleri ancak ve ancak doğruluk ve hikmet üzeredir.²⁷³

Allah Rahmetini Dilediğine Tahsis Eder

"Rahmetiyle imtiyazı dilediğine bahşeder."

Rahmetini tahsis edip verir,

"Dilediğine.. Allah çok büyük fazl sahibidir."

Bu son iki kavli-i şerif, öncekilere bir ekleme ve Üâve olup o-nun manâsını ikrar içindir...²⁷⁴

ALİM VE HASED

Bu âyet-î kerimelerin tahkikinde şu işaretler vardır.

²⁷¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/536-538.

²⁷² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/538-539.

²⁷³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/539.

²⁷⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/539.

Muhakkak ki hased (kıskançlık) her ne kadar insanın cibilliyetinin merkezinde zerk edilmiş (yerleştirilmiş, az çok bütün insanlarda var olan) bir şey ise de; lakin hususiyetle; ilmi, sefiyelerle çekişmek,²⁷⁵
Âlimlere karşı gururlanmak.
Âlimlere karşı üstünlük taslamak,
ilmi mal toplamaya vesile kılmak,²⁷⁶
İlmi makam ve mevkinin hâsıl olmasına vesile etmek,²⁷⁷
Dünya erbabının nezdinde kabul görmek,²⁷⁸
Ve bunlara benzer (AHâhdan gayri dünyevi bir maksat için elde etmeye çalışan kişiler hasedle husûsileşmiş (özdeşleşmiş)tirler...
Bunlar, Allâh-ü Teâlâ Hazretlerinin kendisine (ilimden) bir kelime verdiği ve sahip olduğu bu ilmi halka neşreden (yayan ve topluma) faydalı olan her (gerçek) âlimi, kıskanırlar.²⁷⁹

Haset (Gıpta) İki Şeydedir

Hased'in hiçbir cinsi caiz değildir. Ancak iki şeydehaset (gıpta) etmek caizdir:
(Birincisi:) Allâh-ü Teâlâ'nın kendisine verdiği malı, Hak (Allah) yolunda helak edip sarfettiği kişi,
(İkincisi:) Aliâh-ü Teâlâ'nın kendisine verdiği hikmet (ilim ve marifeti) insanlara öğreten ve dağıtan kişi...²⁸⁰
Yâni bu şekilde olan hasede hased denilmez; bunlar gıpta'dır ve caizdir. Yahudilerin Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine olan hasedi de bu kabilden bir şeydi...²⁸¹

Hesab Görmeden Cehenneme Gidecekler

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"Altı (sınıf insan) hesab'dan önce cehennem ateşine gireceklerdir."

Sordular:

-"Ya Rasullallah! Onlar kimlerdir? Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

- 1 - Âmirlerki, benden sonra zulüm ve zorbalık sebebiyle,
- 2- Arablar ki ırkçılıkları sebebiyle,
- 3- Dehhâklarki (köy, aşiret ağaları, oymak reisleri, şeyhler ve yetkililer), kibirleri sebebiyle,
- 4- Tüccârlarki hıyaneti sebebiyle,
- 5- Şehir ve köy ehliki cehaletleri sebebiyle,
- 6- İlim ehli ise hased (ve kıskançlıkları) sebebiyle (hesab'dan önce cehenneme) girerler...²⁸²

Üç şey bütün hatâların aslıdır. Onlardan ittika edin, kendinizi koruyun ve onlardan sakının.

1- Kibir,

2- Hırs,

3- Hased (kıskançlık),

Sizi kibirden sakındırırım! Çünkü kibri İblisi, Âdem Aleyhisselâm'a secde etmemeye şevketti.²⁸³

²⁷⁵ Burası aslında şu Hadîs-i şerîfin mealidir:

"Kim ilim adamlarına (karşı münakaşa ve) münazaa yürütmek için veya beyinsizleri şek (ve tereddüt)e düşürmek ve halkın yüzlerini (sevgisini) kendi tarafına çevirmek (ve taraftar toplamak) maksadıyla ilim öğrenmek isterse Allah da onu ateşe atar." Tuhfêfûl-Ahvezi c.7, s. 414

²⁷⁶ Bu konuda Efendimiz (s.a.v.) hazretleri şöyle buyurmaktadır:

"Allah'tan başkası için ilim öğrenmek isteyen veya ilimle Allah (rıazâsı) dan başkasını dileyen kimse, kendisine ateşten oturacak bir yer edinsin." 'lbnî Mace c. 1, s. 95

²⁷⁷ Efendimiz (s.a.v.) hazretleri Hadîs-i şerîfte şöyle buyurmaktadır.

"Kim Aziz ve Celil olan Allah'ın cemâli (ve rızası) istenilecek şeylerden bulunan bir İlmi, dünya (malın) dan bir metâa erişmek için öğrenirse kıyamet günü cennetin kokusunu bulamayacaktır." Ebû Dâvûd c.3, s. 323

²⁷⁸ Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"Kim ahiret amel (işji ile dünya (malı) kazanmayı) dilerse yüzünün güzelliği değişir, zikir (ve vird)i iptal edilir. Ve ismi (cehennem) ateş (in)de sabit kılınır."

²⁷⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/540-541.

²⁸⁰ Sahîh-i Buhârî: 71.

²⁸¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/541.

²⁸² Kenzul-Ummâl: 44030, Hadis kitabında bu Hadîs-i şerîf şu lafızlarla bulunmaktadır:

"Altı (sınıf İnsan) hesab'dan önce cehennem ateşine gireceklerdir."

Sordular:

-"Ya Rasullallah! Onlar kimlerdir? Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

- 1 - Âmirler zulüm ve zorbalık sebebiyle,
- 2- Arablar ırkçılıkları sebebiyle,
- 3- Dehhâklar (köy, aşiret ağalan, oymak reisleri, şeyhler ve yetkililer), kibirleri sebebiyle,
- 4- Tüccarlar yalanları sebebiyle,
- 5- Âlimler kıskançlıkları sebebiyle,
- 6- Zenginler cimrilikleri sebebiyle (hesab'dan önce cehenneme giderler." Kenzul-Ummâl: 44030

²⁸³ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/541-542.

Kibir

Mevlânâ Cami (k.s.) buyurdular:

Kibirsiz lafdır ki O: Karanlık bir gece, kara taşın üzerinde yürüyen kara karıncanın ayak izlerini götür ve ayaklarının vuruşundan haberdardır...

İçi ve dışı bir olmayan kişirlerle kolayca hemhal olma!

Dağı içneden geçirmek yeri yaratmaktan daha kolaydır...²⁸⁴

Hırs Yasak Olan Şeylere Çeker

Sizi hırsan sakındırırım! Çünkü Âdem Aleyhisselâm'ı hırsı, (yasak olan) ağaçtan yemesine sevketmişti.

Yine Mevlânâ Cami (k.s.) hazretleri buyurdu: Kendisinde kanaat olan her gönül azizdir. Hırs ve tamahkarlık olan kişiler, her işe el bağladılar. Her nerede eşyaya karşı kanaat ettiyse orada hırs pazarını bırakıp savaşını kırdı...²⁸⁵

Haset

Sizi sakındırırım! Hased (ve kıskançlıktan). Çünkü iki Âdem oğlundan biri, kardeşini, sâdece kıskançlıktan dolayı öldürdü. Şeyh Sa'dî buyurdular: (2/50) Kimsenin içine eziyet vermemeye gücüm yeter. Hasûd'u ne yapayım! Doğru söylemesi bile rencide iledir... Sultanın yolunu bile kıskanıp incitir... Halbuki onun az bir meşakkatına kendisi güç yetiremez...²⁸⁶

Kıskançlık Ömrü Kısaltır

Esmâ²⁸⁷ buyurdu:

-"Yüz yirmi (120) yaşında bir adam gördüm. Ve ona: 'Senin ömrünü uzatan nedir?1 diye sordum.' O:

-"Hased (kıskançlığı) terk ettim ve (böylece uzun ömre sahip olup) uzun kaldım."²⁸⁸

Kıskancın Ameli Makbul Değildir

Bazı eserlerde buyruldu. Beşinci kat semâ'da bir melek var. Güneş aydınlığı gibi aydın ve nurânî bir şekilde kulun ameli yükselirken, ona uğrar. O melek:

-"Dur! Ben hased meleğiyim! Götürün o ameli sahibinin yüzüne çarpın! Çünkü o adam hased (ve kıskanç) bir kişiydi."²⁸⁹

Hased ve Kıskanç Kişinin Alâmetleri

Denildi ki, hasedçilerin (kıskançların) alâmetlerindendir.

1- Şahid olduğunda (gördüğünde) dalkavukluk yapması,

2- Gaybeti (uzaklaşp, hazır olmadığı) zaman, gıybet eder,

3- Belâ ve musibet geldiğinde (basma gelene) sevinip zevklenir.

Ne güzel buyurmuşlar:

"Allâh-ü Teâlâ hazretleri, fazileti yaymak dilediğinde, buna hasûd (kıskançların) dilini vasıta kılar... Eğer ateş kendisine yakın olanlarla tutuşmasıydı, ûd ağacının güzel kokusu bilinmezdi...²⁹⁰

Kıskançlık

²⁸⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/542-543.

²⁸⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/543.

²⁸⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/543.

²⁸⁷ Esmâ. ismi Abdulmelik bin Kureyb bin Ali'dir. Meşhur dil âlimi, lûgat ve edebiyat araştırmacısı. 122 (m. 740) yılında Basra'da doğdu, lûgat ve Arabî kelimelerin kullanılma şekilleri hakkında, vahalarda, kırlarda ve göçebe kabilelerin arasında dolaştı. Hem kabileler hakkında bilgi topladı ve hemde onların dili nasıl kullandıklarını ve hangi kelimeye nasıl bir manâ yüklediklerini ve hangi ses tonuyla kullandıklarını öğrendi. Topladığı bu bilgileri zamanın halife ve devlet adamlarına takdim etti. Halife ve devlet adamları tarafından büyük hediyeler aldı. Arab dili ve edebiyatına büyük hizmeti oldu. Kur'ân-ı Kerim ve Hadîs-i şeriflere manâ vermede çok titizdi. Rivayeti esas alırdı. Rivayeti bilmediği zaman da: "Arablar, bu kelimenin manâsı için böyle söylerler. Ancak âyet-i kerime ve Hadîs-i şerifteki murad olunan manâ nedir bilmiyorum?" derdi, bir çok kitab yazdı. 216 (m. 831) yılında Basra'da vefat etti.

²⁸⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/543-544.

²⁸⁹ Bu konuda şöyle bir Hadîs-i şerif vardır:

"Hafaza melekleri kulun amelikle yükselirler. Onunla beşinci kat semâyâ kadar çıkarlar (geçerler). 0 ameller sanki, ehline hazırlanıp süslenen bir gelin gibiydi. Beşinci kat semâ ile vazifeli melek onlara:

-"Durun! Bu ameli sahibinin yüzüne çarpın! Ben hased meleğim (kıskançlık yapanların amellerini ve akıbetini bilen meleğim) Bu amellerin sahibi ilim öğrenen ve öğrendiğiyle amel edenleri Kıskanıyordu. Allah'ın kendisine ibâdet ve ilimde nasib verdiği kişileri aşağı görüyor, onları ayıplıyor ve onları kıskanıyordu. Rabbim, onun amelinin beni geçip gitmesine izin vermememi bana emretti."

²⁹⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/544-545.

Hased (kıskançlık) nefsin kötü ahlaklarından. Çok tevhid, ezkâr (zikir ve dualar) ve eserleri Cebbar olan Allâh-ü Teâlâ hazretlerinden geldiği görüşüne vararak (inanarak); insan kıskançlığı izâle edip, gidermelidir. Çünkü insanların, ilim, amel, ahlak ve diğer faziletli vasıflarda insan fertlerinin değişik değişik (derece derece) olması Allâh-ü Teâlâ'nın insanlığa bir rahmetidir. Bütün bunlar, ancak ve ancak, aziz ve alîm olan Allâh-ü Teâlâ'nın ezeli ilmiyle olan takdiriyledir...

Kıskanç kişi, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin müstahak ve layık olmayan bir kişiye in'âm ve ihsanda bulunduğu zannına kapılarak, Hak Teâlâ hazretleri hakkında yakışsız olan bir düşünceye kapılan sefih ve beyinsiz kişidir. Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, zâlimlerin söylediklerinden pek yüce ve münezzehtir.²⁹¹

Hased Kötü Gıpta İyidir

Allâh-ü Teâlâ kitabında kıskançları kötiledi ve yerd. Şöyle buyurdu.

"Yoksa, o nâsa Allah'ın fazlından verdiği nimeti çekemiyorlar da hased mi ediyorlar?"²⁹²

Gıpta övülen bir ahlakıdır. Allâh-ü Teâlâ Hazretlerinden bizleri şerefli sıfatlarla ve latîf ahlakla bezeyip süslemesini ve bizleri, nefsi rezaletlerden uzak kılmasını dileriz! Âminî Ya Rabbe'l-âlemin (âlemlerin Rabbi olan Allâhım dileğimizi kabul et)!²⁹³

EMÂNETLER KARŞISINDA KİTAP EHLİNİN TUTUMU

Yüce Meali:

Ehl-i Kitâb'dan öylesi vardır ki ona yüklerle emânet bırak-san onu sana te'diye eder; gene onlardan öylesi vardır ki, ona bir dinar emânet etsen tepesine binmedikçe onu sana te'diye etmez; bunun sebebi: Çünkü bunlar "Bizim aleyhimize ümmî-lerde bir yol yoktur." derler ve Allah'a karşı bile bile yalan söylerler.⁷⁵

Hayır yol var... Allah var... Her kim ahdine vefa eder ve korunursa, şüphe yok ki Allah o müttakileri sever.⁷⁶

Fakat onlar; o Allah'ın ahdini ve kendi yeminlerini birkaç paraya satanlar... İşte onların âhirette hiç nasibi yoktur. Allah onlara kelâmıyla hitab etmeyecek ve kıyamet günü nazar bu-yurmayacak ve kendilerini temizle çıkarmayacaktır. Onların hakkı elîm bir azaptır.⁷⁷²⁹⁴

Tefsiri:

"Ehl-i Kitâb'dan öylesi vardır ki, ona yüklerle emânet bıraksan,"

"Ona şu kadar emânet ettim," denilir. (v) be harfi emânetin ilsâkı içindir. Çünkü bir şey kendisine emânet edilen kişi, o şey ona ilsâk edilmiş (bitiştirilip, yapıştırılmış) demektir. Çünkü o emânet edilen şey o kişiye yaklaştırılmış ve muhafazası kendisine bitiştirilmiştir.

Burada geçen, "kıntar"dan murad, çok adet demektir.

"Onu sana te'diye eder."

O emâneti, inkâr etmesizin noksanzız olarak tam bir şekilde verir.

Abdullah bin Selâm gibi... Kureyşlî bir adam, Abdullah bin Selâm'a iki bin (2000) ukye altın borç emânet etmişti. Abdullah bin Selâm'da kendisine emânet edilen altınları sahibine iade etmişti.

Kitab ehlinde emânet ehli (emâneti sahiplerine gönül hoşluğu ile verenler) Müslüman olanlardır.

"Gene onlardan öylesi vardır ki,

ona bir dinar emânet etsen,"

Burada geçen "dinâr"dan murad, çok az olan mal demektir. "Onu sana te'diye etmez;"

Bu da Ka'b bin Eşref'tir. Kureyşlî bir adam ona bir dinar emânet etmişti. Ka'b bin Eşref o bir dinarı sahibine vermedi. İnkâr etti. Allâh-ü Teâlâ hazretleri onu (ve onun gibi olanları) kitabında yerd.

Hıyanet ehli, kitab ehlinde Yahudî ve Hıristiyan olarak kalanlardı.

Âyet-i kerimenin manâsı, kitab ehlinin içinde öyleleri vardır ki, emânete gayet riâyet ederler. Hatta velev ki kendisine çok mal emânet edilse bile; o malı sahibine verir.

Yine kitab ehli içinde bazıları gayet büyük bir hıyanet içindedirler. Hatta velev ki kendilerine az bir şey emânet edilse bile o mala ihanet eder.

"Tepesine binmedikçe (üzerinde kaim olmadıkça),"

Hallerin ve vakitlerin umumiliğinden istisnâ-i müferrağ'dır.

Manâsı, o kişi emânetini, hallerinden hiçbir hâlde ve vakitlerden hiçbir vakit sana ödemez; ancak senin devamlı üzerinde durmadıkça veya senin onun başına mübalağa ile dikilmedikçe vermezler. Ancak, bir takım deliller getirerek, muhakeme olup ısrarla istemekle verir.²⁹⁵

²⁹¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/545.

²⁹² En-Nisâ: 4/54.

²⁹³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/545.

²⁹⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/546.

²⁹⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/547-548.

Yahudi Ve Hıristiyanların Haksızlığı

"Bu"Kitab ehlinin, hak ve hukuku terk etmeleri; "Çünkü onlar," Bunun sebebi onlar:

"Dediler ki:"Bizim aleyhimize

ümmilerde yoktur." Kitab ehlinin olmayanların, "Bir yol,"

Ayıplama ve muâhazaya yollan yoktur. (Hak ve hukukları yoktur.)²⁹⁶

Yolu istemeye hakları yoktur, demektir. Çünkü talep edilen şeyler, ancak talep edilenden istenen şeye yol bulunduğu zaman elde edilir.²⁹⁷

Ümmî Kelimesinin Manâsı

"ümmî""ümm'e mensûb demektir. Efendimiz (s.a.v.)" hazretlerine ümmî adı verildi; çünkü Efendimiz (s.a.v.) hazretleri yazmazdı. Çünkü fîjı "ümm" bir şeyin aslı demektir. Yazmayan kişi, asıl olan yazmamak hâli üzere kalmış demektir.

Denildi ki, Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, hakkında"üm-mî", denilmesi, onun Mekke'ye nisbet edilmesindedir. Çünkü Mekke'nin bir adı da "ümmü'l-kurâ" şehirlerin anası ve merkezi'dir.²⁹⁸

Yahudilerin Zulümleri

"Ve Allah'a karşı bile bile yalan söylerlerdi,

Bunun kitablarında olduğunu iddia ederek,

"Ve onlar bildikleri halde."

Onlar, kendilerinin yalancı ve Allah'a iftira ettiklerini bildikleri halde demektir. Çünkü, kitab ehli (ve hususiyetle Yahudiler) kendilerine muhalif olan (kendi dinlerinde olmayanlara) zulüm etmeyi helal sayıyorlar. Ve dediler ki:

-"Tevrâtta, onlar hakkında bir haramlık yoktur."²⁹⁹

Zulüm Bütün Dinlerde Haramdır

Bu iddialarıyla Yahudiler, Allah'a iftira edip yalan söylediler. Çünkü Allâh-ü Teâlâ hazretleri, indirdiği bütün

²⁹⁶ Kitab ehli, kendilerinden olmayan, kendi inançlarını paylaşmayanların kendilerinin üzerine bir hak ve hukuku olmadığına inandıkları için, asırlarca Müslümanlara ve insanlığa büyük zulümler ettiler. Yahudi ve Hıristiyanların bu zulümleri sadece ekonomik haksızlık değil; siyâsî, kültürel ve insanî bir çok haksızlık ve zulüm ettiler: Yahudilerin "Hamursuz Bayramı" (Paschal Holocaust) günlerinde kullanmak için, Yahudi olmayanları. (Müslüman ve Hıristiyanlar 1 iğneli fiçılara koyup, son damlasına kadar kanını alarak, insanları büyük bir zulüm ve işkence ile öldürdüler. Peygamberleri kestiler. İnsanlara akıl almaz şekillerde zulümler ettiler. Bu konuda daha geniş bilgi için "Yahudi Mezâlîmi" kitabına bakınız. Hıristiyanlar. "Engizisyon Mahkemeleri" kurdular. Engizisyon Mahkeme-leri, Roma Katolik Kilisesinin Hıristiyanlığı korumak ve karşı inanç ve fikirde olan insanları düşünce ve inançlarından dolayı feci bir şekilde cezalandırmak için, Avrupalı papazların kurdukları insanlık dışı bir mahkemedir. Engizisyon Mahkemeleri, 1183 tarihinde kurulmaya başlandı. İtalya. Fransa ve İngiltere, İspanya, Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde kurulan bu mahkemeler, kendileri gibi inanmayan ve düşünme yenleri. Müslümanları, Yahudileri ve diğer dinlere mensup olan insanları, bilimsel fikirler ortaya atan aydınları ve ilim adamlarını haksız yere idam ediyor veya yazdıkları kitapları ile beraber yakıyorlardı. Sanıkların avukat tutma hakları yoktu. Sanık eğer Ölmüş ise mezarından çıkarılıp, cesedi (kemikleri) yakılır ve mirasına el konurdu. Engizisyon Mahkemelerinin İnsanlığa haksız yere vermiş oldukları zararın bilançosunu "Lügat-ı Tarihiyye ve Coğrafiye" adlı eserde şöyle beyan edilmektedir:

Engizisyon zulmünden başka yere göç eden.....	5.000.000
Küreğe ve zindana atılarak telef olan.....	291.154
Korku ve işkenceden telef olan.....	43.000
Diri diri yakılan insanlar.....	33.746
İdamdan sonra cesedi yakılan.....	18.027
İşkenceden yaralanan.....	18.000
Toplam.....	5.403.920 kişi.

Dinlerin, İnançların, fikirlerin, bilginin, medeniyetin ve insanlığın en büyük düşmanı olan Engizisyon Mahkemeleri resmî olarak Napolyon Bonaparte tarafından binbir türlü zorluklarla 1807 tarihinde kaldırıldı.... insanlık ibret almalıdır...

²⁹⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/548-549.

²⁹⁸ Mekke'nin ümmü'l-kurâ olduğu hakkında Kur'an-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

"İşte bu da bizim indirdiğimiz bir k'itâb. Feyz u bereketi dünyayı tutacak. Evvelki kitaplar bu tasdik etmedikçe muteber olmayacak. Bir de, Ümmü'l-Kurâ'yı ve hem bütün çevresindekileri inzar edesin diye ki. âhirete iymân edenleri temin edecekler buna iymân ederler ve onlar namazlarının üzerine muhafız olurlar." El-Enâm: 6/92;

"Ve işte böyle sana arabî bir kur'an vahyetmekteyiz ki Ömm'ül-Kurâ'yı ve çevresindekileri sakındırasın ve o toplama gününün dehşetini haber veresin -onda şüphe yok-; bir fırka cennette bir fırka saîr'dedir." Eş-Şurâ: 42/7;

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/549.

²⁹⁹ Yahudilerin, "Tevrâtta, onlar (Yahudi olmayanlar) hakkında bir haramlık yoktur." düşünceleriyle bütün asırlar boyu kendilerinden olmayanlara ve özellikle Müslümanlara binbir türlü zulüm ve işkenceler ettiler. Yüzlerce peygamberi şehid ettiler ve hatta bir çoğunu akıl almaz işkencelerle öldürdüler. Tarih boyunca Müslümanlara zulüm ettiler. İnsanların mallarını ele geçirmenin bütün yollarını caiz gördüler. Başkalarını kandırmayı ibâdet saydılar. Yahudiler. hâlâda bu düşüncededirler. Sinsi bir şekilde başkalarının mallarını ellerinden almanın yollarını araştırmaktadırlar. Bu konuda daha geniş bilgi için bakınız. "İğneli Fiçî" Cevat Rifat Atılhân: "Yahudilikten Niçin Çıktım" Max Frumkîn:" Bedir Yayinevi, Yahudi Mezâlîmi" Ömer Faruk Hilmi, Osmanlı yayinevi.

dinlerde şunları vacib kıldı:

- 1 - Emâneti sahibine vermeyi bütün dinlerde vacib kıldı.
- 2- Başkasının malını alıkoymayı,
- 3- Başkalarına (mal ve mallarına) zarar vermeyi
- 4- Ve başkalarına hıyanet etmeyi haram kıldı.
- 5- Başkalarına zulmü haram kıldı.³⁰⁰

Ümmilere Yol Var

"Hayır yol var.» Allah var..."

Yahudilerin nefyettiği şeyi isbât içindir. Evet onların (Yahudilerin) üzerinde ümmiler hakkında yol vardır, demektir.

"Her kim ahdine vefa eder."

Cümlenin sonundaki zamir, "her kinrfe râcidir. (2/51)

Kim ahdini tam olarak ifâ ederse veya Allâh-ü Teâlâ Hazret-leri'nin kendilerine Tevrâta almış olduğu ahdi ve onlardan, Muhammed Mustafa (s.a.v.) hazretlerine iman için almış olduğu ahdi ve emânete riâyet misâkmı yerine getirirse;

"Ve korunursa,"

Şirk ve hiyânetten korunursa, demektir. ^ "her kim" şartının cevâbı şu kavli-i şeriftir:

"Şüphe yok ki Allah o müttakîleri sever."

Sözünden caymak, hiyânet ve ahdi bozmaktan kendilerini koruyanları, Allah sever, demektir. Müttakîlerin umumiliği, cezâ'dan "her kim" râci olan zamirin makâmıdır. Takva, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin kendilerinden Muhammed Mustafa (s.a.v.) hazretlerine ve onun getirdiği ilâhî kitab'a iman etmeyi nazârî ve amelî kuvvetin mükemmelliğiyle gerektiren bütün ilâhî ahd ve misâklara umûmî olan (İçine alan) bir ahdi ifâde eder.³⁰¹

Tâatın Özü

Bu âyet-i kerime, büyük bir işe; ahde vefâ'nin işine delâlet etmektedir. Bu şundandır: Çünkü taat (ve bütün ibâdetler) iki büyük işte toplanmaktadır. Onlar:

1- Allah'ın emirlerine ta'zîm,

2- Allah'ın mahlûkâtına şefkat...

Ahde vefa bu iki işe beraberce şâmilidir (kapsayıp içine almaktadır). Bunun sebebi, mahlûkâtın menfaat görmesidir. Bu da Allah'ın yaratıklarına şefkat beslemektir. Allâhü teâlâ hazretleri onu emretti. Ahde vefa etmek, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin emirlerine ta'zimdir...

(Şeyh Ahmed Gazâlî hazretleri, buyurdular: "Bütün ilimle-riikelimede topladım. Bunlar; Allah'ın emirlerine tazim, yaratıklarına şefkat etmektir.")³⁰²

Münafıkların Alâmetleri

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"Dört (kötü davranış) vardır. Kimde bu şeyler (bulunacak) olursa hâlis münafık olur. Kimde de bunlardan bir haslet (huy) bulunursa, terk edesiye kadar, nifaktan bir şey onda bulunmuş olur:

1- (Bir şey) emânet bırakılsa (emin bir kişi kabul edilip yanına bir emânet bırakılsa) ihanet eder.

2- Haber verdiğinde yalan söyler,

3- Sözleşme yaptığında (vefa ve söze bağlılığı terkeder ve böylece karşısındakini) mağdur eder.

4- Düşmanlıkta haktan ve adaletten yüz çevirir.³⁰³

İçi ve Dışı Bir Olmayanlar

Tuhfe'nin sahibi buyurdular: Münafıkların alâmetleri, bu dört şeyle sınırlı değildir. Belki bâtını zahirine uymayan herkes münafıklardandır. (İçi ve dışı bir olmayan her iki yüzlü insan münafıktır.)

Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'n den sayının sadır olması (münafıkların alâmetleri dördtür buyurmaları), makamın iktizâsı icabıdır. alimdir. İyi bir³⁰⁴

İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/550.

³⁰⁰ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/550.

³⁰¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/550-551.

³⁰² İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/551-552.

³⁰³ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/552.

³⁰⁴ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/552.

Ahde Vefa İki Türüdür

Ahde vefa (iki türüdür.)

1 - Başkasının hakkında olur,

2- Kişinin kendisi hakkında olur.

Ahde vefa, başkasının hakkında olması mümkün olduğu gibi, kişinin kendi nefsi hakkında olması da mümkündür.

Kişinin kendi nefsi hakkında ahde vefa ise, taat ve ibâdetleri yapmak ve haram olan şeyleri terketmektir.

Çünkü bu olduğu zaman kişi, taat ve ibâdet edip haramları terkettiği vakit nefsi sevab ile fevz-ü necata erip kurtulur ve cezadan uzaklaşır...³⁰⁵

Ahidleri İfâ

Akıllı kişiye düşen vazife, sevinç ve zarar anında, gizli ve aşikâr (her hâl-ü kârda) vermiş olduğu ahdi (sözü) muhafaza etmeye çalışmalıdır.³⁰⁶

Hikâye (Ahde Vefa)

Hikâye olundu: Gencin biri, dünyanın süs ve güzelliklerine bakmamak üzere Allâh-ü Teâlâ hazretleriyle bir akit yaptı. Allah'a söz verdi. Bir gün pazara uğradı. Orada inci ve cevher ile işlenmiş çok pahalı, bir kemer gördü. Kemere baktı, onu beğendi. Sonra geçip gitti. Kemerin sahibi de gencin büyük bir beğeniyle kemere baktığını gördü.

Genç, oradan ayrılıp gittiğinde, adam cevher ve inci işlemeli altın kemeri kaybetti. Adam hızlıca gencin arkasına takıldı. Adam genci yakaladı ve ona:

"Ey yolcu! Sen hırsızın! Sen benim kemerimi çaldın!" diyerek onu yakaladı. Ve Sultana götürdü. Sultan o gence baktığında;

"Bu genç hırsızlardan değildir," dedi. Adam:

"Hayır! O, benim şu şekillerde olan kemerimi çaldı!" diyerek kemerinin özelliklerini anlattı. Sultan, gencin aranmasını emretti. Kemer gencin belinde buldular. Sultan gence:

"Ey genç! Utanmıyor musun, hayırlıların (iyilerin) elbiselerini giyiyor ve fâcirlerin (kötülerin) amellerini yapıyorsun?"

Genç, şaşkın bir şekilde kemere bakar. Ve:

"Ey Mevlâm! Vazgeçiyorum! Vazgeçiyorum! ilâhî bir daha bunun bir benzerine dönmeyeceğim (yapmayacağım)" dedi.

Sultan, gencin dövülmesini emretti.

Dövmek için gaib'ten bir ses işittiler. Söyleyen kişi görünmüyordu. Şöyle diyordu:

"Bırakın onu! Onu dövmeyin! Biz onu te'dib etmek ve Terbiye etmek istedik."

Sultan, gencin üzerine sıçradı. Genci iki gözünün arasından Öptü. sonra ona:

"Bana kıssanı haber ver! Hikâyeni anlat?" dedi. Sultan taaccub etti. Hayretle şu âyet-i kerimeyi okudu:

"Bir de antlaştıkları vakit ahidlerini yerine getirenler...³⁰⁷

Bu hâdise üzerine kemerin sahibi:

"Bu kemeri sana hediye ediyorum! Allah aşkına bunu benden kabul et. Ve bana hakkını helâl et!" dedi. Genç:

"Benden uzak ol! Bu senin yaptığın bir iş değildir. Bunu yapan sanat (ve işlerin) sahibi olan Allâh-ü Teâlâ hazretleridir. Varlık üzerinde Hak Teâlâ hazretlerinden başkası tesir edemez. Diyarlarda onun gayrisinde kimse etkileyici değildir.

Ne güzel buyurmuşlar:

Behlû! ne güzel söyledi. Mübarek huy, kişinin cenk ve yol ü-zere olan ariften aldığıdır. Dostu tanımayı iddia eden kişi, dostluğuna düşmanlık giydirdi.

Gerçi o hakdan haber vermektedir. Ama o halkın hepsine asla öğüt veremez.

Sen bu haber (hadiseye) vakıf olduğun zaman, nefsini terbiye etmek üzere durup çalış! Her şeyde Allâh-ü Teâlâ'nın varlığını müşahede edip, ikiliği ortadan kaldırıp, Allah'ü Teâlâ'nın zatının pak-i sübhâniyesine ulaşınca kadar çalışmalıdır. Allâh-ü Teâlâ hazretleri bize ve sizlere müşahede etmeyi nasîb etsin!³⁰⁸

Ahdini Birkaç Parayla Satanlar

³⁰⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/553.

³⁰⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/553.

³⁰⁷ Bakara: 2/177,

³⁰⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/553-554.

"Fakat onlar; satıyorlar ..."

Değiştiriyor ve alıyorlar, demektir. "Allah'ın ahdini"

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine iman etmeye bedel ve emânete vefa "ya riâyet konusunda,

"Ve kendi yeminlerini,"

Onlar, "biz elbette kendisine yardım edeceğiz ve mutlaka kendisine iman edeceğiz" diyerek kendisiyle yeminlerini bozuyorlar... (2/52) "Birkaç paraya,"

Dünya artığı ve az bir şeydir. "Onlar,"

Yani bu çirkin sıfatlarla mevsûf olanlar, "Hiç nasibi yoktur."

Onların âhiret'te." Ahiretin nimetlerinde

"Allah onlara kelâmıyla hitab etmeyecek..."

Bu kavli-i şerif, Allâh-ü Teâlâ'nın gadabının ve kızmasının şiddetinden kinayedir. Bundan Allâh-ü Teâlâ hazretlerine sığınırız.

"Ve kıyamet günü nazar buyurmayacak..."

Bu istihâne (küçük) görmek ve gadab'dan mecazidir.

"Ve kendilerini temize çıkarmayacaktır."

Evluyasını övdüğü gibi onları övmeyecektir. Huzurunda olanın tezkiye edilmesi gibi tezkiye etmeyecektir. ³⁰⁹

Tezkiyenin Manâları

Allâh-ü Teâlâ Hazretlerinden olan tezkiye çok değişik şekillerde tecelli eder.

1 -Meleklerin dili üzere olur.

2- Vantasizolur... Bu da;

a) Dünyada olur,

b) Âhirette olur...

Allâh-ü Teâlâ'nın tezkiye etmesi, bazan meleklerin lisanları üzere olur. Şu kavli-i şerifte olduğu gibi:

"Ve onlar ki mevlâlarının rızasına ermek için sabretmekte, namazı dürüst kılmakta, kendilerine verdiğimiz azıklardan gizli-açık infâk eylemektedirler ve seyyiyeyi hasene ile defederler. İşte bunlar, dünya yurdunun ukbâsı onlara. Adn cennetleri... onlara girecekler; atalarından, zevcelerinden ve zürriyetlerinden salih olanlar da beraber... Öyle ki melekler her kapıdan üzerlerine girecek diyecekler: "Selâm sizlere, sabrettiğiniz için. Bakın, ne güzel yurdun ukbası." ³¹⁰

Allâh-ü Teâlâ'nın tezkiye etmesi bazin de vasıtasız olur. Allâh-ü Teâlâ'nın vasıtasız olarak tezkiye etmesi; ya dünya da olur:

Buyurulduğu gibi:

"O tevbekâriar, o âbidler, o hamdedenler, o oruç tutanlar, o rukûa varanlar, o secdeye kapananlar, o ma'rûfu emredip munkerden nehyeyleyenler ve Allah'ın hududunu muhafaza eyleyenler... Müjdele, hem o bütün mü'minleri." ³¹¹

Allâh-ü Teâlâ'nın vasıtasız olarak tezkiye etmesi âhirette de olur. Şu kavli-i şerifte buyrulduğu gibi:

"Bir selâm, rahîm bir rabden kelâm!" ³¹²

Yahudiler İçin Acıklı Bir Azab

"Onların hakkı elîm bir azaptır."

Yapmış oldukları bu isyan ve günahlardan dolayı onların hakkı çok acıklı bir azâbdır. ³¹³

Sebeb-i Nüzul

Bu âyet-i kerime, Tevrâti tahrif eden, Tevrâtta Efendimiz (s.a.v.) hazretleriyle ilgili olan âyetleri na't ve vasıflarını anlatan değıştiren; bu tahrifat ve kötülüklerine karşılık rüşvet alan Yahudiler hakkında nâzii oldu. ³¹⁴

YAHUDİLERİN TEVRÂTİ TAHRİF ETMELERİ

Yüce Meali:

Bir de onlardan bir fırka vardır, dillerini Kitaba eğer bü-ğerler, onu Kitâb'dan sanasınız diye; halbuki Kitâb'dan

³⁰⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/554-555.

³¹⁰ er-Ra'd: 13/22,23,24,

³¹¹ et-Tevbe:9/112

³¹² Yasin: 36/58.

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/555-556.

³¹³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/557.

³¹⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/557.

değildir. Hem "O Allah tarafından değildir." derler; halbuki Allah tarafından değildir de Allah nâmına bile bile yalan söylerler.³¹⁵

Tefsiri:

"Bir de onlardan vardır,
Tevrâtı tahrif eden Yahudilerden.
"Bir fırka,"
Ka'b bin Eşref, Mâlik bin Sayf ve ikisinin benzer ve yandaşları...
"Eğer bûgerler,"
kelimesinden gelmektedir. Bükme demektir. (Burada gevelemÇk manasınadır.)
"Dillerini Kitâb'a,"
Kitabı okurken dillerini bükerek, harfleri mahreçlerinden ve yerlerinden çıkarıp tahrif ederler.
"Onu sanasınız diye;"
Tahrif edileni ve "Eğer bûgerler," kavli-i şerifiyle delâlet edileni sanmanız için...
"Kitâb'dan"
Kitabın cümlesinden...
"Halbuki Kitâb'dan değildir."
Mensûb zamirinden hâldir. Halbuki onun okuduMarı kitâb'dan değildir. Onların dillerini bükerek okudukları şey gerçekten kitab'dan olmadığı gibi onların itikadlarına göre de kitâb'dan değil...
"Ve derler;"
Zikir olunan dillerini bükerek (geveleyerek) okumaları ve tahrif, açık bir yol üzere beyan edildi; Tevrat ve tariz değil...
O tahrif edilenler,
"Allah tarafından değildir." Ailâh-ü Teâlâ'nın katından inmiştirdiler.
Yahudiler Tescilli Yalancıdır
"Halbuki o, Allah tarafından değildir."
Halbuki onların itikadlarına göre de o okudukları şeyler. Al-lâh~ü teâlâ'nın katından inmemiştir. (Bu gerçeğe onlar pek a'lâ bilmektedirler.)
"Allah nâmına bile bile yalan söylerler."
Onlar, Allah adına yalan söylüyorlar ve Allah'a iftira ediyorlar. Bu onları tekid ve Yahudilerin bilerek Allah adına yalan söylemeleridir. Onları yalancılıkla tescil etmektedir.³¹⁶

Yahudilerin Kitaba Katmaları

İbni Abbas (r.a.) hazretleri buyurdular:
Burada geçen onlar, Yahudilerdir. Ka'b b. Eşrefe geldiler. Tevrâtı değiştirdiler. Kendi elleriyle bir kitab yazdılar. Bu yazdıkları uydurma kitab'da Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin vasıflarını tamamen değiştirdiler. Sonra Kurayza Yahudileri geldiler onu aldılar ve onu kitab (Tevrat) ile karıştırdılar...³¹⁷

İşaret Edilen Bazı Manâlar

Bu iki âyet-i kerime'de şu işaretler vardır:
"Fakat onlar; o Allah'ın ahdini satanlar.."
Allâh-ü Teâlâ'nın misâk günü kendilerinden tevhid ve vahdeti istemek hakkında ahid aldığı kişiler, demektir.
"Ve kendi yeminlerini,"
Kendisiyle burada yapmış oldukları yeminler.. "Birkaç paraya,"
Dünya meta ve süslerinden, insanın beş duyularının ve nefsanî nefsin sıfatları günahkâr olduğu şeylere karşılık satanlar...
"İşte onların âhiret'te hiç nasibi yoktur."
Rabbânî ahlakın güzel kokularının esintilerinin ruhâniyetinden nasibleri yoktur.
Allah onlara kelâmiyle hitab etmeyecek."
Yaklaşmak, konuşmak ve ikrâm'da bulunmak suretiyle hitab etmeyecek.
"Ve kıyamet günü nazar buyurmayacak." inayet ve rahmet nazarıyla onlara bakıp; kendisi sebebiyle cehennem derekelerine müstahak oldukları kötü sıfatlardan onları tezkiye edip onlara rahmet etmeyecektir.
"Ve kendilerini temize çıkarmayacaktır."
Kötü sıfatlardan, o da cehennem ateşinin yakıtı olmak ve ebediyen cehennemde olmaktır. Onlar ebediyen

³¹⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/557.

³¹⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/557-558.

³¹⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/558-559.

cehennem ateşinden kurtulmayacaklardır.

"Onların hakkı elim bir azaptır."

Allah onlara kelâmıyla hitab etmeyecek, nazar buyurmayacak ve kendilerini temize çıkarmayacağı bir azâb vardır...

Müteşâyhlerin³¹⁸ ve Evliyâlık Taslayanların Durumu

"Bir de onlardan vardır," Marifet ehli olduklarını iddia edenlerden vardır. ^JsfJİL* IV? ;-jf üj^-İe Uij-İ "Bir fırka, dillerini Kitâb'a

eğer bûğerler,"

Marifet ehlinin kelimelerini dillerine dolarlar...

"Onu sanasınız diye;"

Marifetten (kendisini de marifet ehlinden sorasınız diye)

"Kitâb'dan" Ariflerin kalblerine yazılan kitab'dan.. "Halbuki Kitâb'dan değildir." Ailâh-ü Teâlâ'nın arif kullarının kalblerine yazdığından...

"Hem O Allah tarafından.' derler" İlm-i Ledünnfndendir, derler...

"Halbuki Allah tarafından değildir de Allah nâmına yalan söylerler..."

Manâları kaybetme anında evliyâlık, şeyhlik ve marifet ehlinden olma iddia'sını izhâr ederek. Allah adına yalan söylerler...

"Bile bile (kendileri gerçeği bildikleri halde,"

Kendileri, kendilerinin marifet ehlinden olmadıklarını çok iyi bilmektedirler... Ve onlar yapmadıkları şeyleri söylemektedirler.

Sa'dî (k.s.) hazretleri buyurdular:

Yâni yaptıklarından dolayı hesaba çekilmeden önce cehenneme girer. Çünkü onun durumu ateş ve muhasebe halidir. Ve eğer bu durum azâb'dan bir çeşit ise, cehennem azabı daha şiddetlidir... (2/53)

Ne güzel buyurmuşlar:

Gerçi elbisesi ve görünüşü temiz ama. siret ve ahlakı kirlidir. Yakınlarının ve tanıdıklarının içinde (gönül dünyasının kapısını açacak) kilit adam yoktu.

Ne güzel buyurmuşlar:

Eğer er isen, kendi adamlığını söyleme! Her usta ve korkusuz süvarinin karşısına taş çıktığı söylenir...

Yâni her âbid, son anda imanını kurtaramaz. Ancak sâlih bir şekilde yaşayanlar, salih olmayan bir şekilde vefat edebilirler... Bundan Allah'a sığınırız.³¹⁹

Bütün Kerameti Sarık Olmamalıdır

Ne güzel buyurmuşlar: Kimse büyük ve baş olmakla bir şey olmadı. Başlar vardır, beyin dahi kendisinde yoktur... Onun bütün kerameti, sakal ve sarıktır... Birde halka verdiği emir

Onun maharet gördüğü sarık ise pamuktandır... Onlar kendisinden soyulduğunda ot gibidir o.... Yâni ey yeşil bitkiler, Ey iddia erbabı hani manâlar? Ey marifet ehli! Hani muhabbet? Ey muhabbet ehli! Hani taat?³²⁰

Zinâkâr Kadınların Cehennemdeki Durumu

Rivayet olundu:

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, mirâc gecesi, bir takım kadınlar gördü. Kadınların ellerinde makaslar vardır. Kadınlar, o makaslarla kendi göğüslerini makaslıyor. Parça parça kesiyorlardı. Çok şiddetli bir azabın içindeydiler. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, Cebrail Aleyhisselâm'a bunun sebebini sordu. Cebrail Aleyhisselâm :

"Bunlar, kocaları ve çocukları olduğu halde, zinadan çocuk doğuran kadınlardır!" dedi...³²¹

³¹⁸ Müteşâyh, "tefâül" babından ism-i fail'dir. Tefâül babının binası, içten olmayan bir şeyi izhâr etmek manasındadır. İlim sahibi olmayan câhil insanların bilgiçlik taslamalarına Teâruf-i cahilane" denildiği gibi, gerçekten, marifet ehli, evliya, şeyh olmadığı ve hakikî manâda bir ermişliği olmadığı halde, baba ve dedelerinin sâlih insanlar, şeyh veya temiz kişiler olmasını ileri sürerek; kendilerinin de marifet ehli, ermiş, şeyh veya evliya olduğunu iddia edenlere de "Müteşâyh" denir. Tasavvuf tâbiri olan Müteşâyh, şeyh olmadığı halde şeyh gibi görünen, sahte şeyh, şeyhlik taslayan kişi demektir. Buna "müteşeyyih"te denir Sadık vicdanî, müteşâyhlerin İslâm dinine verdikleri zararı şöyle beyan etmektedir:

Din-i mûbîn-i ahmed-i mürsel be-bâd dâd Der sünniyân teşeyyuh der-şia içtîhâd islâm dinini Sünnilikte teşeyyuh, Şîlikteki içtîhâd berbâd etti.

Büyük İslâm Şairi, Nâbî (k.s.) Hazretleri müteşâyhler hakkında şöyle buyurmaktadır:

Asırda zındık sima şeyhler Müstecabu'd-da'velikte lâf atar. Gaybtan mansib verip tâliblere

Aldatıp halkı velayetler satar.

Müteşâyh'lerin İslâm dinine vermiş olduğu zararı hiçbir din düşmanı vermemiştir. Din kisvesine bürünüp, saf MÜslümalann tertemiz duygularını istismar eden insanların bu yolda kazanmış oldukları her türlü mal, para ve maddî çıkar, fahişelerin kazançları ile aynı kategoride değerlendirilir. Merhum Ziya Paşa. fuhuş yapılarak kazanılan mal ile din alet edilerek kazanılan para ve mala şöyle lanet okumaktadır:

"Lanet ola ol male kî, tahsilane anın Ya din ola, ya ırz-u namus ola alet" Müteşâyhlerin şerrinden ve fitnelerinden Allah'a sığınırız! Mütercim

³¹⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/559-562.

³²⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/562.

³²¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/562-563.

Sahte Şeyhler ve Zinâkâr Kadınlar

Şeyh es-Sâfî (k.s.)³²² hazretleri buyurdular:

Marifet iddia edip, irşâd makamına oturanlar; dünya menfaati için gösteriş yapan (sahte şeyh ve evliyâlık taslayanlara) yapılacak azâb, bu zinâkâr kadınlara yapılan azabın yetmiş katı olacaktır....³²³

Çalgıcılar

Çalgı aletlerini alet ederek, dünyalık kazanan bir kişi, Kur'ân-ı Kerim'i vesile kılarak dünyalık menfaat elde etmeye çalışan kişilerden (kötü âlim ve sahte şeyhlerden) daha ehvendirler...³²⁴

Ekmeğe Ulaşmak

Meselâ yüksek bir yerde, ekmeğe olur da, oraya eli ulaşamaz-sa bir kimsenin ve orada ekmeğe elinin yetişmesi için ve Kur'ân-ı Kerim'den başka bir şey yoksa; ekmeği elde etmek için Tanburu (çalgi aletini) ayaklarının altına alıp ekmeğe uzanmalıdır; Kur'ân-ı Kerim'i ayaklarının altına almamalıdır...

Denildi ki:

Dini satmak, apaçık ve büyük bir zarardır.

En büyük ustalık dünyayı sarfedip, din satın almaktır...³²⁵

Şeyhlerin Çoğu

Sen bu zamanın şeyhlerine (şeyh olduklarını söyleyen kişilere) bakacak (ve Kur'ân-ı Kerim ve sünnet-i seniyye'ye göre hallerini inceleyecek olursan); bu şeyhlerin çoğunun gerçekten hakketmedikleri (hakka ermedikleri ve evliya olmadıkları halde şeyhlik) makamları iddia ettiklerini görürsün!

Bu zamanın şeyhleri, yalanlarla halkı sapıtmaktadırlar.³²⁶

Kendisinde manâ ve hakikatte bir eser olmayan hurafe, akıl ve mantık dışı hikâyeler, Kur'ân-ı Kerim ve sünnet-i seniyyeye uymayan üslûblarla halkı dalâlete düşürmektedirler.³²⁷

Müteşâyhilere Halk Nasıl Davranmalı?

Akıllı kişiye düşen vazife, onların (sahte şeyh ve müteşâyhilerin) zahirlerine bakıp asla onlara aldanmamalıdır.

Sahte şeyh ve müteşâyhilerin eser ve işlerine bakarak, yoldan asla çıkmamalıdır.

Müslüman kişi, hemen sahte şeyh ve müteşâyhilerin zahirî bazı işlerine (istidrâçlarına) bakarak; onlara

³²² Şeyh es-Safî (k.s.)'nin kim olduğunu kesin olarak bilinmemekle beraber, Musannif hazretlerinin Celvetiyye tarikat-ı âliyyesinde olması, ve Celvetiyye tarikatının silsilesinde bulunan Şeyh Safiyyüddin Erdebili (k.s.) olmalıdır... Şeyh Safiyyüddün-i Erdebili, 650 (m. 1252) yılında Erdebil'de doğdu. Babasının Hoca Kemaleddin Arabşah'ın oğlu olduğu söylenir. Şeyh Safiyyüddin küçük yaşta babasını kaybetti. İyi bir eğitim gördü. Tasavvuf, marifet ve hikmeti, Zahid Rüküddin İbrahim bin Ravşân Emîr bin Bâbil bin Şeyh Bündâr Kürdî Sencârî Geyiânî hazretlerinden tam yirmi beş yıl kadar ilim tahsil etti. Şeyhinin kızıyla evlendi. Hocasının halifesi olarak Erdebû'e yerleşti. Orada irşâda başladı. Birçok talebe yetiştirdi. 735 (m. 1334) yılında Erdebû'de vefat etti. Şeyh Safiyyüddin (k.s.)'dan sonra onun çocuk ve torunlarına "Safevî" şeyhleri denildi. Başta Osmanlı devleti olmak üzere bütün Türk devletlerinin onlara büyük bir saygısı vardı. Osmanlılar, her sene onlara "Çırağ Akçesi" adı altında hediyeler gönderirlerdi. Zamanla her tarafa şöretleri yayıldı. Timurhân, Yıldırım Beyâzîd'i mağlup edip, Anadoludan esir ettiği Türkmenleri, Safevî şeyhlerinin ricası üzerine serbest bıraktı ve Anadolu'ya gönderince oütün Anadolunun çoğu Safevîlere mürid oldu. Kendilerinde maneviyât kalmayan Safevî şeyhleri postu bırakıp tahta geçmeye karar vermediler. Babadan oğla geçen şeyhlikte maneviyat, cezbe ve aşk kalmamıştı. Tek istekleri dünyalık olmuştur. Bundan dolayı Şeyh Safiyyüddin'in torunlarından Cüneyd postan tahta geçmeye karar verdi. Sünnî olan Osmanlı ve diğer Türk devletlerinin alternatifini sağlamak için Şifliğe kaydılar. Kendileri özbe öz Türk oldukları halde, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin soyundan geldiklerini yaydılar. Sahabelere dil uzattılar. Şah İsmail, Sünnî olan annesi Halime hanımı Tebriz'de şehir meydanında ibret-i âlem için idam etti. Sahabelere dil uzatmayan herkesi idam etti. Yavuz Sultan Seim ile yapılan savaşta mağlub oldu. Anadoluda Safevîler adına ayaklanmalar oldu. Anadoludaki müridlerle Safevîlerin arasındaki bağ ve iletişim koptu. Bunun üzerine Anadoluda bulunan Safevîlerin müridleri, camilerden koptular. Safevîlerle de ilişkileri kesilince camiide de oldular dergahında... İlim, marifet, hikmet, şeriat ve tarikattan uzak bir halde yaşadılar... Zamanla çok garip bir topluluk meydana geldi... Safevî devleti, 1150 (m. 1737) yılına kadar devam etti. Safevîler hadisemi, şeriat, ilim, amel, aşk, vecd ve maneviyattan uzaklaşan, tahrif edilen müteşâyhiliğin ve babadan oğla geçen bir şeyhliğin neler getirdiğine en bariz bir

³²³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/563.

³²⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/564.

³²⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/564.

³²⁶ Musannif hazretlerinin zamanında ki şeyhlerin durumu böyle olduğuna göre bu çağın müteşâyhilerin durumu daha feci olsa gerek! Bu çağın müteşâhiyelerinin şerrinden ve fitnesinden Allah'a sığınmak lazım. Çünkü Müslümanlığın öündeki en büyük engel bu çağın müteşâhiyeleridir. Zira müteşâhiyeler halkın ilim sahibi olmasını ve dinlerinin doğru bir şekilde öğrenmelerini istememektedirler. Bu çağın müteşâhiyeleri, hâşâ Allâh'ü Teâlâ hazretlerinin kendi ailelerinin tekelinde olduğunu sanmakta... Ve ancak kendi soylarından gelenlerin şeyh olabileceğini ve diğer insanların kendilerine mürid olmaları gerektiğini inanmaktadırlar. Senin deden benim dedemin müridiydi: sende benim müridim olacaksın, düşüncesiyle halka yanaşmaktadırlar... Bunlar halkın manen ilerlemelerini istememektedirler. Musannif İsmail Hakkı Bursevî bu çağın sahte

³²⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/564.

aldanmamalı, hak ile bâtılın arasını ayırmalıdır.

Arif ile câhil'in arasını tefrik etmelidir...

Hak'dan sonra gelen bâtıldır...

Allâh-ü Teâlâ hazretleri, bizi ve sizi hak yoldan sapıtmaktan ve kötü amellere kaymaktan korusun.

Âmin! Ya Müteâl!³²⁸

PEYGAMBERİN VAZİFESİ

Yüce Meali:

Hiçbir insan için o salâhiyyet yoktur ki, Allah ona kitâb versin, hüküm versin, peygamberlik versin de o sonra insanlara "Allah'tan beride bana kul olun" diyebilin. Velâkin "Kitâb talim etmekte olduğunuz ve ders alıp vermekte bulunduğunuz için rabbaniler olunuz" der.⁷⁹

Ve hiçbir zaman size melâikeyi ve peygamberleri rablar ittihaz etmenizi de emredemez. Ya sizî müslüman olduktan sonra size küfrü emredebilir mi?⁸⁰

Hem Allah vaktiyle peygamberlerin şöyle mîsâkını almıştır: Celâlim hakkı için, size Kitâb ve Hikmet'ten her ne verdimse, sonra size beraberinizdeKini tasdik eden bir resul geldiğinde, ona mutlak iymân edeceksiniz ve elbette ona yardımda bulunacaksınız, "Buna ikrar verdiniz mi? ve bunun üzerine ağır ahdimi boynunuza aldınız mı?" buyurdu. "İkrar verdik." dediler. "Öyle ise" buyurdu: "Şâhid olun, ben de sizinle beraber şâhidlerdenim."⁸¹

Demek kif bunun arkasından her kim dönse, artık onlar hep dinden çıkmış fâsıklardır.⁸²

Daha Allah'ın dininin gayrisini mı arıyorlar? Halbuki göklerde ve yerde kim varsa, hepsi ister istemez O'na teslim olmuş, hep döndürülüp O'na götürülüyorlar.³²⁹

Tefsiri:

"Hiçbir insan için o salâhiyyet yoktur ki,"³³⁰

Sebebi Nuzûl

Yahudî ve Hıristiyanların peygamberlere yapmış oldukları iftiralarının beyânıdır. Necrân Hıristiyanları:

"İsa Aleyhisselâm bize kendisini Rabb edinmemizi emretti," dediler. Hâşâ ki İsa Aleyhisselâm böyle bir şey söylesin!

Müslümanlardan bir adam geldi. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine:

"Bazımız bazımıza selâm verdiği gibi, biz sana secde etmeyelim mi?" dedi. Bunun üzerine Efendimiz (s.a.v.):

"Maazallah! Allah'tan başkasına ibâdet etmekten veya Allâh'dan gayriye ibâdet etmekten, (Allah'a sığınırım!)³³¹ dedi. İster beşer veya başkası bir şey olsun, Allah'ü Teâlâ'dan başkasına ibâdet etmek veya ibâdet etmeyi emretmek, sahil ve doğru olmaz.

Burada hükümün illetini beyan etmek için; hususiyetle, jQ b\ s £ "Hiçbir beşer için o salâhiyyet yoktur ki," buyruldu. Çünkü beşeriyet kâfirlerin kendisine isnâd ettikleri, işe zıttır. (Zira beşer olan İlâh olamaz)...

"Allah ona kitâb versin,"

Hakkı konuşan (doğruyu dile getiren), tevhide emreden ve şirki nehyeden, Tevrat, İncil ve Kur'ân-ı Kerim gibi bir kitab versin;

"Ve hüküm versin,"

Anlayış ve ilim versin.

"Peygamberlikversin,"

Kitabın verilmesi, hükümün verilmesini gerektirir. Hükümde itibâr edilen şey, kendisinde ilim ve amelin var olmasıdır. Bundan dolayı, âyet-i kerim'de Uî-şül "Kitab "hüküm" üzerine takdîm olundu.

Çünkü l_kiJı "hükünV'den murad, şeriat ilmi, kitabın maksadlarını (manâlarını) ve hükümlerini anlamaktır.

Zira, bütün lügat ve tefsir, bu "hüküm"ün ilim olduğu üzerine ittifak ettiler. Allâh-ü Teâlâ şöyle buyurdu:

"Ey Yahya! Kitab'ı kuvvetle tut' (dedik) ve daha sabî iken ona hikmet verdik.³³²

İlim ve anlayış verdik, demektir.³³³

Semavî Kitapların İnişi

³²⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/565.

³²⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/566-567.

³³⁰ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/567.

³³¹ Ed-Dürrül'mensür: 2/250.

³³² Meryem: 19/12.

³³³ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/567-568.

Semavî kitab. önce iner, sonra o kitab peygamberin aklında husule gelir. Peygamber (s.a.v.) o kitabı anlar ve esrarına vakıf olur.

Peygamber (s.a.v.)'in o kitabı anlaması hâsıl olduktan sonra, o kitabı halka tebliğ eder. Bu peygamberlik ve haber vermektir... Bu tertib ne güzeldir!

"Sonra diye bilsin,"

Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, kendisini zikredilen şereflerle müşerref kıldıktan, kendisine hakkı tarif edip öğrettikten ve kendisini yüksek işlere muttali kıldıktan sonra diye bilsin:(kime)

"İnsanlara, kul olun"

"Allah'tan beride bana,"(Allah'i bırakıp da bana kul olun)

(harf-i cerri) "kul" kelimesine taalluk etmektedir. Çünkü kendisinde fiil manâsı vardır.

"Ve lâkin,"Onlara şöyle der:

"Rabbâniler olunuz"

"Rabbânî," Kelimesinin Manâsı

"Rabbânî." Rabbe mensûb, demektir. Kendisine elif ve nun ziyâde kılınmıştır. kelimesi gibi. Uzun sakallı insana "sakala mensûb" denilir.

Burada bu sıfatın kemâlîne delâlet manâsı vardır. (2/54)

Bir kişi, mübalağa kasdi olmaksızın sakala nisbet edilecek olursa, o zaman, "sakala mensûb" denilir.

"Rabbânî," ilim ve amelde mükemmel, Allâh-ü Teâlâ'nın taatma ve dinine şiddetle sarılan demektir.

"İlâh'a mensûb adam" denildiği gibi... Kişi, ilâhî marifet ve taata yöneldiği zaman, "Allah adamı" denilmesi³³⁴ gibi...

Kitabı Öğretmek

Kitab ta'lim etmekte olduğunuz ve ders alıp vermekte bulunduğunuz için..."

Sizi kitab öğrenmeye dersini yapmaya, yani okumaya devam etmeniz sebebiyle demektir.

Burada kitabın talîm (öğretme işinin) okumadan önce zikredilmesinin sebebi, Kitabı öğretmenin (müstakil olarak) okumaktan çok şerefli (ve üstün) olmasındandır... hiçbir zaman size melâikeyi ve peygamberleri rablar ittihaz etmenizi de emredermez."

"Sonra diye bilsin," kavi-i şerifinin üzerine atıf olduğu için mensûbtur... Cümlelerin başındaki % kelimesi; "Hiçbir beşer için o salâhiyyet yoktur ki," kavî-i şerifinöeki nefîy manâsını te'kid için ziyâde kılınmıştır.

Manâsı; Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin peygamber olarak gönderdiği bir zâtın, kalkıp insanlara, kendi nefesine ibâdet etmesini emretmesi; melekleri ve peygamberleri Rab edinmelerini emretmesi yakışık alan bir şey değildir. Böyle bir şey asla mümkün değildir, demektir.

Kureyş ve Sabitlerin³³⁵, melekler Allah'ın kızlarıdır.³³⁶

³³⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/568-569.

³³⁵ 379 Sabitler, Kur'ân-ı Kerim'de, yahudi ve hristiyanlarla birlikte zikredilen sabitlerin kimler olduğu hakkında müfessirler değişik görüşler ileri sürmüşlerdir:

1- Sabitler; hristiyanlar, yahudiler ve mecûsiler arasında bir topluluk olup hiç bir dine sahip değillerdir:

2- Ehl-i kitap olup Zebur'u okumaktadırlar;

3- Yahudiler ile mecûsiler arasında bir topluluktur. Onların dini yoktur;

4- Sabitlik diğer dinler gibi bir din olup mensupları sadece "Lailahe illallah" derler ve hiç bir şekilde ibadet etmedikleri gibi bir kitapları ve tanidikları bir peygamberleri yoktur. Musul bölgesinde yaşarlar;

5- Meleklerle tapınan bir topluluk olup, bir kibleye yönelerek namaz kılarlar ve Zebur'u okurlar;

6- Irak taraflarında yaşayan bir topluluk olup. peygamberlerin tamamına iman ederler, her sene otuz gün oruç tutup. Yemen'e doğru yönelerek günde beş defa namaz kılarlar (Taberî, Camiul-Beyan an TeVil-i Âyâtîl Kur'ân. Mısır 1969. I, 318-320; Ibn Kesir, Tefsirul-Kur'ânîl-Azim. İstanbul 1984,1, 148-149).

7- Fahrüddin er-Razî diğer görüşleri zikrettikten sonra sabitlerin, yıldızlara tapan bir topluluk olduğu görüşünü doğruya en yakın olarak kabul etmektedir (Tefsir-i Kebir, II, 105).

8- Arapçada "sabit" kelimesi, bir dinden çıkıp başka bir dine giren kimse anlamındadır. Bunun için müşrikler, Rasûlullah (s.a.s)'i sabit diye isimlendirmişlerdir. Çünkü o, dinlerini reddedip yeni bir dine bağlanmıştı (M. Hamdi Yazır. Hak Dini Kur'ân Dili. İstanbul 1936,11,1750).

9- Diğer bir görüşe göre sabit kelimesi, eski bir dine mensup olan topluluğa verilen isimdir ve Arapça bir kelime olmayıp, aslı "sabit" olan süryanice bir kelimedir. Kelime nin aslının bu olduğu kabul edilirse, müşriklerin Rasûlullah (s.a.v)'e sabit demelerinin sebebi olarak, onların onu "Lailahe illallah" demekle sabitlere benzettikleri sonucu ortaya çıkar (Taberî, Tarih, I, 319; Ibn Kesir, a.g.e. I, 149).

10- Bir rivayete göre ise Sabi, Hanûh olarak isimlendirilen, İdris (a.s.)'in torunu Lamek'in diğer bir adıdır. Ve sabitler adlarını ondan almaktadırlar (İbnül-Esir, el-Kâmil)i't-Tarih, Beyrut 1979,1. 62).

11- İbnül-Esir, Nuh (a.s.)'in gönderildiği kavmin sabitlerden bir topluluk olduğunu ve onların putlara tapındıklarını kaydetmektedir.

12- Zerdüşlükten önce Farslar'ın hristiyanlıktan önce de Rumların tâbi olduğu din sabitliği (İbnül-Esir, I. 275. 324). Rumların Sabitler'de olduğu gibi, adlarını yedi gezegenden alan yedi tane putları vardı (İbnül-Esir, a.g.e. I, 330).

13- Sabitliğin esas itibarı ile münzel bir din olması muhtemeldir. Ancak zamanla felsefî ve siyasi etkiler çerçevesinde bozulma ve sapmalara uğramış ve bir gizlilik, bâtinîlik özelliği kazanmıştır. Sabitler, ilk sabitler ve sonraki sabitler olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Bu iki ekolün arasında müşterek oldukları noktalar yanında birbirinden ayrıldıkları noktalar da vardır. İlk sabitlik. Hindistan. Eski Mısır, Suriye ve Keldânîlerin tâbi oldukları ekoldü, Eski Yunan ve Rum dinleri de bu inancın bir yansımasından ibarettir. Sonraki sabitler, İsrail, İran, Yunan ve Roma gibi değişik kültürlerin tesiri altında şekillenen Süryanî ve Keldânî sabitleridir (M. Hamdi Yazır, a.g.e. 11,1751) Bu konuda daha geniş bilgi için Şamil İslâm Ansiklopedisine bakınız.

Yahudilerin, Uzeyr Allah'ın oğludur³³⁷
Hıristiyanların da Mesih (İsa Aleyhissefâm) Allah'ın oğludur, demeleri gibi...³³⁸

Peygamberler Küfrü Emretmez

Ya siz! Muslumandan olduktan sonra size küfrü emredebilir mi?"
Beşerden nefyinin inkârıdır. Zamir kendisine râcidir. Manâsı: Siz tevhid ile muhlis kişiler olduktan sonra; peygamberler hiç size, meleklere ibâdeti ve Peygamberlere secde etmeyi emrederler mi?
Farz-ı muhal size bu küfrü emretseler, peygamberlik ve iman kendilerinden alınır.³³⁹

Peygamberler

Allâh-ü Teâlâ'nın kendisine kitab, hüküm ve peygamberlik verdiği zât insanların en âlimi (bilgini) ve en faziletlisi olur...

Bu durum onları ulûhiyet iddiasından alıkoyar.

Zira Allâh-ü Teâlâ hazretleri, kitab ve vahyi, ancak temiz olan nefis (kişi), zatlara ve pak olan ruhlara indirir.

Hiçbir beşerde peygamber olup da, halkı Allah'ın gayrisine davet etme olmadı. Hiçbir peygamber, halkı Allâh'dan gayrisine davet etmedi...³⁴⁰

Amelsiz Âlim ve İlimsiz Sofu

Bilki ilim ve ders yapmak, Allâh-ü Teâlâ'nın ibâdetine sınımsız sarılmak demek olan Rabbâniyete sebep kılındı.

Bu ilim toplamak için, nefisine sükûnet vermeyen ve nefsinin cehdiyle çalıştıktan sonra elde etmiş olduğu ilmi amel etmeye vesile etmeyen kişilerin helak ve amellerinin boşa gitmesi konusunda kâfi bir delildir...

Bunun misli, güzel bir ağaç diken adamın misâlidir. Dikmiş olduğu güzel ağacın görünüşü kendisinin hoşuna gider. Ama ağacın meyvelerinden faydalanmaz.

Amelsiz ilim ve ilimsiz amel; bunlardan her biri (ilim ve amelden her biri) tek başlarına Rabbe nisbet edilmeleri sabit ve doğru olmaz.

Bundan bilindi ki ilmiyle amel etmeyen amelsiz âlim, kendisiyle Rabbinin arasında bir nisbetin olmasından mahrum olup amel eden câhil gibidir...

Bunlardan her biri, (ilmiyle amel etmeyen âlim ve amel eden câhil-sofunun her ikisi de) Allâh-ü Teâlâ hazretlerinden bir şey üzere değildir...

Kişinin Allâh-ü Teâlâ'ya nisbet edilmesi ancak ilim üzerine mebni olan amel ile sabit ve mümkündür...³⁴¹

Ahlaksız Âlim ve Cahil Sofu

Hazret-i Ali (r.a.) buyurdular:

"iki kişi benim belimi kırdı (büktü).

1 - Ahlaksız (günah işleyen ve ibâdetsiz) âlim,

2- İbâdete sarılan câhil sofu.

Çünkü (bu kötü) alim ahlaksızlığıyla insanları ilimden uzaklaştırmakta ve halkın nefretini kazanmaktadır.

Câhil sofu ise. ibâdete bağlanışıyla insanları, cehalete teşvik etmektedir...."³⁴²

Fayda Vermeyen İlim Korkmayan Kalb

Efendimiz (s.a.v.) buyurdular:

"Menfaat vermeyen ilimden ve haşyet duymayan (Allâh'dan korkmayan) kalb'den Allah'a sığınırız."³⁴³

³³⁶ Allâh'ü Teâlâ müşriklere şöyle cevap verdi:

"Yâ!.. Şimdi rabbiniz sizi oğullarla mümtaz kıldı da kendisi melâikeden dişiler edindi öyle mi? Hakikaten siz çok büyük bir söz söylüyorsunuz!," İsrâ: 17/40.

³³⁷ Allâh'ü Teâlâ Yahudî ve Hıristiyanlara şöyle cevâb verdi;

Yahudiler "Uzeyr Allah'ın oğlu" dediler. Nasrânîler de "Mesih Allah'ın oğlu." dediler. Bu onların ağızlarıyla söyledikleri sözleri ki önceden küfredenlerin sözlerine bezetiyorlar. Allah kahredesiler; nereden saptırılıyorlar.

Ahbarlannı, ruhbanlarını. Önderlerini Allah'dan başka rabler edindiler. Meryem'in oğlu Mesih'i de... Halbuki hepsi ancak bir ilâha ibadet ile emrolunmuşlardı ki. başka ilah yok... Ancak O... Tenzih o sübhâna; onların koştuıkları şirkten. 31 et-Tevbe: 9/3031

³³⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/569-571.

³³⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/572.

³⁴⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/572.

³⁴¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/572-573.

³⁴² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhû'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 3/573.

³⁴³ Değişik lafızlarla, En-Nesâi: 5362, değişik lafızlarla bu konuda çok Hadîs-i şerif vardır:

İlim Öğrenmede Maksat

Âlim ve ilim talebesine düşen vazife, ilmiyle Allâh-ü Teâlâ'nın rızâsını talep etmeleri ve amelleriyle de Rabbânî olmalarıdır...

Kim, bu maksadların dışında (ilmiyle Allah'ın rızâsını kazanmak ve ameliyle de Rabbânî olmanın haricinde bir sebeble ilim tahsil ederse), o kişinin çalışması boşa gider.³⁴⁴

Mürşîd-i Kâmillerin Adeti

Bu âyet-i kerimenin işaret ettiği manâ:

Hakikat ehlinin adeti (ve yolu), kendilerine tâbi olanları ve müridleri Terbiye etmektir.

Bu Terbiye ile müridler ve tâbi olanlar, Rabbânî ahlakla ahlaklanan Rabbânî kişiler olsunlar; kitab'dan Öğrendikleriyle ve ilimlerden dersini yaptıkları (araştırıp öğrendikleri hakikatlar ile) amel edip; Rabbânî bir kişi olsunlar diye müridlerini terbiye edip eğitmektedirler...

Bu mürid ve talabeler, sâdece kitabın dersiyle kanaat etmez onunla amel de ederler.

Kavim (şeyh ve hocalarının) ağızlarından aldıkları şifâhî sözlerle yetinir, taşkınlığa gidip iftira etmezler.³⁴⁵

Sahte Şeyh

Hevâ ve hevesleri ve beşerî sıfatları kendilerine galip olan ve şeyh olduklarını iddia eden bazı kişilerin durumu (maalesef) budur...

Vaktinden önce (kendisi irşâd olup, nefsini Terbiye etmeden ve evliya olmadan evvel) nefsinin saçmalamasıyla şeyhlik iddia ederler.

Bu müteşâyihler, değişik hile ve entrikalar ile halkı aldatıyorlar. Câhil insanları kendilerine tâbi eder ve bağlarlar. O câhil kişileri, (bazı âlim ve şeyhlerin) ağızlarından aldıkları sözlerle ağlarına düşürüp, avlarlar...

Bazı sıdk (doğruluk ehli ve gerçek mürşid-i kâmillere de) mekr yaparlar... Talebe ve müridlerinden doğru yolu öğrenmek isteyenlere mekr edip onların hak yolu bulmalarına mâni olurlar.

Kendilerine mâni olmakla hak yoiun yolcularının yolunu keserler. Onların hak ehli tarikat şeyhleriyle (mürşid-i kâmillere) sohbet etmelerine mâni olurlar.

Bu sahte şeyhler, müridlerine kendilerine teslim olmalarını, kendilerine yaptıkları muamelelere razı olmalarını ve kendilerini memnun etmelerini ve kendilerinden başka bir şeyh, evliya ve mürşid-i kâmil tanımamalarını emrederler...

Onları köleleştirirler... Ve böylece bu müridler, Allâh-ü Teâlâ'nın gayrisine (şeyhlerine) kulluk yaparlar... Zamanımızın şeyhlerinin çoğunun adet, yol ve usûlü böyle olduğu gibi...

Gerçekten bu yol, kendisine kitab, hüküm ve peygamberlik verilenlerin yolu değildir...³⁴⁶

Sahte Şeyhler Kedi Gibidirler

Sa'dî bu tür şeyhleri yererken şöyle buyurdu. Zaman zaman, iştirisin... O kedi yüzlüleri...

Onlar fareleri avlamak tamahına ve sevdasına kapıldılar... Fareleri avlamak için attıkları nâreler ötelerden işitilir... Onların riyazet çekmeleri İsim ve gurur içindir... Asla Ailâh için değil... Boş davulun sesi yüksek çıkar... Ta uzaklarda işitilir... (2/55)³⁴⁷

Meşhur Olma

Yâni. davulun sesi uzaklara ulaşır. Davulun içi boş olduğu için uzaklardan sesi işitilir.

Bu, halk arasında zikirleri çok meşhur olan sahte şeyhlere misâldir...

Onların zikirlerinin halk arasında çok meşhur olması, onların gönül dünyalarının hakikat ve marifetten boş olmasındandır...

Zira, vuslata ermeyi isteyen gerçek şeyhler ve hak yolunun yolcuları, yalnızlığı, kendi hallerinde yaşamayı ve halkın diline düşmek ve meşhur olmaktan nefret ederler.

Gerçek şeyhler, Allâh-ü Teâlâ hazretlerinden (mâsivâ'dan) başka herşeyden kaçarlar. Bırakın, nefsinin halkın arasında meşhur etmek, insanların ellerindeki malı celbetmek (çırağlık almak), belki insanların kendilerinden

Allâhım Sana sığınırım! Haşyet duymayan* (korkmayan) kaibden, doymayan nefisten, menfaat vermeyen ilimden ve kendisine icabet edilmeyen (kabul olunmayan) duadan..." en-Nesâi: 5362.

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/573.

³⁴⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/573-574.

³⁴⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/574.

³⁴⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/574-575.

³⁴⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/575.

bile kaçarlar. Rağbetten kaçan kişi rağbet olunur...³⁴⁸

Kötü Zannetiğın Kimse

Ne güzel buyurmuşlar:

Nereden biliyorsun?

O senin kötü zannettiğın kişi beiki sahibi velayet olan büyük bir evliyâ'dır...

Marifet hiç kimsenin malı değildir... Marifet kimsenin önünde oynaşmaz... O kapılarda onlardan dolayı kaçtın.

Herkesi kötü zannetme!³⁴⁹

PEYGAMBERLERİN MİSÂKİ

"Hem Allah vaktiyle peygamberlerin şöyle misâkını almıştır:"

Kavim (âlimler) buyurdular:

Muhakkak ki Ailâh-ü Teâîâ, peygamberlerden, bazısının bazısını tasdik etmesi için; husûsî bir misâk aldı.

Allâh-ü Teâlâ her peygamberden, ahid aldı. Allâh-ü Teâlâ peygamberlerden;

1- Kendisinden sonra gelen peygamberlere ulaşırsa, iman etmeleri,

2- Kendilerinden sonra gelen peygambere yardım etmeleri,

3- Kendisi eğer ona yetişemezse kavmine o peygambere ulaştıklarında ona iman etmelerini.

4- Ona yardım etmelerini emretmeleri konusunda ahid aldı.

5- Allâh-ü Teâlâ, Musa Aleyhisselâm'dan İsa Aleyhisselâm'a iman etmesi yönünden misâk aldı.

6- İsa Aleyhisselâm, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine iman etmesi için misâk aldı.

Peygamberlerin hâli ve onlar hakkında hüküm böyle olunca, ümmetlerine daha büyük bir evleviyetle (öncelikle) iman etmeleri yakıştır...

Bu âyeti kerimenin manâsı: Ey Habibim Ahmed! ve Rasûlüm ya Muhammed! Allâh-ü Teâlâ'nın peygamberlerden ve onların ümmetlerinden misâk aldığı vakti hatırla! Demektir.

Celâlim hakkı için, size her ne verdimse,"

Lam (J) harfi giriş ve başlangıç içindir. Çünkü misâkın alınması, halef kılmak manasındır. mesvûl'dur. "Size verdim" kavi-i şerifi de onun sı/asıdır. Âidise mahzûftur.

Bunun takdiri "Size verdiğimiz hakkı için," demektir.

"Kîtâb ve Hikmet'ten,"

0 (kitab ve hikmet), helâl, haram ve hadlerin (beşerî ilişkilerden doğan hukukî cezaların) ahkâmını beyân'dır.

Bu cümle, mevsûi'dan hâldir.

"Sonra size bir resul geldiğinde,"

Sıla üzerine atıftır. Sılâ'nın üzerine matuf olan da (hükmen) sılâdır. Bu durumda bu kavi-i şerifin de bir rabitasının (sıla ile mevsûlun arasında köprü görevi gören bir bağlaç) bulunması gerekir. Bunun takdiri:

"Onunla bir rasûl!" demektir.

"Beraberinizdekini tasdik eden," Kitâb'dan,

"Ona mutlak imân edeceksiniz ve elbette ona yardımda bulunacaksınız,"

Mukadder kasemin cevâbıdır. Bu kasemin mukadderdir. Cevâbı ise, mübtedâ'nın haberidir.

Manâsı: Vallahi! Onun peygamberliğini tasdik edecek ve düşmanlarına galib gelmesi ve hak dini izhâr etmesi için ona yardım edeceksiniz, demektir.

Sual: Eğer, "Sonra size bir resul geldiğinde," kav-i şerifinin vechi (güzel ve anlaşılır) tarafı nedir? Peygamberler, peygamberlere gelmez! Peygamberler ümmetlere gelir? (Neden, sonra size bir resul geldiğinde, buyruldu?) denili Seyâb: Bu sorunun cevâbı şöyledir: (Bu sorunun cevâbında iki vecih vardır,

1- Misâkı ümmetlere hamletmek,

2- Bizzat peygamberlerin kendisine,)

Eğer biz; peygamberlerin şöyle ümmetlerinden misâk

"Hem Allah vaktiyle misâkını almıştır:" kav-i şerifini, alınmasına hamledersek, gerçekten alınmasına hamledersek, gerçekten müşkili (sorunu) defedilmiş (ortadan kalkmış) olur...

Yok eğer, "Hem Allah vaktiyle peygamberlerin şöyle misâkını almıştır:" kav-i şerifindeki misâkı peygamberlerin kendi nefislerinden (zatlarından) alınmaya hamledersek; o zaman; "Sonra size bir resul geldiğinde," kav-i şerifinin manâsı, zamanınızda eğer peygamber gelirse," demek olur...

Yüklendiniz mi "Buyurdu,"

Misâkı aldıktan sonra Allâh-ü Teâlâ dedi ki: "Buna ikrar verdiniz mi?"

İmân ve peygambere yardım etmeyi, ikrar ettiniz mi? Demektir.

İstifham, takrir ve tekfuf içindir; Ailâh-ü Teâîâ hazretleri, hakkında istifhamın hakikati muhâi olmasından

³⁴⁸ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/575.

³⁴⁹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/575-576.

dolayı...

"Ve bunun üzerine boynunuza aldınız mı?"

Misâkı aldınız mı?

"Ağır ahdimi/"Sizinle yapmış olduğum akdimi aldınız mı?"

"İsr" iş yapmaktan dolayı insana gelen ağırlık, demektir. Burada, "İsr" ağır olan ahid'tir. Çünkü, sahibine ağırlık verip, onu kendisine muhalefet yapmasına mâni olmaktadır.

"İkrar verdik." dediler.

Buna... Bu kavli-i şerif ile iktifa etti. Onların "İsr"ı yükledikleri zikredilmedi...³⁵⁰

Şahid Olun Allah'a

"Buyurdu"

Noksan sıfatlardan münezze olan Allah sübhânehû ve

"Öyle ise! Şâhid olun,"

Ey peygamberler ve ümmetler! Bazınız, bazınız üzerine şâhid olun!

"Ve ben de sizinle beraber şahicilerdenim."

Ben dâhi sizin bu ikrarınıza şahidimi Sizinle beraberim!

Burada muhatablara, (beraber) kelimesinin dahil edilmesi, onların hakikatte şahidliği mübaşeret edip, görme ve yaşamalannandır Bundan maksad te'/dd ve dönmekten sakınŞümteskti Allâh-ü Teâlâ'nın kendilerine şâhid olduklarını öğrendiklerinde ve bazılarının bazılarına şâhid olduklarını öğrendiklerinde bu ilim onları ikrardan dönmekten sakındırır.³⁵¹

Ahdinden Dönen Fasıktır

"Her kim dönse,"

Zikredilenden yüz çevirse, "Bunun arkasından,"

Misâk, te'kid, ikrar ve şahidHkten sonra dönerse;

"Artık onlar hep dinden çıkmış fâsıklardır."

Taşkınlık yapan, taattan çıkan kâfirlerdendir. Çünkü fâsik, her taifeden, hududu aşan kişidir.

"Dönmek" Sadece Ümmetlere Mahsustur

Teysir Tefsirinde buyruldu:

"Dönmek" asla peygamberlerden vaki olmaz ve olmamıştır. Peygamberler, fasıklıkla vasıflanmazlar. Bu kavli-i şerifin iki vechi (izah yönü) vardır:

Birincisi: Misak peygamberlerden alındı. Ümmetleri de peygamberlere tâbidir, j^üi "Dönmek" ise (hususî olarak yalnız) ümmetlerden vaki olur.

İkincisi: ismet (peygamberlerin her türlü günahattan korunmuş olmaları), mihneti gidermez (imtihanı ortadan kaldırmaz.) (2/56)

Bu misâk onların (kitab ehlinin) kitablannda (Tevrat ve İn-cil'de) yazılıydı. Onlar bunu biliyorlardı.

Yahudi ve Hıristiyanlar, Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin peygamberliğinde sâdik ve o yüce rasûlün hak peygamber olduğunu çok iyi biliyorlardı.

Yahudi ve Hıristiyanların küfürlerine sebep olan şey onların mücerred, düşmanlık, hasedleri (peygamberliğin kendilerine gelmemesinden doğan kıskançlıklardır.) Onlar böylece hasedi kendisini küfre götüren îbîs gibi oldular.

Allâh-ü Teâlâ onların ne zaman böyle olacaklarını onlara sordu. Onlar (Yahudî ve Hıristiyanlar) Allâh-ü Teâlâ'nın dininden başka din ve Allâh-ü Teâlâ'dan başka ma'bûd talep edip aradılar...

Onların bu isteklerini şu kavli-i Şerif beyan etmektedir:³⁵²

BAŞKA DİN Mİ ARIYORLAR?

"Daha Allah dininin gayrisini mi arıyorlar?"

Mukadder bir kavli-i şerifin üzerine atıftır. Yâni, onlar Allah'ın dini (İslâm'dan) yüz çevirip Allah'ın dininin gayrisini mi arayıp taieb ediyorlar?

" Halbuki O'na teslim oldu." Allah için muhlis ve boyun eğdi.

"Göklerde ve yerde kim varsa," İkisinin (yer ve gök) ehli demektir. "İsteyerek"

Onlar, muvahhidler olarak (Allah'ın birliğini kabul ederek), "Ve istemeyerek,"

Kaçınarak ve istemeyerek boyun eğerier ise kâfirlerdir. Bunlar, kendilerinde bulunan Allah'ın sanat (yaratma) eserlerini, hudûs (sonradan olma) delillerini, Allâh-ü Teâlâ'nın onları dilediği gibi. sıhhat, hastalık, zenginlik,

³⁵⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/576-578.

³⁵¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/578-579.

³⁵² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/579-580.

fakirlik, sürü", hüznün vesair hallere çevirmesi (gibi yaratma) delillerini inkâr edenlerdir. Bunların, kaza ve kaderi defetme imkânları yoktur...

"Hep döndürülüp O'na götürülüyorlar."

Yer ve gökte olan her şey Allah'a döndürülür... Bundan murad, dünyada Allâh-ü Teâlâ hazretlerine muhalif olanların dönüşü yakında Allâh-ü Teâlâ'ya olacaktır. Allâh-ü Teâlâ hazretlerinden başka zarar ve menfaat vermeye kadir olamaz. Hak olan İslâm dinine muhalif olanlara bu âyet-i kerime büyük bir tehdit ve korkutmadır.

353

Allâh-ü Teâlâ'mın Almış Olduğu Ahidler

Akıllı kişiye düşen vazife, Rabbine itaat edip, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin misâk günü kendisinden almış olduğu ahdi bozmakla O'na isyan etmemelidir.

Allâh-ü Teâlâ Hazretlerimin peygamberlerle beraber, evliya (âlim ve bütün) mü'minlerden almış olduğu ahidler (şunlardır):

- 1- Tevhîd (Allah'ı bir bilmek,)
- 2- Dinin ikâmesi (ayakta durması için çalışmak),
- 3- Dini dosdoğru yaşamak,
- 4- Dinin öğretilmesi,
- 5- Dinde asla tefrikaya düşmemek (bölünmemek).
- 6- Bazılarının bazılarını tasdik etmesi,
- 7- Birbirlerinin aleyhinde olmamak,
- 8- Halkı taat'a davet etmek,
- 9- Dini tebliğ etmek,
- 10- İbâdeti Allâh-ü Teâlâ Hazretlerine tahsis etmek (ihlâs ile Allah'a ibâdet etmek),

Çünkü Aflâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin kullarından istediği sâdece ibâdette sıdkıyet, samimiyet, ihlâs ve Rubûbiyyetin hukukuna riâyet etmektir...³⁵⁴

Zahirî ve Bâtınî Nimetler

Şeyh Şâzelî (k.s.) hazretleri buyurdular:

Ne zaman ki Allâh-ü Teâlâ hazretleri, sana taatı nızıklandın (sana ibâdet etmeyi nasip eder) ve fena fillâh (derecesine nail oimak) sebebiyle o ibâdetleri gözünde büyütmemeyi sana nasib ettiğinde, gerçekten Allâh-ü Teâlâ Hazretleri, zahiri nimetlere boğmuştur. Böylece zahirini kendi emirlerine muhalefet etmekten kurtarmıştır...

Allâh-ü Teâlâ hazretleri, aynı zamanda sana bâtınî nimetleri de vermiştir... Allâh-ü Teâlâ hazretleri, seni kahrına teslim olmayı rızıklandırdığında (nasibettiğinde) gerçekten sana bâtınî nimetlerini vermiştir. İşte HakTeâlâ Hazretleri'nin senden istediği de bunlardır...³⁵⁵

İbrahim Edhem (k.s.) Hazretleri

İbrahim Edhem (r.h.) hazretlerine denildi ki:

-"Bizim için meşgul edersen da, senden bir şeyler işitsek?"

İbrahim Edhem hazretleri:

-"Ben (dışınızda) dört şeyle meşgulüm! Bunlardan kurtulduğumda sizinle beraber otururum," dedi. Kendisine:

-"Ey Ebâ Ishâk nedir O?" dediler. İbrahim Edhem hazretleri buyurdular:

-"Beni sizinle olmaktan meşgul eden şeyler şunlardır.

Birincisi: Allâh-ü teâlâ Hazretleri'nin Âdem Aleyhisselâm'dan misâk almasını hatırladım. Allâh-ü Teâlâ: "Bunlar cehennemliktir, aldırma! Bunlar da cennetliktir aldırma etmem! Dediğinde kendimin hangi firkadan olacağımı bilmiyorum!... (Bunu düşünüyorum!)

İkincisi: Tefekkür ettim! Çocuk (cenin) daha annesinin karnında iken, müvekkel olan melek: "Ya Rabbi! Şaki mi? Said mi?" dediğinde bu vakitte benim cevâbımın nasıl çıktığını bilmiyorum!

Üçüncüsü: Ölüm meleği (Azrail Aleyhisselâm), indiğinde benim ruhumu almak istediği zaman: "Ya Rabbi! Bunun ruhunu islâm üzere mi alayım? Yoksa küfür üzere mi" der! Bu vakitte benim cevâbımın nasıl çıkacağını bilmiyorum!

Dördüncü: Allâh-ü Teâlâ'nın:

"Ve haydin ayrılın bugün ey mücrimler!"³⁵⁶

³⁵³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/580-581.

³⁵⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/581.

³⁵⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/581-582.

³⁵⁶ Yâsîn: 36/59,

Kavl-i şerifini düşünüyorum! Hangi fırkadan olacağımı bilmiyorum!
Ben bu meşguliyetler, beni sizinle oturmaktan ve sizinle konuşmaktan meşgul etmektedir..." dedi.³⁵⁷

Hayır ve Şer Tekliff

Bunda şuna işaret vardır:

Kul, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin kazâ'sına- teslim olmakla beraber, mükellefiyet vazifesine elbette riâyet etmesi gerektir.

Zira hayır ve şer onun hakkında kaza edilmiştir. Lakin Efendimiz (s.a.v.) hazretleri şöyle buyurdular:
"Amel edin (emir olunduğunuzu yapın!) Her biriniz kendisi için yaratılan şeye müyesser olur."³⁵⁸

Nefsini Tezkiye

Akıllı kişi, önce nefsini tezkiye etmeye çalışmalıdır. Sonra da, Allah'ın kullarına vasiyet etmelidir. Kişi, çalışmasının miktârınca ve gücü nisbetinde mükellef olur.

İnsanlar, mertebeleri bakımından değışiktirler. Talep edilen mertebelerin en yükseğine çıkanlara ne mutlu!

Ne güzel buyurmuşlar:

Kuşlar, havsaları kadar tane toplarlar...

Küçük Yundu kuşunda, arda arda yiyen havyanın yemek iştah ve zevki yoktur...³⁵⁹

Yüce Mertebe

Şeyh es-Saffi (k.s.) hazretlerine denildi:

-"Talib (mürid) menzilleri aştığı zaman, bundan sonra kendisine ulaşamadığı başka bir mertebe kalır mı?"

Şeyh Saffi (k.s.) buyurdular:

-"Evet kalır! Rabbinin kendisini kabul edip etmediğini bilmesi kalır?"³⁶⁰

Evliyanın Durumu

Kuşeyri'de buyruldu:

Şu an veli olan bir zâtın hâli gelecekte değışebilir! Velinin Akıbetinin emniyette bulunması, evliyânın kerametlerinin cümlesindedir. Alâh-ü Teâlâ bizeri ve sizleri, korusun! Size hüsn-ü hatime ile gitme tavsiye ederim. (2/57)

Ne güzel buyurmuşlar:

Bütün âlem, her ân söylediler ki: Yâ Rabbi! Bizim akıbetimizi övülür ve güzel bir hâle çevir!³⁶¹

PEYGAMBERLERE İMAN

Yüce Meali:

De ki: "Biz inandık, Allah'a İymân getirdik; bize indirilene de, İbrahim'e ve İsmail'e ve İshak'a ve Ya'kub'a ve Esbât'a indirilene de Musa'ya ve İsâ'ya ve Nebiyyûn'a rablarından verilene de... Onlardan birinin arasını ayırmayız ve biz ancak O'na boyun eğer müslimleriz.⁸⁴

Her kim de İslâm'ın gayrı bir din ararsa, artık ondan ihtimâli yok kabul olunmaz ve âhirette o hüsrân çekenlerden olur.⁸⁵

Nasıl muvaffak eder Allah? bir kavmi ki, kendilerine beyyineler gelmiş ve Peygamber'in hak olduğuna şehâdet getirmişler iken, imanlarının arkasından nankörlük edip küfre sapmışlardır. Halbuki Allah zâlimler güruhunu muvaffak etmez.

Onlar, işte onların cezaları; Allah'ın, meleklerin, insanların hepsinin laneti üzerlerindedir.⁸⁷

Ebediyyen onun içindedirler, azapları hafifletilmez ve kendilerine mühlet verilmez.⁸⁸

Ancak onun arkasından tevbe edip, salâha girenler başka; çünkü Allah gafurdur, rahîmdir.⁸⁹

Elbette İmanlarının arkasından küfretmiş sonra da küfürde ileri gitmiş kimselerin tevbeleri kabul olunmak ihtimali yoktur; bunlar hep dalâl içinde kalmış sapıklardır.⁹⁰

Küfretmiş ve kâfir oldukları halde ölüp gitmiş kimseler, her halde bunların her biri kendini kurtarmak için dünya

³⁵⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/582.

³⁵⁸ Riyâzus-Sâlihîyn: 942, müttefekun aleyhtir.

İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/582-583.

³⁵⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/583.

³⁶⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/583.

³⁶¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/583.

dolusu altın verecek dahi olsa, hiç birinden kabul edilmek ihtimali yoktur. Bunların hakkı elîm bir azaptır ve kendilerini kurtaracak da yoktur.³⁶²

Tefsiri:

De ki: "Biz inandık, Allah'a"

Allâh-ü Teâlâ hazretleri, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine, kendisinin zikredilen şeylere iman ettiğini (insanlara) haber vermesini emretti. inandık" kavlı-i şerifinde zamirin cemi gelmesi, Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri'nin meliklerin (kral ve sultanların) âdetlerinin üzerine konuşmak sebebiyle, o yüce rasûlü (s.a.v.)'ın emir mahallini yüceltmek ve kadrinin hâlini izhâr etmek içindir.

"Bize indirilene'de;" O indirilen şey, Kur'ân-ı Kerimdir.³⁶³

Nuzûl

(inmek, masdarımdan müştak olan fiillerin müteaddî olmasının vecihleri:

1- harf-i cerri.

2- harf-i cerri ile müteaddî olur. (inmek) peygamberlerde son bulmak (intihaya ermek) manâsında {harf-i cerri} ile müteaddî olduğu gibi, yüksekte gelmek manâsında, (harf-i cerri) ile de müteaddî olur.³⁶⁴

Bütün Peygamberlere İndirilenlere İmân Ettik

İbrahim'e ve İsmail'e ve İshak'a ve Ya'kub'a ve Esbât'a indirilene de..."

(Kitab ve) Suhuf'lara iman ettik...

"Esbât'ın Manâsı

"Esbât", kelimesi'nin cemiidir. torun demektir. Burada geçen, "Esbât'tan murad, Yakub Aleyhisselâm'ın (evlâd ve) torunlarıdır. Yakub Aleyhisselâm'ın on iki (12) oğlu vardı. Onların zürriyetlerine "Esbât" denilir. Onlar, aynı zaman İbrahim Aleyhisselâm'ın da torunlarıdır... "ve Musa'ya ve isa'ya verilene de (iman ettik),"

Tevrat, İncil ve ikisinin elinde zahir olan diğer mü'cizelere de iman ettik.

Burada (peygamberlerin içinde hususiyetle) ikisinin (Hazreti Musa ile İsa Aleyhisselâm'ın) zikredilmesi, kelâmın (konuşmanın) Yahudî ve Hıristiyanlarla olmasındandır....

"Ve peygamberlere,"

Zikredilen ve zikredilmeyen indirilenlerin hepsine iman ettik.

"Rablarından," bütün peygamberlere

Kitablardan ve mü'cizelerden....

"Onlardan birinin arasını ayırmayız."

Yahudî ve Hıristiyanların yaptıkları gibi yapmayız. Yahudî ve Hıristiyanlar, peygamberlerin bazısına iman ettiler, peygamberlerin bazısını inkâr ettiler. Biz muhakkak ki bütün peygamberlerin peygamberliklerinin sihhatına ve zamanlarında onlara indirilenlerin hakikatına iman ederiz...³⁶⁵

Şeriatları Neshedilen...

İmâm Fahreddin-i Râzî, Tefsiri (kebirin)de şöyle buyurdular:

Şeriatları neshedilen daha önce gelen peygamberlere imanın keyfiyetinde âlimler ihtilâf ettiler.

İhtilâfın hakikati (tartışılan nokta) şudur:

Peygamberlerin şeriatları nesh olduğuna göre, acaba o peygamberlerin peygamberliği de neshedilmiş mi? (Yoksa şeriatları nesh olmuş olmakla beraber peygamberlikleri devam ediyor mu?)

Bu konuda bazı âlimler: "Onların peygamberlikleri de nesh edilmiştir," dediler. Ve devamla şöyle dediler:

-"Biz onların nebî ve rasûl olduklarına iman ederiz. Ama şu an (halen) nebî ve resul (peygamber) olduklarına inanmayız."

Âlimlerin kimi de:

-"Şeriatlarının neshedilmesi, peygamberliklerinin neshediime sini gerektirmez!" Ve bunlar:

-"Biz onların şu an (halen) peygamber olduklarına iman ederiz." Dediler.

Bu konuda uyanık ol!³⁶⁶

³⁶² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/584-585.

³⁶³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/585-586.

³⁶⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/586.

³⁶⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/586-587.

³⁶⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/587.

Biz Allah'a Boyun Eğenleriz

"Ve biz ancak O'na boyun eğen müslimleriz."

İslâmi, istislâm manâsı üzerine olursa, boyun eğmek manâsına gelir.

Veya islâm, i-m- "selâmetten olursa, "muhlisleriz" manasınadır. Allâh-ü Teâlâ hazretlerine nefsimizi ihlâs ile teslim ettik, onda Allah'a hiçbir şerik koşmayız.

Bu kavli-i şerifte kitab ehlinin (Yahudî ve Hıristiyanların) imanına tariz vardır. Çünkü onlar, bu imandan uzaktırlar.³⁶⁷

İSLÂM'IN GAYRİ DİN ?

"Her kim de İslâm'ın gayrı ararsa,"

Tevhidin dışında ve Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin emirlerine boğun eğmenin haricinde (din) ararsa...

Şirki açık olan müşrikler ve hakikatte müşrik olmakla beraber tevhid ehli olduklarını iddia eden kitab ehli gibi...

iLi "Bir din,"Kendisine girmek için...

Bu kavli-i şerif, "islâm 'm gayrı ararsa " kavli-i şerifinin mefûiidür. Kendisinden hâldir de... Çünkü aslında onun sıfatıdır. Sıfat mevsûfunun üzerine tekaddüm ettiği için ondan hâl olarak nasb oldu.

"Artık ihtimâli yok kabul olunmaz."

Bu (arayış ve başka din edinmesi),

"Ondan,"Ebediyyen kabul olunmaz. Belki şiddetli bir şekilde reddolunur ve çirkinler çirkinidir...

"Ve âhirette o hüsrân çekenlerden olur."

Sevâb'dan mahrum olmak ve cezalandırma hâsıl olmasıyla hüsrana düşmüşlerdir. Cehenneme girip, orada, dünyada kaçırmış oldukları salih amelden dolayı büyük bir tahassür, teessüf, üzüntü ve kedere kapılırlar.

Bu bâtil dini tahrir için, dünyada katlandıkları meşakkat, zorluk ve yorgunluklardan dolayı da ayrıca üzülmüşler.

Bu kavli-i şerifin manâsı, İslâm'dan yüz çeviren, İslâm'ın dışında din arayanlar gerçekten menfaati kaybetmiş; Allâh-ü teâlâ Hazretleri'nin insanlar üzerinde yarattığı, "fitrat-ı selîme"³⁶⁸lerini ibtâl ettikleri için, büyük bir hüsrana düşmüş ve zarara uğramışlardır.

Biiiki, bu âyet-i kerimenin zahiri, imanın İslâm'ın kendisi olduğuna delâlet eder. Eğer iman İslâm'ın dışında bir şey olmuş olsaydı, imanın makbul olmamasını gerektirirdi. Şu kavli-i şerifinden dolayı:

"Her kim de İslâm'ın gayrı bir din ararsa, artık ondan ihtimâli yok kabul olunmaz."

Cevâb, İslâm bütün dinlerin kabulüne zıttır. Kendisine zıt olan şeylerin kabulü mümkündür.³⁶⁹

İmândan Sonra Küfre Girenler

"Nasıl muvaffak eder Allah?" Hakka nasıl hidâyet eder. "Bir kavmi ki, imanlarının arkasından nankörlük edip küfre sapsmışlardır."

Denildi ki bunlar on kişi kadardı, iman ettikten sonra küfre döndüler. Mekkeye ilhak ettiler.

Burada geçen,"Nasıl muvaffak eder (hidâyet verir)"? kavli-i şerifi onların hidâyete ermeleri çok uzaktır, manasınadır.

Zira Allâh-ü Teâlâ hazretleri hakka karşı inatçı ve onu kabul etmekten büyüklenen nice kavimlere hidâyet nasib etti. Bunlar, Allah'tan korkmadıkları ve Allah'a boyun eğmedikleri halde, Allâh-ü Teâlâ hazretleri onların içinde hidâyeti yaratmakla onları hidâyete getirdi. Aliâh-ü Teâlâ, onları hidâyeti kesbedecek amellere muvaffak kılar ve hidâyeti yaratır. Bunu elde etmeye onları muvaffak kılar.

İnsanlar, boyun eğip, hakka karşı saygılı olur ve hakka râğbet eder (istekli bulunurlarsa), Allâh-ü Teâlâ hazretleri, onları hidâyete muvaffak ve kadir kılar...

Burada geçmekte olan hidâyetten murad, hidâyetin yaratılması demektir. (2/58)³⁷⁰

Kul Kasd Eder Allâh-ü Teâlâ Yaratır

(Allâh-ü Teâlâ her şeyi yaratmaya kaadir fakat;) bu teklif ve imtihan dünyasında "Sünnetüllâh" (Allanın kanunu), her fiili, kulun onu işlemeye kast etmesinin akabinde hemen yaratması şeklinde cereyan etti. Allâh-ü Teâlâ hazretleri işleri kulların ona kasd etmeleri (yapmaya niyetlenmelerinin) ardından hemen yaratır.

Sanki burada Allâh-ü Teâlâ şöyle buyurmaktadır: Onlar, küfrü tahsil edip, onu istedikleri müddetçe, nasıl Allâh-

³⁶⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/588.

³⁶⁸ İslâm Fitratı, Allâh-ü Teâlâ'nın herkesi İslâm fitratı üzere yaratması demektir. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

Her doğan çocuk İslâm fitratı üzerine doğar. Anne ve babası, onu Yahudi leştirir ya Hıristiyanlaştırır veya Mecûsî yaparlar." Buhari, cenâiz, mevsuatülHadîs-i şerif: 1270

³⁶⁹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/588-589.

³⁷⁰ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/589-590.

Teâlâ hazretleri, onların içinde marifet, hidâyet ve hidâyete erme isteğini yaratsın?"³⁷¹

Lisân İle İkrar, Kalben İman

"Ve Peygamberin hak olduğuna şehâdet getirmişler iken,"

Söylediklerini tasdik ederlerken,

"Ve kendilerine beyyineler geldi"

Kur'ân-ı Kerim'den onun sıdkına (doğruluğuna) delâlet eden beyyineler geldi.

"Şehâdet getirmişler," kavli-i şerifi, "imanları" kelimesinin üzerine atıftır. Fiil cümlesine girmesi itibariyledir. bu cümle; "iman ettikten sonra ve şahit olduktan sonra" demenin kuvvetindedir.

Bu âyet-i kerime, lisan ile ikrarın imanın hakikatının haricinde (dışında) olduğuna delildir.

Zarurî olarak, matuf matufun aleyhe mugayirdir.³⁷²

Hidâyet Vermez

"Halbuki Allah zâlimler guruhunu muvaffak etmez."

Nazarı (delillere bakıp gerçeği görmeyi) ihlâl ederek, küfrü imanın yerine koyup, nefislerine zulmedenlere, Allah muvafakat vermez. Kendisine gelen hakkı tanıdıktan sonra haktan yüz çevirene nasıl muvafakat ve hidâyet versin?³⁷³

Kâfir ve Zâlimlerin Hidâyeti

Suâl: Eğer denilse ki: Bu âyet-i kerimenin zahiri, mürted olanlara Aliâh-ü Teâlâ'nın bir daha asla hidâyet nasib etmemesi ve zâlimlere Allâh-ü Teâlâ'nın hidâyet vermemesi gerekir. Halbuki biz, gerçekten bir çok mürtedin yine hidâyet bulup Müslüman olduklarını ve zâlimlerden bir çok kişinin, zulümlerinden tevbe ettiklerini gördük? (Buna ne denilir?)

Cevâb: Bu âyet-i kerimenin manâsı, onlar küfre rağbet edip, küfür üzere kaaim ve sabât ettikçe Allâh-ü Teâlâ hazretleri, kendilerine hidâyet vermez. Ve onlar islâm'ı kabul etmezler... Ama hakkın ne olduğunu araştırıp, buldukları delillerle kendilerine hidâyet nasib olduğu zaman Allâh-ü Teâlâ hazretleri onların içinde hidâyeti yaratır ve onlar böylece hidâyet bulurlar.³⁷⁴

Lanet

"İşte onlar,"

Bu zikredilenler! Kötü sıfatlarla muttasıf olmaları itibariyle, "Onların cezalan; Allah'ın laneti üzerlerinde ."

"Lanet," cennetten ve Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmak, ceza ve azabın üzerlerine indirilmesi demektir.

"Ve meleklerin,"

Meleklerin laneti, insanların laneti gibi sözledir.

"İnsanların hepsinin," (Laneti)

Burada insanlardan murad, mü'mînlerdir. Zira eğer bununla bütün insanlar, murad edilmiş olsaydı o zaman, insanlardan her birinin, kendilerine muvafık ve muhalif olan herkese lanet okuması gerekirdi.

Bir insanın kendisine muvafık olan bir kişiye lanet okumasının bir yönü ve kabul tarafı yoktur.

İnsanların hepsinin kâfir ve bâtil yolda olana lanet okumasına binâen burada bütün insanların murad edilme ihtimâli de vardır. Lakin lanet okuyan herkes kendi itikadına göre kendisinin hak olduğu, asla kâfir ve batıl üzere olmadığına inanır.

Onun {kâfirin} küfrü Ailâh-ü Teâlâ'nın ümindedir. Bir kâfir lanet okuduğu zaman aslında kendisine lanet okumuştur. Her ne kadar kendisi bunu bilmezse bile...³⁷⁵

Ebediyen Mel'ûn Olanlar

"Ebediyyen onun içindedirler,"

"Onların üzerlerine" kavli-i şerifinin zamirinden hâl'dir. Onlar lanet ve cezada oldukları halde, demektir.

Ebediyen lanette olmanın manâsı, kıyamet günü de şüphesiz melekler ve mü'minler, onlara ve onlarla beraber cehennem ateşinde olanlara lanet edeceklerdir. Lanetten onların halinden hiçbir şey hâli olmayacak

³⁷¹ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/590.

³⁷² İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/590-591.

³⁷³ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/591.

³⁷⁴ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/591.

³⁷⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/591-592.

(soyutlanmayacak)tir. hafifletilmez ve kendilerine mühlet verilmez."

"Inzâr" tehir etmek (geciktirmek) demektir. Onların azâbları hafifletilmez ve azâbları bir vakitten diğer vakte tehir edilmez. Azab. kâfirlere ilhak edip, faydaların şaibesinden uzak ve zarar verici olup, lanet ve azâb onlardan daima kesilmeyecektir.

Bundan ve buna götüren şeylerden Allah'a sığınırız. ³⁷⁶

Lanet Olmayanlar

"Ancak onun arkasından tövbe edenler, başka;"Mürted olduktan sonra, tövbe edenler başka "Salâha girenler," Fesad edip (bozdukları) şeyleri düzeltenler hariç,

"Çünkü Allah gafurdur, rahimdir."

Allâh-ü Teâlâ, onların tevbesini kabul eder. Onlara fazl-u keremde bulur.

"Ve salâha girenler." kavli-i şerifinin, ı "Ancak onun arkasından tevbe edenler," kavli-i şerifinin üzerine atfedilmesi; tevbenin tek başına ki- bu tevbe geçmişte mürted olmaya pişman olmak ve gelecekte onu bir daha işlememeye azmetmek kâfi değildir. Bu tevbeye sâllh amel izafe edilip eklenmedikçe bir faydası olmaz.

Murakabelerle bâtnlarını, Hak Teâlâ Hazretleriyle beraber ıslâh edip; halkla beraber olduklarında muâmeierini ıslâh edip düzeltenler, demektir.

Bu tevbe ve pişmanlık, nefsi emmârenin kalb üzerine olan istilâsının heyetine saplanması kalmayan ve kalbî kir ve pasta ısrar etmeyen kişiler için hâsıl olur. Onun ötesinde, hicabın arkasında, kendisinde istidad nurunun yolunda nefsin sıfatları kalır. AHâh-ü te?lâ hazretleri, rahmet ve tevfiğiyle ona ulaşır. O kişi de böylece yaptıklarına pişman olur. Nefsin tezkiyesi ve kalbin tasfiyesi babında riyâzâtlara devam eder... ³⁷⁷

Hikâye

Sırrı Sakatı (k.s.) hazretlerinden hikâye olundu. Buyurdular. Bir gün:

-"Zaif kişinin kuvvetliye isyan etmesine şaşarım" demiştim.

Sabah olduğunda, sabah namazını kıldığımda, baktım ki, bir genç Arkasında, hayvanlarının üzerine binmiş silahlı adamları olan ve önünde de köleleri olan genç Kendisi de hayvanın üzerin-

-"Hanginiz Sırrı Sakatî'siniz?" dedi. (2/59) Beraberimde oturanlar, beni işaret ettiler. Genç bana selâm verdi. Ve gelip, yanıma oturdu. Bana, senin:

-"Zaif kişinin kuvvetliye isyan etmesine şaşarım" dediğini i-şittim. Bununla neyi murad ettiniz? Dedi. Ben:

-"Âdem oğlundan daha zaif bir varlık yoktur. Allâh-ü Teâlâ Hazretlerimden de kuvvetli yoktur, Âdem oğlu zayıflığıyla beraber, Allâh-ü Teâlâ Hazretlerimin ma'siyetine taarruz etmektedir..." dedim.

Bunun üzerine genç ağlamaya başladı. Ve:

-"Ey Sırrı! Senin Rabbin benim gibi (günah bataklığına) batmış olan birini kabul eder mi?" dedi.

Ben de ona:

-"Batanları, Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nden başka kurtaracak olan kimdir?" dedim. Adam:

-"Ey Sırrı! Benim üzerimde bir çok zulümler var ne yapmalıyım?" dedi. Ben de ona şöyle dedim:

-"Eğer, gerçekten her şeyden kesilip candan ve gönülden Allâh-ü Teâlâ hazretleri'ne bağlanırsan, senin bütün hasımların Al-iâh-ü Teâlâ hazretleri tarafından razı ve memnun kıhnrlar... Zira Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinden bize şöyle bir hadis-i şerif ulaştı:

Kıyamet günü olduğu zaman, bazı hasımlar, bir evüyaullâh'ın başına toplanırlar. Ondan haklarını isterler. Melekler, onlara: veliyyüllahi (Allah'ın dostunu) korkutmayın! Sizin haklarınız bu gün Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin üzerindedir. (Allâh-ü Teâlâ sizlere hakkınızı ödeyecektir), der.

Allâh-ü Teâlâ hazretleri, dostlarından hakkı olanlara, hak ve hukuklarının yerine yüce makamlar hibe eder. Onlarda böylece o veliden olan haklarından vazgeçerler..."

Bunun üzerine genç daha büyük bir şiddetle ağlamaya baş-

-"Allâh-ü Teâlâ hazretlerine giden yolu bana vasfedip anlat!" dedi. Ben ona şöyle dedim:

- Eğer sen muktesid (orta yolda gidenlerin) yolunu istiyorsan, oruç tutmanı, namaz kılmanı ve günahları terketmeni tavsiye ederim. Yok eğer sen, evliyâullâh'ın yolunu işitiyorsan, bütün alâkalan kes! (saplantı ve takıntılardan vazgeç), ve Halik Teâlâ Hazretleri'nin hizmetine sarıl!"

Sâlike giden şey, bütün günahlarından tevbe etmesi, Allâm (her şeyi hakkiyle bilen) Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin müşâhdesinin haricinde başka bir şeyle sırrını meşgûi etmemelidir.

Ne güzel buyurmuşlar: Sekiz insan tenine sahip olsan bile, cehennemde değılsin, geçip gidecek...

Yâni bakî huzur ve ebedi hayata sen asla ulaşamazsın. Ancak sen varlığını Hak Teâlâ Hazretleri'nin varlığında fâni kılarırsan ve kötü ahlaklarını iyi ahlaklarla değıştirirsen, kalıcı huzur ve ebedî hayata kavuşursun! Eğer sen bu ince köprüyü geçersen, mutlak olan Cenâb-ı Allah'a ulaşırsın!... ³⁷⁸

³⁷⁶ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/592.

³⁷⁷ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/593.

³⁷⁸ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/593-595.

Garip ve Yolcuymuş Gibi Ol

Abdullah bin Ömer (ra) hazretlerinden rivayet olundu. Dediler: Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdu:³⁷⁹

- "Ey Abdullah! Dünyada garibmişsin, ya da yolcuymuşun gibi

Bu hadis-i şerifin manâsı şöyledir:

Dünyaya meyiletme! Dünyayı vatan edinme! Kendi nefisine, orada uzun kalacağını ve ona itinâ edeceğini konuşma! Bir garibin vatanın dışında herhangi bir yere bağlanamadığı gibi sen de dünyaya bağlanma! Ve her zaman, memleketine ve ehline varmak isteyen yolcu ve garib kişi, gurbette büyük bir hararetle bir işe kovulmadığı gibi sen de dünya için çalışma! (Bütün hâl ve hareketlerin yolcu gibi olsun!)

"Ve nefisini hep kabir ehlinden say!"³⁸⁰

Bu hadis-i şerifte, nefisine vücûd (varlık) izafetinden fenâ'ya değil; belki vücûd'ün hepsinin Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin olduğuna işaret vardır.

Beden ruha itibâr ile meyyit için kabir yerindedir.

Nasıl ki, ölü mezarında Mevlâsmin emirlerine teslim olur, hiçbir şeyde Allâh-ü Teâlâ Hazretlerine taarruzda bulunup asla karşı gelemezse; kul da böylece bedenî ve kalbi afatlardan hiçbir şeyle Allah'a karşı gelmemelidir. Allâh-ü Teâlâ Hazretleri'nin kendisini yaratmış olduğu aslî fitratına ve tam şuhûda döner.

Bu afatlardan selâmet bulan gerçekten azdır.

Ancak kul, tevbe üe kaçırdıklarını elde etmeye çalışır.

Şer işlerini yapma işinde nefisine ruhsat vermektan seni sakındırırım. Eğer bunu yaparsan şerrin kapısını açmış olursun.

Zira, selin başlangıcı bir katre (damla) olduğu gibi, şerrin başlangıcı da bir hatre (hatıra getirip düşünmek)tir...³⁸¹

İyi Ve Kötü İşler

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

"Müsrif (nefislerine zulmedip, günah bataklığına dalanlara) şeref verip, âbidleri küçümseyen kavimlerin (toplulukların) durumu nedir? Onlar, Kur'ân-ı Kerim'den kendi hevâ (ve arzularına) uygun olanla amel ediyorlar. İstek ve arzularına muhalif olan âyetlerini de terkediyorlar. Onlar bu hareketleriyle Kur'ân-ı Kerim'in bazı âyetlerine iman edip, bazı âyetlerini inkâr etmiş oluyorlar... Onlar, çalışmasız elde edilen;

1- Kesin kader'den,

2- Taksim olmuş rızktan,

3- Ve yazılmış ecelden bir şeyler elde etmek için çalışıyorlar da;

Ve ancak çalışmakla elde edilecek olan;

1 - Bol ecir ve sevab,

2- Sa'yi meşkûr, (şükürlü amel)

3- Makbul amel,

4- Ve asla zarar etmeyen daimî bir ticâreti elde etmeye çalışmıyorlar."³⁸²

Sen bu hadis-İ şerife uygun amel ettiğin zaman, sa'yini (bütün çalışma ve didinmeni) dünya için değil de, âhiret için yaptığın zaman, muhakkak ki Allâh-ü Teâlâ hazretlerinden sâdece Allah'ı istersin!

Allâh-ü Teâlâ bize ve size bunu nasib etsin! Âmin!³⁸³

³⁷⁹ İbni Mâce: 4103, Bu Hadis-i şerifin tamamı şöyledir:

- "Ey Abdullah! Dünyada garibmişsin, ya da yolcuymuşun gibi ol. Kendini kabir ehlinden say!" İbni Mâce: 4103;

Abdullah bin Ömer (r.h.) buyurdular: Efendimiz {s.a.v.) hazretleri omuzlarımdan tuttu

ve şöyle buyurdu:

- "Dünyada garibmişsin, ya da yolcuymuşun gibi ol!" İbni Ömer (r.h.) şöyle derdi:

³⁸⁰ - "Akşama girdiğinde, sabahı bekieme! Sabaha girdiğinde ise. akşamı bekleme! Sihatından bir kısmını hastalığın için ayır! Hayatından bir kısmını da ölümün için ayır!" Buhâri: 5937, 387 İbniMâce:4103;

³⁸¹ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/595-596.

³⁸² Hilyetü'l Evliya: c.4.s. 109.110. bir iki değişiklik kelimeyle burada geçmektedir.

³⁸³ İsmail Hakkı Bursevi, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 3/596-597.